

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता
For office use only

पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९ Animal Husbandry Statistical Booklet 2018-19

पशुसंवर्धन आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, औंध,
पुणे - ४११ ०६७

पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका
२०१८-१९

**ANIMAL HUSBANDRY
STATISTICAL BOOKLET
2018-19**

पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य,
स्पायसर कॉलेजसमोर, औंध, पुणे-४११०६७
(सांख्यिकी शाखा)

प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्यातील पशुसंवर्धन क्षेत्राशी निगडित महत्वाच्या तांत्रिक बाबींची आर्थिक वर्ष २०१८-१९ मधील सांख्यिकी माहिती या पुस्तिकेद्वारे उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

कोणत्याही विभागाच्या प्रगतीचा मार्ग निश्चित करण्यासाठी त्या विभागाची अंगभूत बलस्थाने, प्रगतीमधील उणिवा, उपलब्ध संधी आणि संभाव्य धोके यांचे विश्लेषण करण्यासाठी अचूक व पायाभूत विश्वसनीय आकडेवारीची नितांत आवश्यकता आहे. संकलित होणाऱ्या माहितीची गुणवत्ता व विश्वसनीयता टिकविण्यासाठी या माहितीच्या संकलन व विश्लेषणाच्या प्रक्रियेत आवश्यक व सातत्यपूर्वक सुधारणा करणे गरजेचे आहे. ज्यामुळे नियोजनकार, संशोधक, विश्लेषक, सल्लागार यांना या माहितीचा यथोचित उपयोग करता येईल व यामधून निघणाऱ्या निष्कर्षांच्या आधारे पुढील ध्येयधोरणे ठरविण्यासाठी निश्चित मदत होईल व त्याच दृष्टीने ही माहिती प्रकाशित करण्याचे योजिले आहे.

या पुस्तिकेतील माहितीचा उपयोग क्षेत्रीय पशुवैद्यक, नियोजनकार, संशोधक, विश्लेषक यांना वा इतर अभ्यासकांना व्हावा या उद्देशाने ही माहिती पुस्तिका प्रकाशित करण्यात येत आहे. सदर पुस्तिकेच्या उपयुक्ततेबाबत मला खात्री आहे. तथापि, पुस्तिकेतील सांख्यिकी आकडेवारीत काही उणिवा / त्रुटी आढळल्यास लवकरात लवकर कळवाव्यात, जेणेकरून उणिवा दूर करणे शक्य होईल.

सदर पुस्तिका तयार करण्यासाठी आयुक्तालयातील सांख्यिकी शाखेतील सर्व अधिकारी व कर्मचाऱ्यांनी केलेले प्रयत्न अभिनंदनास पात्र आहेत.

दिनांक :- ११/०३/२०२०

ठिकाण :- पुणे

सचिन्द्र प्रताप सिंह,
आयुक्त पशुसंवर्धन,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे -६७.

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.	
		तक्ता	आलेख
पशुसंवर्धन विभागाचा प्रशासनिक / पदरचना दर्शविणारा तक्ता			
१	सन १९८२ पासून पंचवर्षीय पशुगणनेनुसार महाराष्ट्रातील पशुधन दर्शविणारा तक्ता	१	३
२	सन २०१२ च्या पशुगणनेप्रमाणे जिल्हानिहाय पैदासक्षम गायी व म्हशींची संख्या दर्शविणारा तक्ता	२	३
३	राज्यात पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कार्यरत पशुवैद्यकीय संस्थांची जिल्हानिहाय स्थिती (माहे मार्च २०१९ अखेर)	५	९
४	सन २०१२ च्या पशुगणनेप्रमाणे दर पशुवैद्यकीय संस्थेमागे सरासरी पशुएकक दर्शविणारा तक्ता	८	९
५	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत काही महत्वाच्या बाबींवर झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा	११	
६	जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत प्रती उपकेंद्रामागे झालेली सरासरी कृत्रिम रेतने व राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेंतर्गत सेवादाता व जे. के. ट्रस्ट यांचेमार्फत झालेली कृत्रिम रेतने	१३	१७
७	जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत संस्थेमध्ये विविध वळूंच्या वीर्यमात्रा वापरून केलेली कृत्रिम रेतने	१४	
८	जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत संस्था, सेवादाता व जे. के. ट्रस्ट - कृत्रिम रेतनापासून जन्मलेली वासरे	१६	१७
९	संस्थानिहाय व रोगनिहाय लसीकरण	१९	२३
१०	राज्यातील विविध योजनांतर्गत एकूण लाभार्थी व महिला लाभार्थी	१९	
११	जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत इतर महत्वाच्या बाबींवर झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा	२०	२३
१२	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कुक्कुट संस्था व बदक पैदास केंद्र यांच्या कामकाजाचा गोषवारा	२५	
१३	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कुक्कुट संस्था व बदक पैदास केंद्र येथील कुक्कुट संख्या दर्शविणारा तक्ता	२६	
१४	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कुक्कुट संस्थांमार्फत कुक्कुट पालकांकरिता आयोजित प्रशिक्षण	२८	
१५	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र, पुणे येथील कार्यभाराचा तपशील	२८	
१६	महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर येथे झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा	२९	
१७	एकात्मिक पाहणी योजना, पुणे येथे झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा	२९	
१८	महाराष्ट्र राज्यातील पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळा, पुणे यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता	३०	
१९	महाराष्ट्र राज्यातील गुणनियंत्रण प्रयोगशाळा, मुंबई यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता	३०	
२०	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा व रोग अन्वेषण विभाग (सुकर) यांचे कामकाजाचा गोषवारा	३१	

अनुक्रमणिका - समाप्त

अ. क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.	
		तक्ता	आलेख
२१	महाराष्ट्र राज्यातील पशुवैद्यकीय जैवपदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता	३२	
२२	महाराष्ट्र राज्यातील रोग अन्वेषण विभाग, पुणे यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता	३३	
२३	महाराष्ट्र राज्यातील श्वानदंशरोग प्रतिबंधक पथकांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता	३६	
२४	पशुसंवर्धन विभागाच्या विविध संस्थांमध्ये नोंद झालेल्या संसर्गजन्य रोगांची माहिती दर्शविणारा तक्ता	३७	४५
२५	गोठीत रेत प्रयोगशाळा व जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र मधील गोठीत रेतमात्रांचा हिशोब	३८	
२६	म.प.वि.मं. अंतर्गत वळूमाता प्रक्षेत्र, वळू संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्र येथील पशुधनाची संख्या	४०	
२७	गोठीत रेत प्रयोगशाळा व जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र मधील द्रवनत्राचा हिशोब दर्शविणारा तक्ता	४१	
२८	म.प.वि.मं. अंतर्गत वळूमाता प्रक्षेत्र, वळू संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्रांच्या कार्यभाराचा तपशील	४२	
२९	म. प. वि. मं. अंतर्गत वळूमाता व वळू संगोपन केंद्र, राज्यस्तरीय पशुपैदास केंद्रांचे रु. एक आवकेशी खर्चाचे गुणोत्तर	४३	
३०	राज्यातील मान्यताप्राप्त कत्तलखान्यात कत्तल केलेल्या जनावरांची जिल्हानिहाय संख्या	४४	४५
३१	राज्यातील पशुधन, पशुखाद्य, पशुजन्य पदार्थ व वैरणीच्या वार्षिक सरासरी किंमती दर्शविणारा तक्ता	४७	४९
३२	महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय अंदाजित दूध, अंडी व लोकर उत्पादन	४८	५१
३३	महाराष्ट्र राज्यातील अंदाजित व प्रत्यक्ष मांस उत्पादन	५३	
३४	महाराष्ट्र राज्यातील विभागवार वार्षिक / मासिक सरासरी दूध संकलन माहिती (लाख लिटर्स)	५३	५१
३५	महाराष्ट्र राज्यातील पशुसंवर्धन क्षेत्रापासून मिळणारे स्थूल मूल्य (चालू किंमतीनुसार)	५४	५७
३६	पशुसंवर्धन क्षेत्रापासून मिळणारे स्थूल मूल्य, निव्वळ देशांतर्गत उत्पादने व निव्वळ राज्य देशांतर्गत उत्पादने	५६	५७

पशुसंवर्धन विभाग (महाराष्ट्र शासन)

प्रशासनिक रचनेचा तपशील दर्शविणारा तक्ता

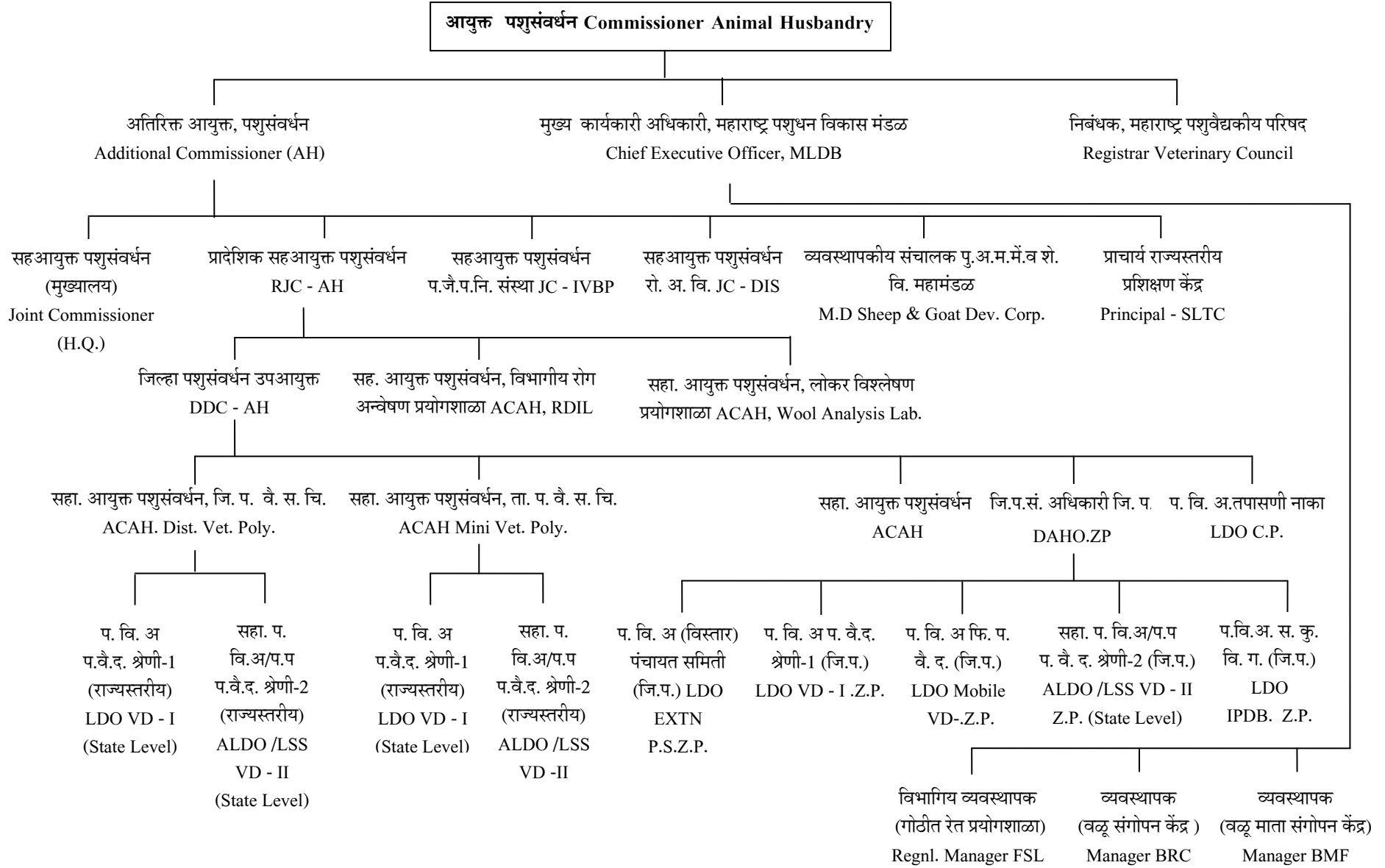
- (1) मा. मंत्री, पशुसंवर्धन Hon. Minister of Animal Husbandry
- (2) मा. राज्यमंत्री, पशुसंवर्धन Hon. State Minister of Animal Husbandry
- (3) मा. प्रधान सचिव (पदुम) Hon. Principal Secretary (ADF)
- (4) पदरचना तक्ता पशुसंवर्धन आयुक्तालय महाराष्ट्र राज्य, पुणे - 67

Organization Chart of Commissionerate Animal Husbandry, Maharashtra State, Pune - 67

आयुक्त पशुसंवर्धन Commissioner Animal Husbandry

(5) पदरचना तक्ता राज्य/विभाग/जिल्हा/तालुका पशुसंवर्धन महाराष्ट्र राज्य, पुणे 67
 Organization Chart of State/Region/District/Taluka Level, Animal Husbandry, Maharashtra State, Pune - 67

तक्ता क्र. १ Table No. 1
सन १९८२ पासून पंचवर्षीय पशुगणनेनुसार महाराष्ट्रातील पशुधन दर्शविणारा तक्ता
Table showing quinquennial Livestock from Maharashtra since 1982

अ. क्र. Sr. No.	तपशील Particulars	वर्षे / Years						
		1982	1987	1992	1997	2003	2007	2012
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	संकरित गायी/ बैल Crossbred Cows/ Bullocks	491706	1204574	1769333	2456884	2897562	3122291	3650877
	अ) पैदाशीचे वळू / Breeding Bulls	72631	32248	27537	37641	71951	* 22639	46092
	ब) दुभत्या गायी / Cows in Milk	128867	350033	548027	732957	931768	1138932	1444659
	क) पैदासक्षम गायी / Breedable Cows	206143	570530	896809	1222703	1465290	1691935	2114851
	ड) वासरे / Calves	205275	465511	702690	987388	1134622	1153141	1301035
२	देशी गायी / बैल Indigenous Cows / Bullocks	15670101	15778692	15671675	15614653	13840286	13061236	11833330
	अ) पैदाशीचे वळू / Breeding Bulls	180376	306382	321850	400771	566107	* 173495	422943
	ब) दुभत्या गायी / Cows in Milk	1974225	2142790	1998490	2181531	1899840	1959654	1712728
	क) पैदासक्षम गायी / Breedable Cows	4979357	5096490	4879051	4597336	3774926	3495609	3240068
	ड) वासरे / Calves	4023021	4089416	3935902	4208948	3756721	3320220	2782915
३	म्हशी / रेडे Buffalo / He Buffalo	3971676	4755317	5447238	6072688	6084104	6072617	5594392
	अ) पैदाशीचे रेडे / Buffalo Breeding Bulls	44014	72700	78481	92049	109839	268745	84217
	ब) दुभत्या म्हशी / Buffaloes in Milk	1261685	1599556	1799093	2150753	2251627	2307376	2161990
	क) पैदासक्षम म्हशी / Breedable Buffalo	2278587	2791880	3201372	3583546	3503467	3485857	3320209
	ड) पारडे / Buffalo Calves	1313408	1583398	1886685	2149328	2220443	2205498	2019316
४	मेंढ्या / Sheep	2670957	2872935	3074467	3367851	3175141	2909360	2580381
५	शेळ्या / Goat	7704727	9195326	9940862	11434021	10449127	10391168	8435307
६	डुकरे / Swine	301469	335330	375307	567092	428837	326743	325756
७	घोडे शिंगरे गाढवे / Equines Ponies Donkeys	107887	111984	113774	114416	179982	70067	68427
८	उंट / Camel	709	462	240	2727	2842	128	182
९	एकूण पशुधन / Total Livestock	30919232	34254620	36392896	39630332	37057881	35953610	32488652
१०	एकूण कुक्कुटादी पक्षी / Total Poultry Birds	19843786	24839206	32107897	35392135	34596079	64756035	77794571
११	कुत्री / Dogs	992748	1649880	2009933	2328389	2360156	1967150	1265697

* २००७ साली फक्त पैदाशीच्या वळूंची संख्या समाविष्ट आहे.

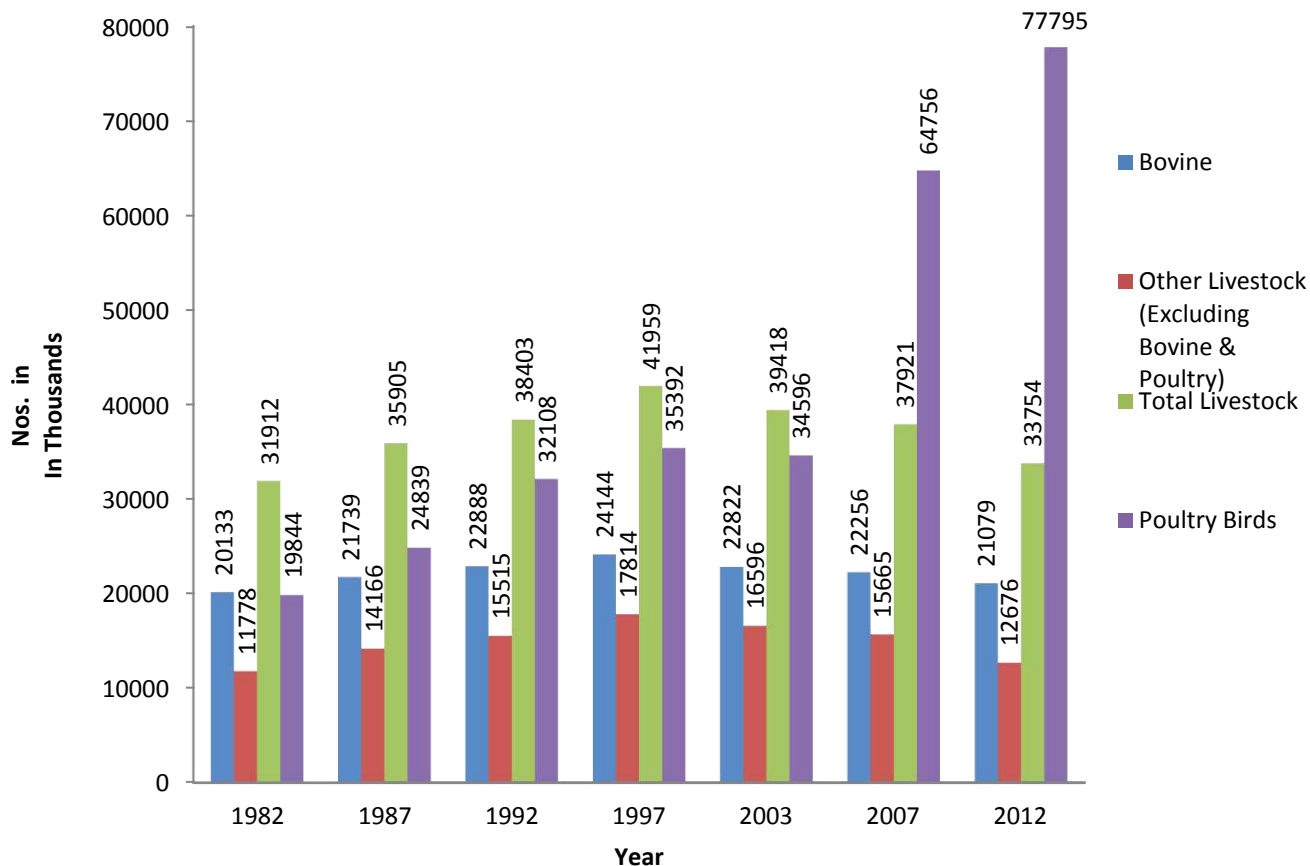
तक्का क्र. २ / Table No. 2

सन २०१२ च्या पशुगणनेप्रमाणे जिल्हानिहाय पैदासक्षम गायी व म्हशींची संख्या दर्शविणारा तक्का
Districtwise Breedable Population of Cows and Buffaloes as per Livestock Census 2012

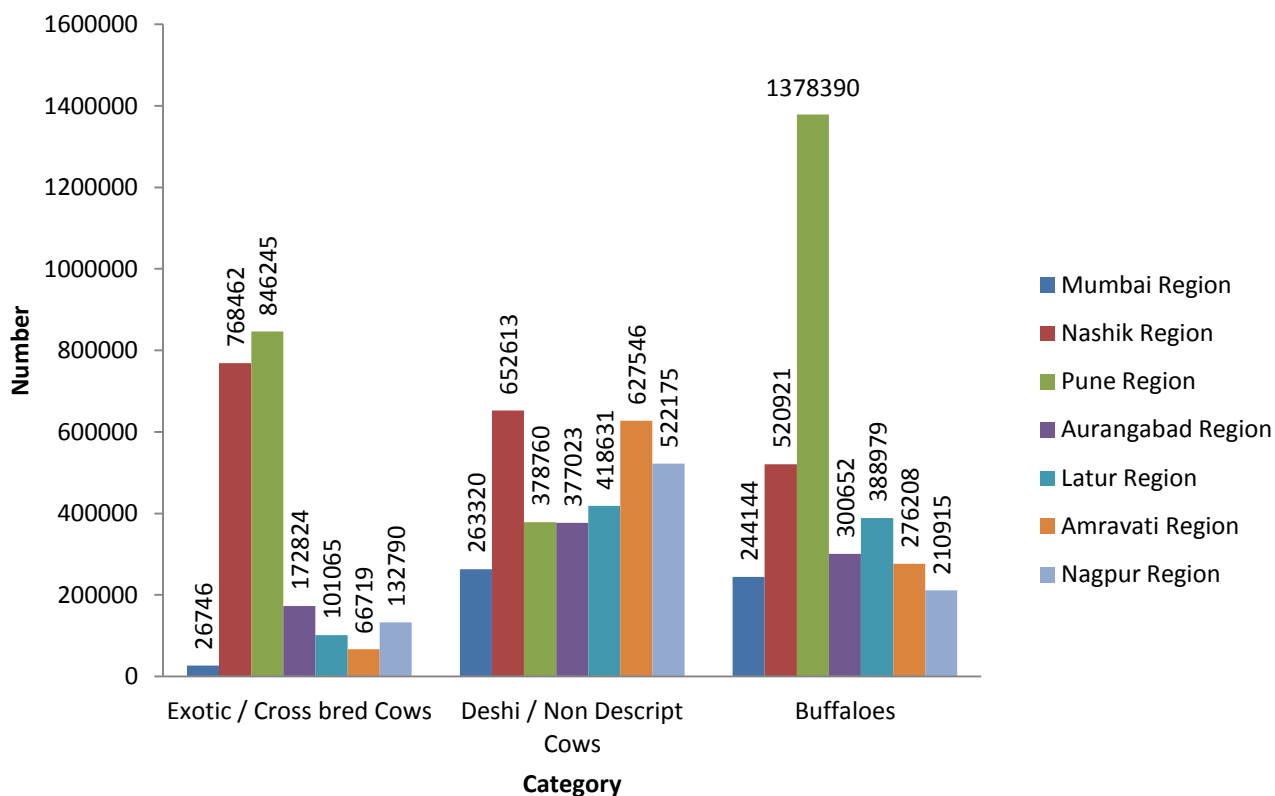
अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे / विभागाचे नाव	पैदासक्षम विदेशी / संकरित गायी Breedable Exotic / Cross Bred Cows				पैदासक्षम देशी / गावठी गायी Breedable Deshi / Non Descript Cows				पैदासक्षम म्हशी Breedable Buffaloes				Name of District / Region
		दुभत्या in Milk	आटलेल्या Dry	एकदाही न व्यालेल्या Heifers	एकूण Total	दुभत्या in Milk	आटलेल्या Dry	एकदाही न व्यालेल्या Heifers	एकूण Total	दुभत्या in Milk	आटलेल्या Dry	एकदाही न व्यालेल्या Heifers	एकूण Total	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१	बृहन्मुंबई	1507	293	77	1877	713	207	125	1045	26416	1254	234	27904	Gr. Mumbai
२	ठाणे	3078	501	132	3711	16405	9384	2374	28163	56565	11488	1837	69890	Thane
३	पालघर	2182	630	258	3070	37115	29100	9852	76067	44725	9950	2271	56946	Palghar
४	रायगड	3088	929	202	4219	35023	17752	4574	57349	26053	9105	2093	37251	Raigad
५	रत्नागिरी	5608	1997	688	8293	37713	26904	6158	70775	14162	6178	1450	21790	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	3730	1370	476	5576	16123	11040	2758	29921	16440	10786	3137	30363	Sindhudurg
मुंबई विभाग		19193	5720	1833	26746	143092	94387	25841	263320	184361	48761	11022	244144	Mumbai Region
७	नाशिक	91883	44603	8656	145142	107069	94037	15894	217000	83109	39637	7016	129762	Nashik
८	धुळे	12890	6555	756	20201	42025	32143	6236	80404	34129	19320	6433	59882	Dhule
९	नंदुरबार	4666	1974	312	6952	39357	32055	8939	80351	23368	14576	4123	42067	Nandurbar
१०	जळगाव	30523	12779	1720	45022	61832	39715	5870	107417	98587	47949	7394	153930	Jalgaon
११	अहमदनगर	377535	159824	13786	551145	94630	66083	6728	167441	83045	48017	4218	135280	Ahmednagar
नाशिक विभाग		517497	225735	25230	768462	344913	264033	43667	652613	322238	169499	29184	520921	Nashik Region
१२	पुणे	203346	74225	9768	287339	52840	28083	3985	84908	131877	51784	6720	190381	Pune
१३	सातारा	89172	31107	4495	124774	32854	20843	2373	56070	141578	66995	7752	216325	Satara
१४	सांगली	82311	28129	3193	113633	34764	27167	3055	64986	197226	94360	10729	302315	Sangli
१५	सोलापूर	141289	56648	7985	205922	89519	57786	8231	155536	168843	81032	10701	260576	Solapur
१६	कोल्हापूर	93360	18138	3079	114577	11859	4279	1122	17260	309827	83807	15159	408793	Kolhapur
पुणे विभाग		609478	208247	28520	846245	221836	138158	18766	378760	949351	377978	51061	1378390	Pune Region
१७	औरंगाबाद	52305	25660	4141	82106	52225	41337	5963	99525	35812	20203	2793	58808	Aurangabad
१८	जालना	10886	5804	1158	17848	45662	32571	5241	83474	26389	17114	3238	46741	Jalna
१९	परभणी	2280	803	103	3186	53336	32000	7386	92722	34228	18046	3723	55997	Parbhani
२०	बीड	45515	20808	3361	69684	54446	38661	8195	101302	79768	48929	10409	139106	Beed
औरंगाबाद विभाग		110986	53075	8763	172824	205669	144569	26785	377023	176197	104292	20163	300652	Aurangabad Region
२१	लातूर	8754	3842	598	13194	56423	36348	5173	97944	80424	44630	5873	130927	Latur
२२	उस्मानाबाद	50475	20052	2912	73439	31253	16504	3010	50767	64744	30882	5031	100657	Osmanabad
२३	नांदेड	5048	2205	365	7618	112877	73241	11783	197901	75561	35251	5727	116539	Nanded
२४	हिंगोली	4457	1952	405	6814	39157	29085	3777	72019	23679	14248	2929	40856	Hingoli
लातूर विभाग		68734	28051	4280	101065	239710	155178	23743	418631	244408	125011	19560	388979	Latur Region
२५	अमरावती	13841	7563	627	22031	77004	67891	4677	149572	45333	26103	1901	73337	Amravati
२६	अकोला	4083	2698	212	6993	38708	35753	3334	77795	20946	10391	1051	32388	Akola
२७	वाशिम	2309	1446	145	3900	37232	32580	1762	71574	25407	13165	850	39422	Washim
२८	बुलढाणा	15028	7575	749	23352	57799	53170	4375	115344	45360	27341	2733	75434	Buldhana
२९	यवतमाळ	6162	3883	398	10443	97332	107567	8362	213261	31232	22681	1714	55627	Yavatmal
अमरावती विभाग		41423	23165	2131	66719	308075	296961	22510	627546	168278	99681	8249	276208	Amravati Region
३०	नागपूर	29319	16030	2464	47813	52449	45174	5423	103046	28668	15061	2526	46255	Nagpur
३१	वर्धा	13878	7809	657	22344	34804	35546	2828	73178	14671	11084	917	26672	Wardha
३२	भंडारा	20548	16916	2114	39578	13884	17890	1664	33438	22995	20366	1761	45122	Bhandara
३३	गोंदिया	5751	3374	684	9809	35787	34861	6235	76883	19659	13688	2253	35600	Gondia
३४	चंद्रपूर	6650	3888	344	10882	55148	52134	4060	111342	20846	15432	1319	37597	Chandrapur
३५	गडचिरोली	1202	1054	108	2364	57361	61477	5450	124288	10318	8632	719	19669	Gadchiroli
नागपूर विभाग		77348	49071	6371	132790	249433	247082	25660	522175	117157	84263	9495	210915	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		1444659	593064	77128	2114851	1712728	1340368	186972	3240068	2161990	1009485	148734	3320209	Maharashtra

शासन निर्णय - महसूल व वन विभाग क्र. प्राफेब-११०८/प्र.क्र.१६७/ठाणे/म-१०, दि. १७-०६-२०१४ च्या अधिसूचना अन्वये ठाणे जिल्ह्याचे विभाजन करून दि. ०१/०८/२०१४ पासून पालघर जिल्हा निर्माण केला.

Graph No. 1 - Livestock & Poultry

Graph No. 2 – Regionwise Breedable Population of Cows and Buffaloes as per Livestock Census 2012

तक्ता क्र. ३ / Table No. 3

राज्यात पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कार्यरत पशुवैद्यकीय संस्थांची जिल्हानिहाय स्थिती (माहे माच २०१८ अखेर)
Districtwise No. of Institutes working in AHD in the state (End of March 2018)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	कृत्रिम रेतनाची सुविधा उपलब्ध असलेल्या संस्था Institutes having Artificial Insemination Facilities											महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ अंतर्गत Under MAFSU	District / Region Name
		जिल्हा परिषद Zilha Parishad		फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने Mobile Veterinary Clinics	राज्यस्तरीय संस्था State Level Institutions						एकूण संस्था Total Institutes			
		पशुवैद्यकीय दवाखाने Veterinary Dispensaries			तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय Taluka Mini Veterinary Polyclinics			जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय District Veterinary Polyclinics						
		श्रेणी-१ Grade-1	श्रेणी-२ Grade-2		मुख्यालय HQ	श्रेणी-१ Grade-1	श्रेणी-२ Grade-2	मुख्यालय HQ	श्रेणी-१ Grade-1	श्रेणी-२ Grade-2				
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
*	मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	Mumbai
१	ठाणे	22	42	1	3	0	0	1	0	0	69	0	Thane	
२	पालघर	39	44	1	3	0	0	1	0	0	88	0	Palghar	
३	रायगड	37	62	1	6	0	15	1	0	0	122	0	Raigad	
४	रत्नागिरी	20	51	2	4	0	45	1	0	30	153	0	Ratnagiri	
५	सिंधुदुर्ग	10	60	7	4	10	10	1	0	0	102	0	Sindhudurg	
मुंबई विभाग		128	259	12	20	10	70	5	0	30	534	1	Mumbai Region	
६	नाशिक	108	133	2	6	0	15	1	0	0	265	0	Nashik	
७	धुळे	43	31	1	3	0	19	1	0	20	118	0	Dhule	
८	नंदुरबार	48	36	1	4	0	13	1	0	1	104	0	Nandurbar	
९	जळगाव	89	63	1	6	0	22	1	0	0	182	0	Jalgaon	
१०	अहमदनगर	77	138	1	6	0	0	1	0	0	223	0	Ahmednagar	
नाशिक विभाग		365	401	6	25	0	69	5	0	21	892	0	Nashik Region	
११	पुणे	100	127	2	5	5	60	1	3	21	324	0	Pune	
१२	सातारा	55	113	2	5	4	12	1	0	0	192	0	Satara	
१३	सांगली	75	26	1	5	6	32	1	1	6	153	0	Sangli	
१४	सोलापूर	120	83	0	5	0	0	1	0	0	209	0	Solapur	
१५	कोल्हापूर	80	57	2	6	8	22	1	0	0	176	0	Kolhapur	
पुणे विभाग		430	406	7	26	23	126	5	4	27	1054	0	Pune Region	
१६	औरंगाबाद	38	46	0	5	1	27	1	0	5	123	0	Aurangabad	
१७	जालना	35	23	1	5	0	32	1	1	6	104	0	Jalna	
१८	परभणी	30	48	0	5	0	3	0	0	0	86	1	Parbhani	
१९	बीड	56	83	1	5	0	13	1	0	2	161	0	Beed	
औरंगाबाद विभाग		159	200	2	20	1	75	3	1	13	474	1	Aurangabad Region	
२०	लातूर	30	91	1	6	0	0	1	0	0	129	0	Latur	
२१	उस्मानाबाद	39	55	1	5	0	0	1	0	0	101	0	Osmanabad	
२२	नांदेड	73	103	1	5	0	0	1	0	0	183	0	Nanded	
२३	हिंगोली	22	42	0	4	0	0	1	0	0	69	0	Hingoli	
लातूर विभाग		164	291	3	20	0	0	4	0	0	482	0	Latur Region	
२४	अमरावती	40	59	2	6	20	32	1	8	0	168	0	Amravati	
२५	अकोला	28	40	1	5	0	0	1	0	0	75	0	Akola	
२६	वाशीम	17	41	0	3	0	0	1	0	0	62	0	Washim	
२७	बुलढाणा	33	87	2	6	0	0	1	0	0	129	0	Buldhana	
२८	यवतमाळ	46	135	12	7	0	0	1	0	0	201	0	Yavatmal	
अमरावती विभाग		164	362	17	27	20	32	5	8	0	635	0	Amravati Region	
२९	नागपूर	40	55	2	5	1	61	1	0	11	176	1	Nagpur	
३०	वर्धा	22	62	1	5	0	14	1	0	1	106	0	Wardha	
३१	भंडारा	19	33	1	5	9	14	1	2	1	85	0	Bhandara	
३२	गोंदिया	41	30	1	4	2	16	1	4	4	103	0	Gondia	
३३	चंद्रपूर	31	118	6	6	0	0	1	0	0	162	0	Chandrapur	
३४	गडचिरोली	92	39	7	5	0	0	1	0	0	144	0	Gadchiroli	
नागपूर विभाग		245	337	18	30	12	105	6	6	17	776	1	Nagpur Region	
महाराष्ट्र राज्य		1655	2256	65	168	66	477	33	19	108	4847	3	Maharashtra State	

राज्यात पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कार्यरत पशुवैद्यकीय संस्थांची जिल्हानिहाय स्थिती (माहे मार्च २०१८ अखेर)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	कृत्रिम रेतनाची सुविधा उपलब्ध असलेल्या संस्था Institutes having Artificial Insemination Facilities			गुरे व म्हशींचा विकास Cattle Buffalo Development						कुक्कुट विकास Poultry Development			विस्तार व प्रशिक्षण Extension	
		पशुवैद्यकीय पदवीधर संचालित केंद्र Vet. Dispensary / Inst. under control of Veterinary Graduates			पशुपैदास प्रक्षेत्रे Cattle Breeding Farm		वट्टू संगोपन केंद्र Bull Rearing Centre	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र District AI Centre	अतिशीत वट्टूबीज मात्रा निर्मिती प्रयोगशाळा Frozen Semen Doses Production Lab.	मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्र Central Hatchery	सघन कुक्कुट विकास गट Intensive Poultry Development Block	बदक पैदास प्रक्षेत्र Duck Breeding Farm	राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र State Level Training Centre	कुक्कुट विस्तार केंद्र Poultry Ext. Centre	
		जिल्हा परिषद Zilha Parishad	राज्यस्तरीय संस्था State Level Institutions	तपासणी नाका Check Post	महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ	राज्यस्तर State Level									
१	२	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	
*	मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
१	ठाणे	22	4	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
२	पालघर	39	3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
३	रायगड	37	7	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
४	रत्नागिरी	20	5	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
५	सिंधुदुर्ग	20	15	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	
मुंबई विभाग		138	34	1	0	0	0	5	0	0	3	0	0	1	
६	नाशिक	108	7	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
७	धुळे	43	4	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
८	नंदुरबार	48	5	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
९	जळगाव	89	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
१०	अहमदनगर	77	7	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
नाशिक विभाग		365	30	3	1	0	0	5	0	0	3	0	0	0	
११	पुणे	108	14	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	
१२	सातारा	59	10	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
१३	सांगली	82	13	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
१४	सोलापूर	120	6	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
१५	कोल्हापूर	88	15	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	
पुणे विभाग		457	58	1	3	0	0	5	1	2	3	0	1	2	
१६	औरंगाबाद	39	7	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	
१७	जालना	36	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
१८	परभणी	56	5	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
१९	बीड	30	6	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
औरंगाबाद विभाग		161	25	0	0	0	1	4	1	1	2	0	0	1	
२०	लातूर	30	7	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	
२१	उस्मानाबाद	39	6	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
२२	नांदेड	73	6	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
२३	हिंगोली	22	5	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
लातूर विभाग		164	24	1	1	0	0	4	0	0	2	0	0	1	
२४	अमरावती	68	35	3	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
२५	अकोला	28	6	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
२६	वाशीम	17	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
२७	बुलढाणा	33	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
२८	यवतमाळ	46	8	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	
अमरावती विभाग		192	60	3	1	0	0	5	0	0	3	0	0	0	
२९	नागपूर	41	7	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	
३०	वर्धा	22	6	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	
३१	भंडारा	30	17	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
३२	गोंदिया	47	11	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
३३	चंद्रपूर	31	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
३४	गडचिरोली	92	6	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	
नागपूर विभाग		263	54	4	1	1	1	6	1	1	0	1	0	1	
महाराष्ट्र राज्य		1740	285	13	7	1	2	34	3	4	16	1	1	6	

Table No. 3 - Contd. . .

Districtwise No. of Institutes working in AHD in the state (End of March 2018)

मेघ व लोकर विकास Sheep & Wool Development			पशुवैद्यकीय संशोधन Veterinary Research								इतर संस्था Other Institutes		District / Region Name
पैदास प्रक्षेत्र Breeding Farm			पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळा Animal Feed Analysis Lab.	पशुवैद्यकीय जैवपदार्थ निर्मिती संस्था Institute of Veterinary Biological Products	रोग अन्वेषण विभाग						गुणनियंत्रण प्रयोगशाळा Quality Control Lab.	एकात्मिक पाहणी योजना Integrated Survey Scheme	
					लाळ्या खुरकत रोग अभ्यास प्रयोगशाळा Foot & Mouth Disease Lab	श्वान प्रतिबंधक पथक Rabbies Control Unit	मुख्यालय HQ	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा Regional Disease Investigation Laboratory					
मुख्यालय HQ	मेघ Sheep	शेळी Goat	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	२
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	Mumbai
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Thane
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Palghar
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Raigad
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Sindhudurg
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	Mumbai Region
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Nashik
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Dhule
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nandurbar
0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Jalgaon
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Ahmednagar
0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Nashik Region
1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	Pune
0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Satara
0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Sangli
0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Solapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	Kolhapur
1	3	3	1	1	1	1	1	1	2	2	1	0	Pune Region
0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	Aurangabad
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Jalna
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Parbhani
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Beed
0	1	2	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	Aurangabad Region
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Latur
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Osmanabad
0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nanded
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Hingoli
0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Latur Region
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Amravati
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Akola
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Washim
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Buldhana
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Yavatmal
0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Amravati Region
0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Nagpur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Wardha
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Bhandara
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Gondia
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Gadchiroli
0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	Nagpur Region
1	6	8	1	1	1	2	1	7	7	1	1	1	Maharashtra State

तक्ता क्र. ४ / Table No. 4

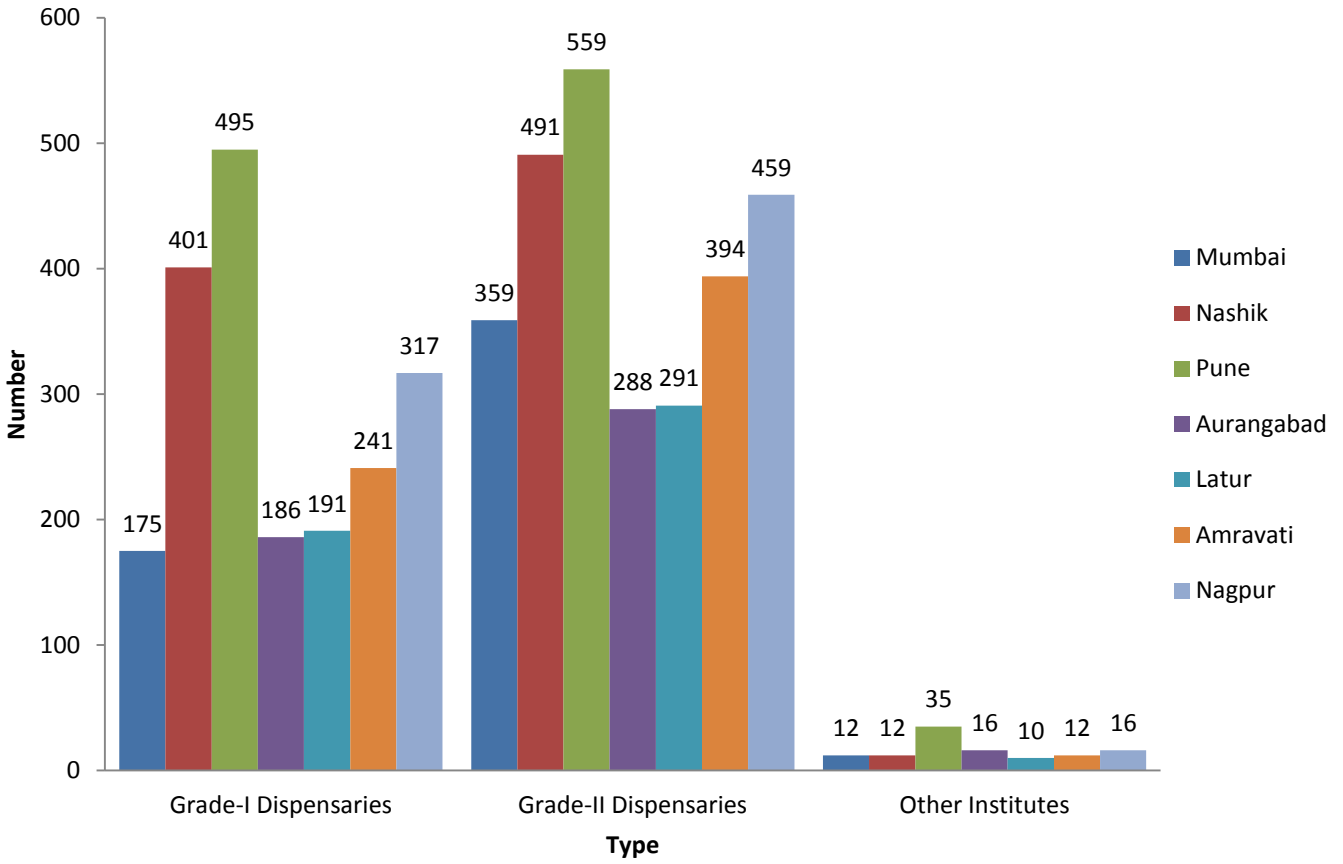
सन २०१२ च्या पशुगणनेप्रमाणे दर पशुवैद्यकीय संस्थेमागे सरासरी पशुएकक दर्शविणारा तक्ता

Average Cattle Units per Institute According to Livestock Census 2012

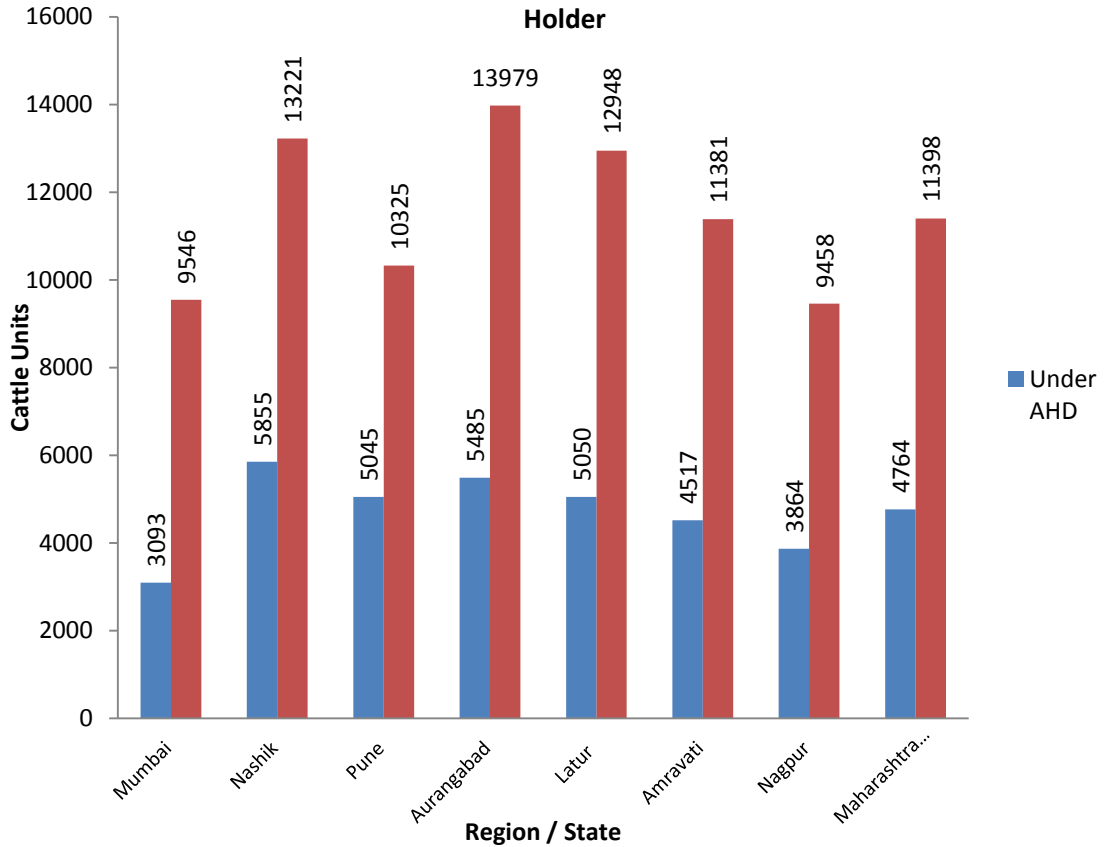
अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे / विभागाचे नाव	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत पशुवैद्यकीय संस्था Veterinary Institutes under AHD	पशुवैद्यकीय पदवीधर संचालित संस्था Veterinary Disp. under control of Vet. Graduates	सन २०१२ च्या पशुगणनेप्रमाणे पशुएकक संख्या Cattle units as per 2012 Census	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत पशुवैद्यकीय संस्थेमागे पशुएकक संख्या Cattle Units per Vet. Insts. under AHD	पशुवैद्यकीय पदवीधर संचालित संस्थेमागे पशुएकक संख्या Cattle Units per Vet. Insts. under Degree Holders	Name of District / Region
१	२	३	४	५	६	७	८
*	मुंबई	0	0	39197	0	0	Mumbai
१	ठाणे	69	26	239637	3473	9217	Thane
२	पालघर	88	43	431477	4903	10034	Palghar
३	रायगड	122	44	341029	2795	7751	Raigad
४	रत्नागिरी	153	25	374936	2451	14997	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	102	35	225239	2208	6435	Sindhudurg
	मुंबई विभाग	534	173	1651515	3093	9546	Mumbai Region
६	नाशिक	265	115	1521051	5740	13227	Nashik
७	धुळे	118	47	526514	4462	11202	Dhule
८	नंदुरबार	104	53	450958	4336	8509	Nandurbar
९	जळगाव	182	96	862254	4738	8982	Jalgaon
१०	अहमदनगर	223	84	1861662	8348	22163	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	892	395	5222439	5855	13221	Nashik Region
११	पुणे	324	122	1321455	4079	10832	Pune
१२	सातारा	192	69	831613	4331	12052	Satara
१३	सांगली	153	95	916040	5987	9643	Sangli
१४	सोलापूर	209	126	1298698	6214	10307	Solapur
१५	कोल्हापूर	176	103	949712	5396	9221	Kolhapur
	पुणे विभाग	1054	515	5317518	5045	10325	Pune Region
१६	औरंगाबाद	123	46	726479	5906	15793	Aurangabad
१७	जालना	104	43	522756	5027	12157	Jalna
१८	परभणी	86	61	473958	5511	7770	Parbhani
१९	बीड	161	36	876815	5446	24356	Beed
	औरंगाबाद विभाग	474	186	2600008	5485	13979	A.bad Region
२०	लातूर	129	37	617861	4790	16699	Latur
२१	उस्मानाबाद	101	45	554337	5488	12319	Osmanabad
२२	नांदेड	183	79	905651	4949	11464	Nanded
२३	हिंगोली	69	27	356336	5164	13198	Hingoli
	लातूर विभाग	482	188	2434185	5050	12948	Latur Region
२४	अमरावती	168	103	707819	4213	6872	Amravati
२५	अकोला	75	34	336356	4485	9893	Akola
२६	वाशीम	62	21	323595	5219	15409	Washim
२७	बुलढाणा	129	40	643121	4985	16078	Buldhana
२८	यवतमाळ	201	54	857137	4264	15873	Yavatmal
	अमरावती विभाग	635	252	2868028	4517	11381	Amravati Region
२९	नागपूर	176	48	592609	3367	12346	Nagpur
३०	वर्धा	106	28	369729	3488	13205	Wardha
३१	भंडारा	85	47	348136	4096	7407	Bhandara
३२	गोंदिया	103	58	445578	4326	7682	Gondia
३३	चंद्रपूर	162	38	621783	3838	16363	Chandrapur
३४	गडचिरोली	144	98	620346	4308	6330	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	776	317	2998181	3864	9458	Nagpur Region
	महाराष्ट्र राज्य	4847	2026	23091874	4764	11398	Maharashtra State

शासन निर्णय- महसूल व वन विभाग क्र. प्राफेव-१९०८/प्र.क्र.१६७/ठाणे/म-१०, दि. १७-०६-२०१४ च्या अधिसूचना अन्वये ठाणे जिल्ह्याचे विभाजन करून दि. ०१/०८/२०१४ पासून पालघर जिल्हा निर्माण केला.

Graph No. 3 - Regionwise Institutes

Graph No. 4 - Regionwise Cattle Units per Institutes under AHD & Degree Holder

तक्का क्र. ५ / Table No. 5

पशुसंवर्धन विभागांतर्गत काही महत्वाच्या बाबींवर झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा

Summary of Work done on Important Issues by Animal Husbandry Department

अ. क्र. Sr. No.	तपशील Particulars	जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय District Veterinary Polyclinics	तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय Taluka Mini Veterinary Polyclinics	जिल्हा परिषद Zilha Parishad	एकूण Total	
१	२	३	४	५	६	
१	कृत्रिम रेतने Artificial Inseminations					
	अ) प्रथम Fresh	विदेशी Exotic	6970	35397	224506	266873
		संकरित Cross breed	27485	142286	839768	1009539
		देशी Indigenous	9805	39212	289653	338670
		महिष Buffalo	20441	90158	583002	693601
		एकूण Total	64701	307053	1936929	2308683
	ब) प्रथम दुबार Ist Repeat	विदेशी Exotic	300	1267	10907	12474
		संकरित Cross breed	1177	5473	32538	39188
		देशी Indigenous	469	1881	12987	15337
		महिष Buffalo	623	2736	19161	22520
		एकूण Total	2569	11357	75593	89519
	क) द्वितीय दुबार IInd Repeat	विदेशी Exotic	19	90	547	656
		संकरित Cross breed	90	524	2523	3137
		देशी Indigenous	27	103	1550	1680
		महिष Buffalo	328	301	2418	3047
		एकूण Total	464	1018	7038	8520
	ड) एकूण कृत्रिम रेतने Total Artificial Inseminations	विदेशी Exotic	7289	36754	235960	280003
		संकरित Cross breed	28752	148283	874829	1051864
		देशी Indigenous	10301	41196	304190	355687
		महिष Buffalo	21392	93195	604581	719168
एकूण Total		67734	319428	2019560	2406722	
२	कृत्रिम रेतनापासून जन्मलेली वासरे No. of Calves born by AI					
	संकरित Cross breed	14635	67094	377090	458819	
	देशी Indigenous	3353	13001	102625	118979	
	महिष Buffalo	9106	32538	198660	240304	
	एकूण Total	27094	112633	678375	818102	
३	गर्भधारणा तपासणी Pregnancy Diagnosis					
	गाई Cow	कृत्रिम रेतन केलेल्या Out of AI	38442	185336	1024628	1248406
		कृत्रिम रेतन न केलेल्या Other than AI	15373	90462	813225	919060
		एकूण तपासलेल्या गायी Total cows examined	53815	275798	1837853	2167466
	महिष Buffalo	कृत्रिम रेतन केलेल्या Out of AI	19478	78119	444445	542042
		कृत्रिम रेतन न केलेल्या Other than AI	14381	61355	473061	548797
		एकूण तपासलेल्या गायी Total cows examined	33859	139474	917506	1090839
एकूण तपासलेल्या गायी व म्हशी Total Cows & Buffalos Examined	87674	415272	2755359	3258305		
४	वंधत्व तपासणी Infertility & Sterility Examination					
	गाई Cow	तपासलेल्या Examined	16747	103510	762698	882955
		उपचार केलेल्या Treated	16489	101226	741086	858801
		वंधत्व दूर झालेल्या Cured	8804	64725	495186	568715

तक्का क्र. ५ चालू / Table No. 5 Contd.

अ. क्र. Sr. No.	तपशील Particulars		जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय District Veterinary Polyclinics	तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय Taluka Mini Veterinary Polyclinics	जिल्हा परिषद Zilha Parishad	एकूण Total
१	२		३	४	५	६
	महिष Buffalo	तपासलेल्या Examined	17756	87999	671999	777754
		उपचार केलेल्या Treated	17445	85510	619043	721998
		बंधत्व दूर झालेल्या Cured	10281	56585	448020	514886
	एकूण तपासलेल्या गायी व म्हशी Total Cows & Buffaloes Examined		34503	191509	1434697	1660709
५	उपचार केलेल्या पशूंची संख्या No. of Cases treated		611827	2006317	14505103	17123247
६	खच्चिकरण केलेल्या बेरड वळंची संख्या No. of Scrub Bulls Castrated		22326	112359	784846	919531
७	लसीकरण Vaccination		1487721	6640850	44420233	52548804
८	शस्त्रक्रिया Operations	मोठ्या Major	6499	8498	173029	188026
		लहान Minor	23551	51271	442627	517449
	एकूण शस्त्रक्रिया Total Operations		30050	59769	615656	705475
९	नमुने तपासणी Specimens Examined		50113	73602	224404	348119
१०	शवविच्छेदने Post-Mortems	नियमित Diagnostic	3010	2810	11376	17196
		न्यायवैद्यकीय Medicolegal	625	1279	4967	6871
११	भरवलेली पशुप्रदर्शने Cattle Shows Organised		3	28	166	197
१२	आयोजित केलेले वासरांचे मेळावे Calf Rallies Organised		1	44	307	352
१३	संघटीत केलेल्या कार्यमोहिमा Work Campaigns Organised		761	4082	35171	40014
१४	आयोजित बंधत्व तपासणी शिबिरे Infertility Camps Organised		335	1773	13415	15523
१५	पुरविलेल्या गवतांचे संच / ठोंब Fodder sets / Sapplings Distributed		738700	7996743	20898497	29633940
१६	पुरविलेल्या वैरणींच्या पिकांची बी-बियाणे (किलो) Fodder Seeds distributed (kg.)		95301	315110	2516501	2926911
१७	प्रात्यक्षिकासाठी आयोजित केलेल्या भूखंडांची संख्या Fodder Demonstration Plots		124	789	73193	74106
१८	शेतक-यांसाठी भरविलेले सामुहिक प्रशिक्षण शिबिरे Training Programs organised for farmers Under different Schemes		13	18	313	344
	खर्च समावेशन Expenditure incurred		22500	31500	5091098	5145098
	प्रति शेतकरी खर्च (रुपये) Expenditure per farmer (Rs.)		436	464	119481	273
	प्रशिक्षित शेतकरी farmers Trained					
	मागासवर्गीय Backward Class	महिला Female	415	239	4828	5482
		पुरुष Male	90	186	3854	4130
	एकूण मागासवर्गीय Total Backward Class		505	425	8682	9612
	इतर Others	महिला Female	681	1943	3422	6046
		पुरुष Male	277	121	2792	3190
	एकूण इतर Total Others		958	2064	6214	9236
एकूण प्रशिक्षित शेतकरी Total No. of Farmers Trained		1463	2489	14896	18848	
१९	आयोजित पशुप्रदर्शने Animal shows organised		3	28	166	45
२०	प्रदर्शनासाठी पाठविलेल्या प्राण्यांची संख्या Animals sent for shows		0	0	0	0
२१	बक्षीसप्राप्त प्राण्यांची संख्या Prizes awarded to animals		0	0	0	0

तक्का क्र. ६ / Table No. 6

जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत प्रती उपकेंद्रामागे झालेली सरासरी कृत्रिम रेतने व राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेतर्गत संस्था आणि खाजगी / सहकारी संस्थामार्फत झालेली कृत्रिम रेतने

Districtwise Avg. No. of AI done by AHD & AI done by NGO under RKVY and Private / Cooperative Institutes

अ. क्र. / Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	पशुसंवर्धन विभाग AHD			सेवादाता		जे. के. ट्रस्ट J. K.		बायफ BIAF		खाजगी / सहकारी संस्था / Private / Coop. Inst.	Name of District / Region
		पशुवैद्यकीय संस्था / Vet. Inst.	कृत्रिम रेतने AI	कृत्रिम रेतने/ पशुवैद्यकीय संस्था AI/ Vet. Inst.	केंद्रे / Centres	कृत्रिम रेतने AI	केंद्रे / Centres	कृत्रिम रेतने AI	केंद्रे / Centres	कृत्रिम रेतने AI		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	ठाणे	69	17713	257	0	0	11	0	0	0	0	Thane
२	पालघर	88	20326	231	0	239	17	0	0	0	0	Palghar
३	रायगड	122	22838	187	0	0	10	0	0	0	429	Raigad
४	रत्नागिरी	153	25843	169	0	0	7	0	0	0	0	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	102	20471	201	0	0	0	0	0	0	0	Sindhudurg
मुंबई विभाग		534	107191	201	0	239	45	0	0	0	429	Mumbai Region
६	नाशिक	265	147299	556	83	16257	0	0	0	0	92033	Nashik
७	धुळे	118	36088	306	57	2897	57	1161	0	0	4742	Dhule
८	नंदुरबार	104	21903	211	47	565	32	0	0	0	0	Nandurbar
९	जळगाव	182	66207	364	114	0	100	14716	0	0	65349	Jalgaon
१०	अहमदनगर	223	218461	980	0	0	0	287	0	0	611875	Ahmednagar
नाशिक विभाग		892	489958	549	301	19719	189	16164	0	0	773999	Nashik Region
११	पुणे	324	243920	753	15	1558	0	1112	0	0	326465	Pune
१२	सातारा	192	208880	1088	0	0	0	2811	0	0	183907	Satara
१३	सांगली	153	136073	889	17	0	0	878	0	0	153654	Sangli
१४	सोलापूर	209	179946	861	0	14320	0	0	26	12004	152430	Solapur
१५	कोल्हापूर	176	120717	686	0	0	0	0	33	18129	435950	Kolhapur
पुणे विभाग		1054	889536	844	32	15878	0	4801	59	30133	1252406	Pune Region
१६	औरंगाबाद	123	73483	597	66	9947	34	1671	0	0	25071	Aurangabad
१७	जालना	104	38570	371	41	3251	35	1791	0	0	0	Jalna
१८	परभणी	86	31647	368	80	5422	43	0	29	0	8090	Parbhani
१९	बीड	161	79560	494	125	4716	61	844	0	0	9568	Beed
औरंगाबाद विभाग		474	223260	471	312	23336	173	4306	29	0	42729	A.bad Region
२०	लातूर	129	86248	669	105	4487	104	0	108	26082	0	Latur
२१	उस्मानाबाद	101	86772	859	122	2082	83	0	85	37887	0	Osmanabad
२२	नांदेड	183	65997	361	115	3033	75	1346	0	0	0	Nanded
२३	हिंगोली	69	30649	444	32	5090	23	0	18	5167	0	Hingoli
लातूर विभाग		482	269666	559	374	14692	285	1346	211	69136	0	Latur Region
२४	अमरावती	168	50701	302	75	0	70	0	61	17859	674	Amravati
२५	अकोला	75	27435	366	39	0	44	0	40	11569	0	Akola
२६	वाशिम	62	13645	220	28	0	37	484	0	0	0	Washim
२७	बुलढाणा	129	50309	390	75	0	63	0	50	10099	0	Buldhana
२८	यवतमाळ	201	45385	226	55	0	56	0	46	5966	71	Yavatmal
अमरावती विभाग		635	187475	295	272	0	270	484	197	45493	745	Amravati Region
२९	नागपूर	176	69491	395	72	0	49	0	0	0	0	Nagpur
३०	वर्धा	106	32798	309	68	6596	23	0	17	2245	530	Wardha
३१	भंडारा	85	59455	699	66	0	55	5104	0	0	3327	Bhandara
३२	गोंदिया	103	34937	339	55	0	39	436	0	0	0	Gondia
३३	चंद्रपूर	162	27801	172	46	1622	32	0	0	0	0	Chandrapur
३४	गडचिरोली	144	15154	105	125	159	17	0	0	0	0	Gadchiroli
नागपूर विभाग		776	239636	309	432	8377	215	5540	17	2245	3857	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		4847	2406722	497	1723	82241	1177	32641	513	147007	2074165	Maharashtra St

जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत संस्थेमध्ये विविध वळूंच्या वीर्यमात्रा वापरून केलेली कृत्रिम रेतने

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	प्रथम Fresh					प्रथम दुबार Ist Repeat				
		विदेशी Exotic	संकरित Cross breed	देशी Indi-genous	महिष Buffaloe	एकूण Total	विदेशी Exotic	संकरित Cross breed	देशी Indi-genous	महिष Buffaloe	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	ठाणे	2869	2091	1265	9351	15576	659	202	132	1144	2137
२	पालघर	4692	2916	2887	8039	18534	360	209	318	840	1727
३	रायगड	4633	4572	2547	10171	21923	196	197	110	353	856
४	रत्नागिरी	6594	7840	2920	7277	24631	312	430	134	320	1196
५	सिंधुदुर्ग	3565	3593	3087	9402	19647	161	166	138	342	807
मुंबई विभाग		22353	21012	12706	44240	100311	1688	1204	832	2999	6723
६	नाशिक	37267	72718	8773	22095	140853	1604	3584	298	552	6038
७	धुळे	8305	17457	2135	7301	35198	265	312	45	157	779
८	नंदुरबार	5522	5267	2400	7562	20751	387	249	131	292	1059
९	जळगाव	17249	22694	3498	19041	62482	1082	1244	107	922	3355
१०	अहमदनगर	20094	148296	20346	24946	213682	436	3264	390	412	4502
नाशिक विभाग		88437	266432	37152	80945	472966	3774	8653	971	2335	15733
११	पुणे	10165	162869	20156	45761	238951	0	3136	681	948	4765
१२	सातारा	10008	88936	16316	88531	203791	313	2217	353	2022	4905
१३	सांगली	1100	48706	9769	69717	129292	56	2412	421	3152	6041
१४	सोलापूर	19543	82064	25222	49798	176627	381	1608	413	874	3276
१५	कोल्हापूर	154	37759	5768	74576	118257	21	743	219	1219	2202
पुणे विभाग		40970	420334	77231	328383	866918	771	10116	2087	8215	21189
१६	औरंगाबाद	17903	41142	2388	9860	71293	490	1264	139	242	2135
१७	जालना	13312	14517	2308	7960	38097	119	154	53	72	398
१८	परभणी	856	2759	14995	8716	27326	31	185	907	730	1853
१९	बीड	3513	31628	15706	25988	76835	89	840	929	717	2575
औरंगाबाद विभाग		35584	90046	35397	52524	213551	729	2443	2028	1761	6961
२०	लातूर	387	11797	29207	43499	84890	16	310	516	454	1296
२१	उस्मानाबाद	4762	43940	12422	24261	85385	75	782	154	303	1314
२२	नांदेड	2240	6417	28506	27223	64386	73	256	709	565	1603
२३	हिंगोली	2703	3811	11207	11799	29520	88	180	485	372	1125
लातूर विभाग		10092	65965	81342	106782	264181	252	1528	1864	1694	5338
२४	अमरावती	7563	11424	16254	10258	45499	731	1316	1638	955	4640
२५	अकोला	3233	3616	9674	8877	25400	163	295	658	646	1762
२६	वाशीम	3179	1250	2647	6197	13273	90	51	88	129	358
२७	बुलढाणा	8613	12595	9984	15476	46668	579	1289	624	975	3467
२८	यवतमाळ	7804	7944	13917	12754	42419	469	570	987	940	2966
अमरावती विभाग		30392	36829	52476	53562	173259	2032	3521	3995	3645	13193
२९	नागपूर	9423	37175	12020	4313	62931	739	3976	978	282	5975
३०	वर्धा	4096	13413	8554	3557	29620	467	1314	836	332	2949
३१	भंडारा	7558	34921	4379	6527	53385	763	3809	425	521	5518
३२	गोंदिया	7546	12168	8731	3628	32073	685	1180	610	208	2683
३३	चंद्रपूर	4066	8449	7277	5568	25360	296	1121	572	320	2309
३४	गडचिरोली	6356	2795	1405	3572	14128	278	323	139	208	948
नागपूर विभाग		39045	108921	42366	27165	217497	3228	11723	3560	1871	20382
महाराष्ट्र राज्य		266873	1009539	338670	693601	2308683	12474	39188	15337	22520	89519

Table No. 7

Districtwise No. of AI done from Semen of various Bulls under Animal Husbandry Department

द्वितीय दुबार Ind Repeat					एकूण Total					Name of District / Region
विदेशी Exotic	संकरित Cross breed	देशी Indi-genous	महिष Buffaloe	एकूण Total	विदेशी Exotic	संकरित Cross breed	देशी Indi-genous	महिष Buffaloe	एकूण Total	
१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	
0	0	0	0	0	3528	2293	1397	10495	17713	Thane
8	25	20	12	65	5060	3150	3225	8891	20326	Palghar
8	30	7	14	59	4837	4799	2664	10538	22838	Raigad
2	6	3	5	16	6908	8276	3057	7602	25843	Ratnagiri
1	6	2	8	17	3727	3765	3227	9752	20471	Sindhudurg
19	67	32	39	157	24060	22283	13570	47278	107191	Mumbai Region
96	271	13	28	408	38967	76573	9084	22675	147299	Nashik
23	53	3	32	111	8593	17822	2183	7490	36088	Dhule
42	16	5	30	93	5951	5532	2536	7884	21903	Nandurbar
19	25	0	326	370	18350	23963	3605	20289	66207	Jalgaon
7	234	18	18	277	20537	151794	20754	25376	218461	Ahmednagar
187	599	39	434	1259	92398	275684	38162	83714	489958	Nashik Region
0	204	0	0	204	10165	166209	20837	46709	243920	Pune
18	45	6	115	184	10339	91198	16675	90668	208880	Satara
24	265	57	394	740	1180	51383	10247	73263	136073	Sangli
1	30	2	10	43	19925	83702	25637	50682	179946	Solapur
3	89	39	127	258	178	38591	6026	75922	120717	Kolhapur
46	633	104	646	1429	41787	431083	79422	337244	889536	Pune Region
20	29	3	3	55	18413	42435	2530	10105	73483	Aurangabad
13	37	14	11	75	13444	14708	2375	8043	38570	Jalna
0	127	904	1437	2468	887	3071	16806	10883	31647	Parbhani
7	51	38	54	150	3609	32519	16673	26759	79560	Beed
40	244	959	1505	2748	36353	92733	38384	55790	223260	Aurangabad Region
0	34	21	7	62	403	12141	29744	43960	86248	Latur
0	9	2	62	73	4837	44731	12578	24626	86772	Osmanabad
0	5	2	1	8	2313	6678	29217	27789	65997	Nanded
0	1	2	1	4	2791	3992	11694	12172	30649	Hingoli
0	49	27	71	147	10344	67542	83233	108547	269666	Latur Region
71	181	206	104	562	8365	12921	18098	11317	50701	Amravati
32	57	78	106	273	3428	3968	10410	9629	27435	Akola
6	5	3	0	14	3275	1306	2738	6326	13645	Washim
37	73	20	44	174	9229	13957	10628	16495	50309	Buldhana
0	0	0	0	0	8273	8514	14904	13694	45385	Yavatmal
146	316	307	254	1023	32570	40666	56778	57461	187475	Amravati Region
73	437	61	14	585	10235	41588	13059	4609	69491	Nagpur
36	130	44	19	229	4599	14857	9434	3908	32798	Wardha
50	424	42	36	552	8371	39154	4846	7084	59455	Bhandara
26	117	29	9	181	8257	13465	9370	3845	34937	Gondia
9	87	23	13	132	4371	9657	7872	5901	27801	Chandrapur
24	34	13	7	78	6658	3152	1557	3787	15154	Gadchiroli
218	1229	212	98	1757	42491	121873	46138	29134	239636	Nagpur Region
656	3137	1680	3047	8520	280003	1051864	355687	719168	2406722	Maharashtra State

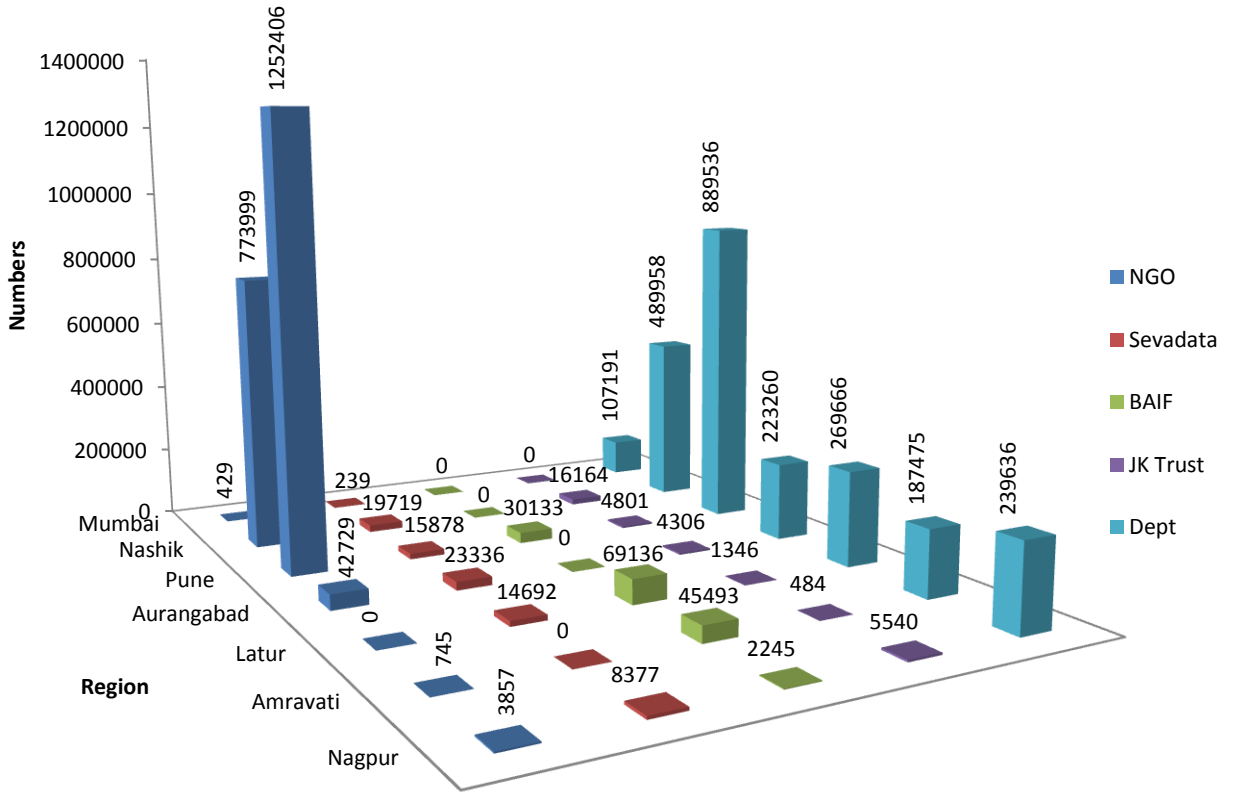
* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९ *

तक्ता क्र. ८ / Table no. 8

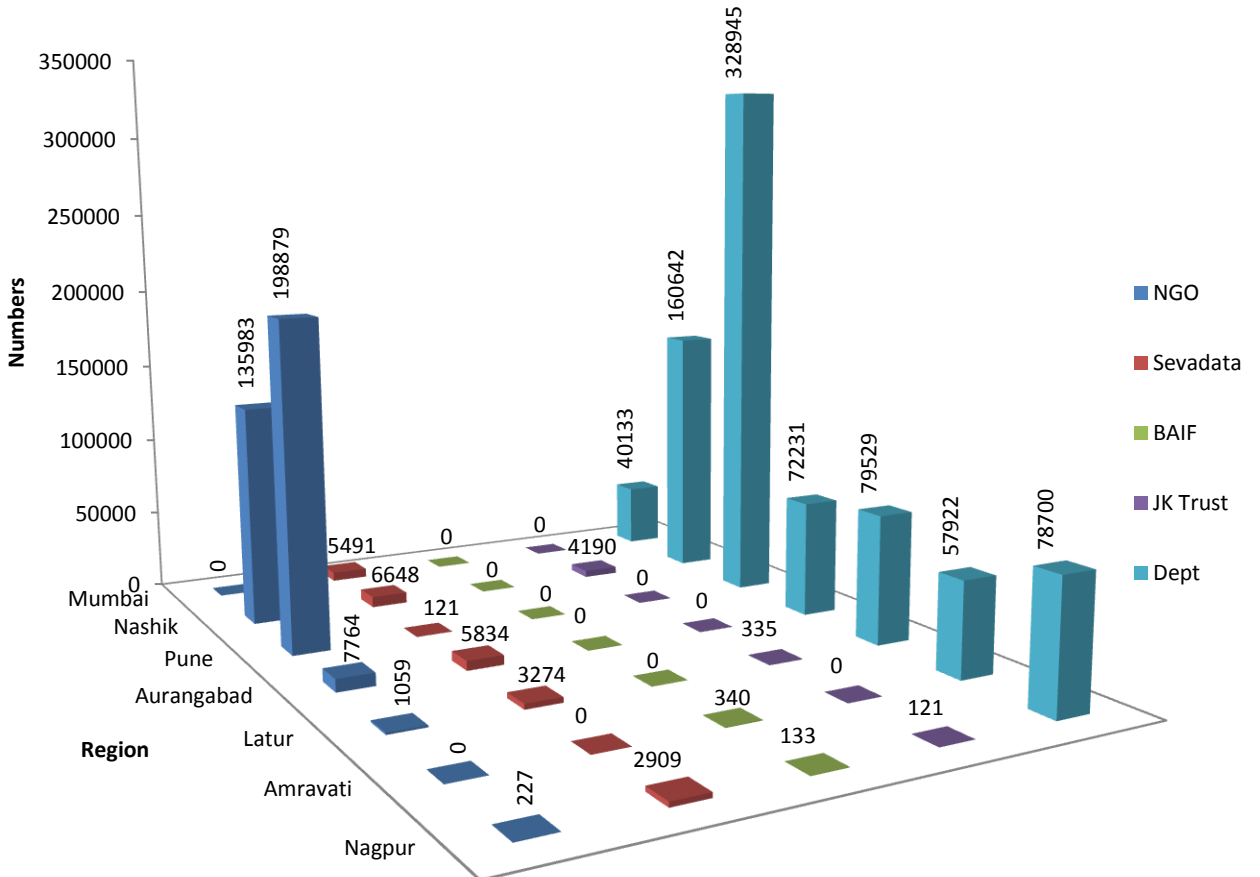
जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत संस्था, सेवादाता, जे. के. ट्रस्ट व खाजगी / सहकारी संस्थामार्फत कृत्रिम रेतनापासून जन्मलेली वासरे
Districtwise Calves Born by AI done under AHD, Sevadata & JK Trust and Private / Cooperative Institutes

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे / विभागाचे नाव	पशुसंवर्धन विभागांतर्गत पशुवैद्यकीय संस्था Veterinary Institutes under AHD				सेवादाता Sevadata	जे. के. ट्रस्ट JK Trust	बायफ BIAF	खाजगी / सहकारी संस्था Private	Name of District / Region
		संकरित Cross breed	देशी Indi-genous	महिष Buffaloe	एकूण Total					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१	ठाणे	1940	466	3498	5904	0	0	0	0	Thane
२	पालघर	2568	500	2690	5758	0	0	0	0	Palghar
३	रायगड	3791	557	4161	8509	428	0	0	0	Raigad
४	रत्नागिरी	7268	1278	3482	12028	0	0	0	0	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	3657	807	3470	7934	0	0	0	0	Sindhudurg
मुंबई विभाग		19224	3608	17301	40133	428	0	0	0	Mumbai Region
६	नाशिक	32746	3808	6055	42609	5491	0	0	15959	Nashik
७	धुळे	8022	634	2520	11176	945	1108	0	68	Dhule
८	नंदुरबार	3778	376	2836	6990	212	0	0	0	Nandurbar
९	जळगाव	10619	1085	6746	18450	0	3082	0	7521	Jalgaon
१०	अहमदनगर	66406	6669	8342	81417	0	0	0	112435	Ahmednagar
नाशिक विभाग		121571	12572	26499	160642	6648	4190	0	135983	Nashik Region
११	पुणे	64102	7781	16012	87895	121	0	0	51807	Pune
१२	सातारा	40034	7471	35815	83320	0	0	0	25595	Satara
१३	सांगली	18697	4316	25424	48437	0	0	0	19143	Sangli
१४	सोलापूर	35084	10684	17817	63585	0	0	0	799	Solapur
१५	कोल्हापूर	15699	2099	27910	45708	0	0	0	101535	Kolhapur
पुणे विभाग		173616	32351	122978	328945	121	0	0	198879	Pune Region
१६	औरंगाबाद	23126	1179	4748	29053	3498	0	0	7564	Aurangabad
१७	जालना	7476	780	2286	10542	1063	0	0	25	Jalna
१८	परभणी	1068	6318	3320	10706	1023	0	0	20	Parbhani
१९	बीड	10148	4506	7276	21930	250	0	0	155	Beed
औरंगाबाद विभाग		41818	12783	17630	72231	5834	0	0	7764	A.bad Region
२०	लातूर	4386	11278	12511	28175	423	0	0	0	Latur
२१	उस्मानाबाद	13905	3832	6949	24686	342	0	0	0	Osmanabad
२२	नांदेड	2141	8631	6904	17676	1207	335	0	122	Nanded
२३	हिंगोली	1878	3960	3154	8992	1302	0	0	937	Hingoli
लातूर विभाग		22310	27701	29518	79529	3274	335	0	1059	Latur Region
२४	अमरावती	7631	5193	3685	16509	0	0	192	0	Amravati
२५	अकोला	2833	2929	3355	9117	0	0	92	0	Akola
२६	वाशीम	1371	535	1674	3580	0	0	0	0	Washim
२७	बुलढाणा	7504	2932	5192	15628	0	0	0	0	Buldhana
२८	यवतमाळ	4832	4299	3957	13088	0	0	56	0	Yavatmal
अमरावती विभाग		24171	15888	17863	57922	0	0	340	0	Amravati Region
२९	नागपूर	18742	4681	1350	24773	0	0	0	0	Nagpur
३०	वर्धा	6535	2366	954	9855	2538	0	133	102	Wardha
३१	भंडारा	16774	1464	2221	20459	0	92	0	125	Bhandara
३२	गोंदिया	7039	2899	1279	11217	0	0	0	0	Gondia
३३	चंद्रपूर	4862	2457	1859	9178	289	0	0	0	Chandrapur
३४	गडचिरोली	2157	209	852	3218	82	29	0	0	Gadchiroli
नागपूर विभाग		56109	14076	8515	78700	2909	121	133	227	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		458819	118979	240304	818102	19214	4646	473	343912	Maharashtra State

Graph No. 5 - Artificial Insemination done by various Institutes

Graph No. 6 - Calves Born by AI done by various Institutes

तक्ता क्र. ९ / Table No. 9

संस्थानिहाय व रोगनिहाय लसीकरण Institutewise & Diseasewise Vaccination

अ.क्र. Sr. No.	रोगाचे नाव Name of Disease	तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय Taluka Mini Veterinary Polyclinics	जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय District Veterinary Polyclinics	जिल्हा परिषद Zilha Parishad	मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्र Central Hatchery	सघन कुक्कुट विकास गट Intensive Poultry Development Block	बदक पैदास प्रक्षेत्र Duck Breeding Farm	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	घटसर्प Haemorrhagic Septicemia	543224	129517	3365782	0	0	0	4038523
२	फन्या Black Quarter	331362	61974	1799488	0	0	0	2192824
३	घटसर्प + फन्या HS + BQ Combined	270046	66015	3116575	0	0	0	3452636
४	पीपीआर Peste des petits ruminants	1063248	246430	8182144	0	0	0	9491822
५	काळपुळी Anthrax	44561	0	50574	0	0	0	95135
६	लाळ्या-खुरकुत रोग Foot & Mouth	2723775	586633	19066528	0	0	0	22376936
७	सांसर्गिक गर्भपात Brucellosis	4838	916	53553	0	0	0	59307
८	बोटयुलीझम Botulisms	2300	0	80928	0	0	0	83228
९	गोचीडज्वर Spirochaetosis	4500	0	0	0	0	0	4500
१०	कोंबड्यांच्या देवी Fowl pox	50790	6673	280562	44950	27066	0	410041
११	मेंढ्या व शेळ्यांच्या देवी S & G Pox	800	500	98427	0	0	0	99727
१२	सरा Surra	1548	0	26696	0	0	0	28244
१३	आंत्रविषार Enterotoxaemia	476038	77707	2194430	0	0	0	2748175
१४	मानमोडी Ranikhet	967251	273011	5754665	27505	17539	0	7039971
१५	लासोटा Lasota	11292	1549	52472	151547	56978	0	273838
१६	मरेक्स Marek's	0	0	80	630504	1500	0	632084
१७	आयबीडी गंबोरो I B D / Gumboro	19	0	7310	125907	48361	0	181597
१८	श्वानदंश प्रतिबंधक Antirabies	2124	8469	32210	0	0	0	42803
१९	सुकर ताप Swine Fever	0	0	4	0	0	0	4
२०	थायलेरियासिस Thileriosis	7416	220	55039	0	0	0	62675
२१	इतर रोग (नमूद) Other diseases (Specify)	3839	13539	30351	0	0	300	48029
एकूण लसीकरण Total Vaccination		6508971	1473153	44247818	980413	151444	300	53362099

तक्ता क्र. १० / Table No. 10

राज्यातील विविध योजनांतर्गत एकूण लाभार्थी व महिला लाभार्थी

Beneficiaries & No. of Women beneficiaries under various Schemes in the state

अ.क्र. Sr. No.	योजनेचे नाव Name of Scheme	विभाग Region	मुंबई Mumbai	नाशिक Nashik	पुणे Pune	औरंगाबाद A'bad	लातूर Latur	अमरावती Amrawati	नागपूर Nagpur	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१	संकरित कालवडी व म्हशींच्या सुधारित पारड्याची जोपासना योजना Scheme of Rearing of Cross bred cow and improved Buffalo heifers	एकूण Total	392	0	228	0	0	0	65	685
		महिला Female	185	0	64	0	0	0	18	267
२	दुभत्या जनावरांच्या गटाचा पुरवठा योजना Scheme of supply of Milch Animals	एकूण Total	505	292	908	568	501	1068	982	4824
		महिला Female	261	88	180	78	154	322	526	1609
३	दुभत्या जनावरांना खाद्यानुदान योजना Scheme of Feed subsidy to the milch	एकूण Total	281	2376	239	154	5000	903	1740	10693
		महिला Female	8	393	5	48	0	271	517	1242
४	तलगांचे गट वाटप योजना Scheme of Pullets distribution	एकूण Total	1023	749	500	25	252	750	925	4224
		महिला Female	849	230	150	9	76	228	508	2050
५	अनुसूचित जातीच्या कुटुंबांना शेळ्यांचे गट वाटप योजना Scheme of Goat units dist. to Scheduled Caste Families	एकूण Total	57	485	597	481	1355	2712	732	6419
		महिला Female	0	151	146	67	413	817	310	1904
६	विशेष पशुधन उत्पादन योजना Scheme of Special Livestock Production	एकूण Total	412	0	0	0	0	0	1669	2081
		महिला Female	27	0	0	0	0	0	1666	1693
एकूण योजना Total of All Schemes		एकूण Total	2670	3902	2472	1228	7108	5433	6113	28926
		महिला Female	1330	862	545	202	643	1638	3545	8765

* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९ *

जिल्हानिहाय पशुसंवर्धन विभागांतर्गत इतर महत्वाच्या बाबींवर झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	गर्भधारणा तपासणी Pregnancy Diagnosis						एकूण तपासलेल्या Total Examined	बंधत्व तपासणी Infertility & Sterility Examination						एकूण तपासलेल्या Total Examined
		गायी Cows		एकूण गायी Total Cows	म्हशी Buffaloes		एकूण म्हशी Total Buffaloe		गायी Cows			म्हशी Buffaloes			
		कृत्रिम रेतन केलेल्या Out of AI	नैसर्गिक गर्भधारणा Natural Services		कृत्रिम रेतन केलेल्या Out of AI	नैसर्गिक गर्भधारणा Natural Services			तपासलेल्या Examined	उपचार केलेल्या Treated	बऱ्या झालेल्या Cured	तपासलेल्या Examined	उपचार केलेल्या Treated	बऱ्या झालेल्या Cured	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१	ठाणे	4784	6117	10901	7190	17664	24854	35755	5968	5846	5084	12746	12400	10957	18714
२	पालघर	8896	11326	20222	7639	11682	19321	39543	12268	11688	9795	11057	10446	8563	23325
३	रायगड	9958	7630	17588	8794	7125	15919	33507	8196	7991	5575	12611	12129	8881	20807
४	रत्नागिरी	15397	15226	30623	6559	5926	12485	43108	13609	13544	7609	5298	5220	3142	18907
५	सिंधुदुर्ग	6097	4837	10934	5319	4556	9875	20809	5904	5841	3620	9506	9358	5630	15410
	मुंबई विभाग	45132	45136	90268	35501	46953	82454	172722	45945	44910	31683	51218	49553	37173	97163
६	नाशिक	85511	72062	157573	20381	27994	48375	205948	61963	57839	34698	77582	60886	41772	139545
७	धुळे	23770	16830	40600	6483	14747	21230	61830	21089	19792	10857	13973	13632	10536	35062
८	नंदुरबार	10816	19022	29838	6168	12967	19135	48973	17567	16918	11455	13552	12877	9307	31119
९	जळगाव	27575	36334	63909	15317	39534	54851	118760	33713	31778	21570	38290	33672	23940	72003
१०	अहमदनगर	163726	118298	282024	20460	20632	41092	323116	116090	111642	85015	138517	122774	96668	254607
	नाशिक विभाग	311398	262546	573944	68809	115874	184683	758627	250422	237969	163595	281914	243841	182223	532336
११	पुणे	161285	50556	211841	38469	24907	63376	275217	66460	66139	43889	33296	30248	21621	99756
१२	सातारा	97186	16108	113294	79196	19269	98465	211759	34344	34344	24126	35187	35181	24136	69531
१३	सांगली	43174	13943	57117	52545	20343	72888	130005	25849	24871	18804	53554	51295	39341	79403
१४	सोलापूर	107011	39130	146141	43428	31207	74635	220776	49501	49273	44279	36510	36290	32411	86011
१५	कोल्हापूर	34474	8077	42551	56263	19106	75369	117920	19179	18564	12156	43496	42482	25082	62675
	पुणे विभाग	443130	127814	570944	269901	114832	384733	955677	195333	193191	143254	202043	195496	142591	397376
१६	औरंगाबाद	46241	23186	69427	9826	9023	18849	88276	31632	30697	23039	12724	11854	8476	44356
१७	जालना	17613	10710	28323	6476	5826	12302	40625	10427	9503	7015	16663	13649	10915	27090
१८	परभणी	9860	8448	18308	6628	9929	16557	34865	8849	8031	5173	12351	11755	7735	21200
१९	बीड	28896	34842	63738	16339	33397	49736	113474	22499	21621	11281	20930	19971	10140	43429
	औरंगाबाद विभाग	102610	77186	179796	39269	58175	97444	277240	73407	69852	46508	62668	57229	37266	136075
२०	लातूर	23226	21828	45054	25747	29327	55074	100128	20913	20818	10185	28456	28264	14451	49369
२१	उस्मानाबाद	37279	24475	61754	15753	15144	30897	92651	20669	20669	16018	14216	14193	11148	34885
२२	नांदेड	14835	19177	34012	14141	18860	33001	67013	18579	18370	12897	17184	17178	12736	35763
२३	हिंगोली	7658	12012	19670	6057	11135	17192	36862	9492	6859	5598	9541	6670	5547	19033
	लातूर विभाग	82998	77492	160490	61698	74466	136164	296654	69653	66716	44698	69397	66305	43882	139050
२४	अमरावती	32392	57624	90016	9432	28594	38026	128042	41900	41727	19904	21194	21187	12046	63094
२५	अकोला	13402	18682	32084	7311	9984	17295	49379	15709	14638	6341	7826	7375	3061	23535
२६	वाशीम	5333	11705	17038	4790	10738	15528	32566	8701	8701	7451	7793	7793	7128	16494
२७	बुलढाणा	22646	25639	48285	12128	21387	33515	81800	18834	18834	15021	16203	15955	12483	35037
२८	यवतमाळ	21856	88339	110195	10474	25914	36388	146583	51470	51470	33204	17408	17408	16795	68878
	अमरावती विभाग	95629	201989	297618	44135	96617	140752	438370	136614	135370	81921	70424	69718	51513	207038
२९	नागपूर	53214	35778	88992	3843	8243	12086	101078	30250	30250	13023	5739	5739	2239	35989
३०	वर्धा	24515	24318	48833	2793	6363	9156	57989	19428	19182	12772	4868	4844	3291	24296
३१	भंडारा	43165	10570	53735	5909	6058	11967	65702	14166	13982	6125	7293	7293	2722	21459
३२	गोंदिया	24168	16161	40329	3449	6944	10393	50722	16234	16051	8545	9462	9298	4452	25696
३३	चंद्रपूर	13642	16598	30240	3869	7834	11703	41943	13349	13349	11013	7119	7080	5497	20468
३४	गडचिरोली	8805	23472	32277	2866	6438	9304	41581	18154	17979	5578	5609	5602	2037	23763
	नागपूर विभाग	167509	126897	294406	22729	41880	64609	359015	111581	110793	57056	40090	39856	20238	151671
	महाराष्ट्र राज्य	1248406	919060	2167466	542042	548797	1090839	3258305	882955	858801	568715	777754	721998	514886	1660709

Table No. 11

Summary of Work done on other Important Issues by Animal Husbandry Department

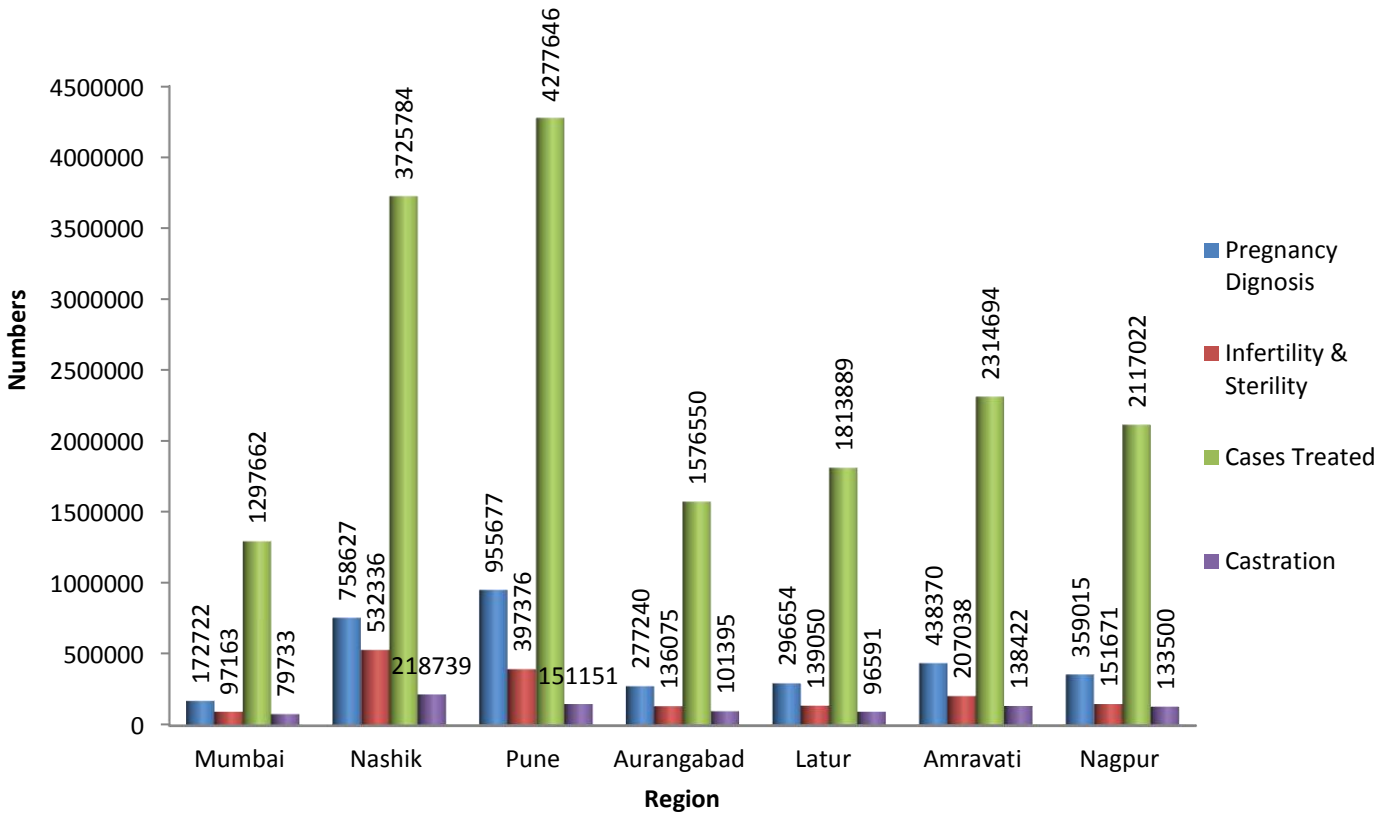
उपचार केलेल्या पशूंची संख्या No. of Cases treated	खच्चीकरण केलेल्या बरंड वळूंची संख्या No. of Scrub Bulls Castrated	लसीकरण Vaccinations	शस्त्रक्रिया Operations			नमुने तपासणी Specimens Examined	शवविच्छेदने Post-Mortems		भरवलेली पशुप्रदर्शने Cattle Shows Organised	आयोजित केलेले वासरांचे मेळावे Calf Rallies Organised	Name of District / Region
			मोठ्या Major	लहान Minor	एकूण Total		नियमित Diagnostic	न्यायवैद्यकीय Medicolegal			
259219	16301	895261	447	5161	5608	3378	166	28	2	2	Thane
283168	24024	1479442	626	12474	13100	2109	52	58	1	1	Palghar
239832	17875	765316	707	7487	8194	4119	115	116	7	7	Raigad
332525	13522	1773885	232	3855	4087	3051	334	117	1	0	Ratnagiri
182918	8011	777909	701	7145	7846	2453	104	20	4	4	Sindhudurg
1297662	79733	5691813	2713	36122	38835	15110	771	339	15	14	Mumbai Region
964084	57137	2955142	2265	29783	32048	16766	1377	457	15	52	Nashik
367592	29926	1255652	713	25098	25811	9816	940	189	0	0	Dhule
325516	38826	1057790	882	16095	16977	6560	194	250	0	1	Nandurbar
816020	48728	1982159	2590	21439	24029	9404	568	219	9	8	Jalgaon
1252572	44122	4156950	2917	27247	30164	12901	2360	330	22	52	Ahmednagar
3725784	218739	11407693	9367	119662	129029	55447	5439	1445	46	113	Nashik Region
1258749	41032	2901501	3209	35219	38428	19002	1303	250	6	6	Pune
819759	19664	2436490	4068	19894	23962	20247	595	61	13	28	Satara
585836	26612	1931357	2137	9444	11581	15605	374	54	9	29	Sangli
1035152	46702	2926808	3732	28179	31911	14306	380	299	0	0	Solapur
578150	17141	1513966	1890	10131	12021	17360	147	47	9	84	Kolhapur
4277646	151151	11710122	15036	102867	117903	86520	2799	711	37	147	Pune Region
539164	31962	1671769	1016	15827	16843	17934	1149	288	2	19	Aurangabad
253903	21511	801394	456	4560	5016	6406	129	70	16	8	Jalna
278520	16556	845796	133317	10701	144018	5371	416	108	4	0	Parbhani
504963	31366	2073837	1484	12040	13524	8112	480	215	1	4	Beed
1576550	101395	5392796	136273	43128	179401	37823	2174	681	23	31	A.bad Region
539467	27521	1212949	8077	18869	26946	19471	422	152	6	1	Latur
494475	22638	1280348	1176	13315	14491	6041	338	214	10	10	Osmanabad
544433	35107	1797796	1380	26381	27761	12390	966	101	29	0	Nanded
235514	11325	864054	1010	8389	9399	6421	65	117	3	2	Hingoli
1813889	96591	5155147	11643	66954	78597	44323	1791	584	48	13	Latur Region
623171	40183	1624977	2059	21039	23098	20544	462	378	0	0	Amravati
319151	12898	788193	1149	12272	13421	8915	426	188	0	0	Akola
175007	11088	649581	565	8364	8929	3972	353	330	2	16	Washim
447833	26295	1278657	856	20968	21824	6158	241	9	0	0	Buldhana
749532	47958	1932399	1639	29144	30783	19934	1147	400	1	2	Yavatmal
2314694	138422	6273807	6268	91787	98055	59523	2629	1305	3	18	Amravati Region
518177	28876	1254999	1627	17671	19298	15602	444	557	7	5	Nagpur
359590	16132	769692	1205	8744	9949	5278	202	413	2	0	Wardha
318931	12803	1009917	932	7066	7998	6697	264	310	10	4	Bhandara
294414	20948	1059353	1325	7584	8909	7299	199	78	2	5	Gondia
310434	24195	1381252	484	3765	4249	5810	301	233	4	2	Chandrapur
315476	30546	1442213	1153	12099	13252	8687	183	215	0	0	Gadchiroli
2117022	133500	6917426	6726	56929	63655	49373	1593	1806	25	16	Nagpur Region
17123247	919531	52548804	188026	517449	705475	348119	17196	6871	197	352	Maharashtra State

तक्ता क्र. ११ - चालू Table No. 11 - Contd.

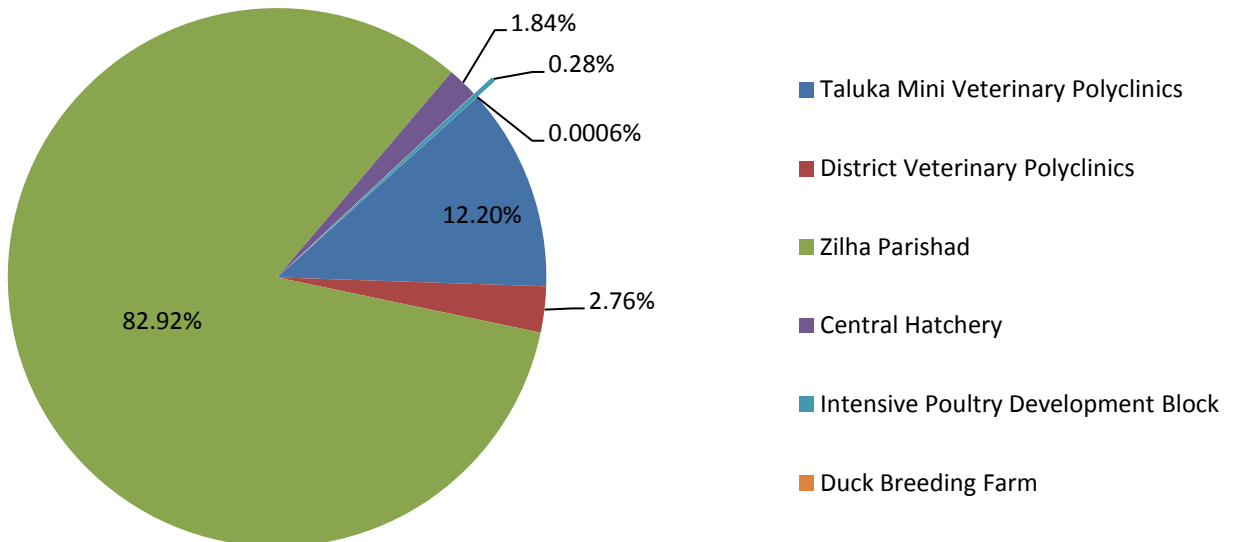
जिल्हानिहाय इतर महत्वाच्या बाबींच्या कामकाजाचा गोष्टवारा Summary of Work done on other Important Issues

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	कार्यमोहि मा Work Camp-aigns	वंधत्व तपासणी शिबिरे Infertilit y Camps	पुरवठा केलेल्या Distribution of		भूखंडांची संख्या Fodder Demon-stration Plots	सामुहिक प्रशिक्षण शिबिरे Training Programs organised			प्रशिक्षित शेतकरी Trained farmers			Name of District / Region
				गवतांचे संच/ टॉब Fodder sets & Sapplings	वेरणींच्या पिकांची बी- बियाणे (कि.) Fodder Seeds (kg.)		प्रशिक्षण संख्या Training No.	खर्च समावेशन Expen- diture incurred	प्रति शेतकरी खर्च (रु.) Expenditur e per farmer (Rs.)	महिला Female	पुरुष Male	एकूण Total	
१	२	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	२
१	ठाणे	797	190	0	1195	0	2	10000	200	32	68	100	Thane
२	पालघर	1136	212	770	5275	3	2	0	0	454	213	667	Palghar
३	रायगड	776	327	14000	27712	220	49	154000	17598	239	209	448	Raigad
४	रत्नागिरी	1239	533	116100	14574	0	19	699000	8172	806	639	1445	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	527	93	27200	30955	0	0	0	0	0	0	0	Sindhudurg
मुंबई विभाग		4475	1355	158070	79711	223	72	863000	25970	1531	1129	2660	Mumbai Region
६	नाशिक	1726	249	1170845	288735	3278	71	43000	12126	1035	1811	2846	Nashik
७	धुळे	931	499	185934	49634	47000	2	9914	161	3	157	160	Dhule
८	नंदुरबार	818	475	133443	37772	2111	2	10000	190	1716	140	1856	Nandurbar
९	जळगाव	1449	690	141751	50031	2	0	0	0	0	0	0	Jalgaon
१०	अहमदनगर	1507	1078	105850	373700	1043	18	0	0	434	200	634	Ahmednagar
नाशिक विभाग		6431	2991	1737823	799872	53434	93	62914	12476	3188	2308	5496	Nashik Region
११	पुणे	1207	502	3915422	218873	901	2	13000	1625	156	344	500	Pune
१२	सातारा	1838	778	327815	106798	0	0	0	0	0	0	0	Satara
१३	सांगली	659	334	1812926	183822	0	0	0	0	0	0	0	Sangli
१४	सोलापूर	1340	1309	2500000	48870	0	12	300000	1533	1833	469	2302	Solapur
१५	कोल्हापूर	678	440	299645	55598	291	1	9990	167	104	5	109	Kolhapur
पुणे विभाग		5722	3363	8855808	613961	1192	15	322990	3325	2093	818	2911	Pune Region
१६	औरंगाबाद	1040	549	516151	155104	230	12	239000	9686	139	233	372	Aurangabad
१७	जालना	691	152	605230	103780	0	40	857500	18300	1750	590	2340	Jalna
१८	परभणी	660	138	1468336	146502	0	0	0	0	0	0	0	Parbhani
१९	बीड	1021	454	274064	74058	0	13	5000	63	92	333	425	Beed
औरंगाबाद विभाग		3412	1293	2863781	479444	230	65	1101500	28048	1981	1156	3137	A.bad Region
२०	लातूर	1002	361	236000	10960	11000	1	604080	0	60	0	60	Latur
२१	उस्मानाबाद	1111	101	345210	77296	0	8	240000	8000	13	227	240	Osmanabad
२२	नांदेड	715	552	348222	43625	30	18	45000	8667	30	52	82	Nanded
२३	हिंगोली	750	108	4	61314	54	3	15000	197	154	38	192	Hingoli
लातूर विभाग		3578	1122	929436	193195	11084	30	904080	16863	257	317	574	Latur Region
२४	अमरावती	2179	365	1050500	115842	152	0	0	0	0	0	0	Amravati
२५	अकोला	845	99	1894500	75921	0	5	33000	243	569	133	702	Akola
२६	वाशीम	797	596	2900	58534	2410	4	0	0	138	65	203	Washim
२७	बुलढाणा	1462	1462	5016800	62080	5381	12	367000	12000	115	252	367	Buldhana
२८	यवतमाळ	2051	1392	741687	106112	0	16	62000	1681	332	113	445	Yavatmal
अमरावती विभाग		7334	3914	8706387	418489	7943	37	462000	13923	1154	563	1717	Amravati Region
२९	नागपूर	2877	193	2984000	110564	0	12	866644	10578	640	301	941	Nagpur
३०	वर्धा	2153	118	2112705	123476	0	8	380000	8000	338	42	380	Wardha
३१	भंडारा	432	266	89430	33395	0	10	9970	98	271	531	802	Bhandara
३२	गोंदिया	1076	381	112500	58411	0	2	172000	1100	75	155	230	Gondia
३३	चंद्रपूर	1187	115	1084000	15028	0	0	0	0	0	0	0	Chandrapur
३४	गडचिरोली	1337	412	0	1366	0	0	0	0	0	0	0	Gadchiroli
नागपूर विभाग		9062	1485	6382635	342240	0	32	1428614	19775	1324	1029	2353	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		40014	15523	29633940	2926911	74106	344	5145098	120381	11528	7320	18848	Maharashtra State

Graph No. 7 - Regionwise Pregnancy Dignosis, Infertility & Sterility Examination, Case Treated & Castration

Graph No. 8 Institutewise Total Vaccination

Summary of Work done at Poultry Institutes & Duck Breeding Farm under AHD

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्रे Central Hatcheries	सघन कुक्कुट विकास गट Intensive Poultry Development Blocks	बदक पैदास केंद्र Duck Breeding Farm
१	२	३	४	५
१	१ एप्रिल रोजी शिल्लक असलेले खाद्य(टन) Opening Balance of feed as on 1st April(Tons)	118.080	107.482	0.007
२	खरेदी केलेले खाद्य (टन) Feed purchased (Tons)	713.000	660.160	16.000
३	एकूण खाद्य (टन) Total feed (Tons)	831.080	767.642	16.007
४	प्रक्षेत्रावर वापरलेले खाद्य (टन) Feed utilised on the farm (Tons)	758.690	637.870	15.961
५	खात्यातील इतर संस्थाना पुरवठा केलेले खाद्य (टन) Feed supplied to the other Instt. of the Dept (Tons)	5.000	54.650	0.000
६	कुक्कुट पालकांना विकलेले खाद्य (टन) Feed sold to poultry keepers (Tons)	0.000	0.000	0.000
७	एकूण विनियोग केलेले खाद्य (टन) Total feed disposed off (Tons)	763.690	692.520	15.961
८	३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेले खाद्य (टन) Closing balance of feed as on 31st March (Tons)	67.390	75.122	0.046
९	वर्षातील अंड्यावरील कोंबड्यांची सरासरी संख्या Average No. of Laying Hens on the farm during year	9676	8743	211
१०	वर्षामध्ये एका कोंबडीने दिलेली सरासरी अंड्यांची संख्या Average No. of Eggs laid by a Hen during the year	133	92	212
११	१ एप्रिल रोजी शिल्लक असलेल्या अंड्यांची संख्या Opening Balance of Eggs as on 1st April	6734	3603	1097
१२	प्रक्षेत्रावर उत्पादित अंड्यांची संख्या No. of eggs produced on the Farm	1291131	800351	44592
१३	इतर स्रोत / संस्थाकडून मिळालेल्या अंड्यांची संख्या No. of eggs collected / received by other sources	196632	3200	0
१४	एकूण अंडी Total Eggs	1494497	807154	45689
१५	एकूण अंड्यांपैकी ऊबविण्यायोग्य अंड्यांची संख्या No. of Hatchable eggs out of Total No. of Eggs	1306625	656271	36000
१६	उबविण्यासाठी विकलेल्या अंड्यांची संख्या No. of eggs sold for hatching	66695	479505	654
१७	खाण्यासाठी / फुटलेल्या वा खराब इ. कारणामुळे विल्हेवाट लावलेल्या अंड्यांची संख्या No. of eggs sold for table purpose / broken / spoiled / not hatchable	176441	81762	31943
१८	उबविण्यासाठी वापरलेल्या अंड्यांची संख्या No. of eggs set for hatching	1242026	239892	12669
१९	एकूण विल्हेवाट लावलेल्या अंड्यांची संख्या Total No. of eggs disposed off	1485162	801159	45266
२०	३१ मार्च रोजी शिल्लक अंड्यांची संख्या Closing balance of Eggs as on 31st March	9335	5995	423
२१	कोंबड्यांनी घातलेल्या अंड्यांची सरासरी टक्केवारी Average Laying Percentage of eggs Layed by hens	37	25	58
२२	उबवणूकीतून जन्मलेली पिल्ले No. of chicks hatched	864032	79636	4065
२३	उबवणूकीची टक्केवारी Hatching percentage	69.57	33.20	32.09
२४	प्रक्षेत्रावर लसीकरण केलेल्या पक्ष्यांची संख्या No. of poultry birds vaccinated on the farm	980413	151444	300
२५	महसुली जमा (रु. हजार) Revenue Receipts ('000)	23068	11888	232
२६	काल्पनिक जमा (रु. हजार) Notional Receipt ('000)	120.00	687.55	0.00
२७	एकूण जमा (रु. हजार) Total Receipt ('000)	23188	12575	232
२८	वर्षातील एकूण खर्च (रु. हजार) Total Expenditure incurred ('000)	35163.9	16537.06	2433.43

पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कुक्कुट संस्था व बदक पैदास केंद्र येथील कुक्कुट संख्या दर्शविणारा तक्ता

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्रे Central Hatcheries (4)					
		पिल्ले Chicks	तलंगा Pullets	कोंबडया Hens	कोंकरेल्स Cockrells	नर कोंबडे Cocks	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८
१	१ एप्रिल रोजीची संख्या Opening balance as on 1st April	4817	9505	7171	5164	1087	27744
२	अंतर्गत बदलामुळे वर्षात झालेली वाढ Addition due to internal transfer	0	10957	9845	8102	4452	33356
३	उबवणी केंद्रात जन्मलेली पिल्ले Chicks Hatched	839662	0	0	0	0	839662
४	खात्याच्या इतर संस्थाकडून आणलेल्या Stock received from other Inst of the Dept.	10300	0	0	0	0	10300
५	खरेदी केलेल्या Stock Purchased	1900	0	0	0	0	1900
६	वर्षात झालेली एकूण वाढ (२ ते ५) Total addition during the year (2 to 5)	851862	10957	9845	8102	4452	885218
७	वर्षातील एकूण कुक्कुट संस्था (१+६) Total Poultry during the year (1 + 6)	856679	20462	17016	13266	5539	912962
८	अंतर्गत बदलामुळे वर्षात झालेली घट Reduction due to internal transfer	19059	9845	0	4452	0	33356
९	मरतुक Mortality	7659	2046	1392	1723	452	13272
१०	खात्याच्या इतर संस्थाकडे पाठविलेल्या Stock transferred to other Inst of the Dept.	6000	0	0	0	0	6000
११	पैदाशीकडे विकलेल्या Stock sold for breeding	806056	3081	32	3964	1779	814912
१२	इतर उपयोगासाठी विकलेल्या Stock sold for other purposes (for table purpose etc)	0	490	9862	728	2432	13512
१३	वर्षात झालेली एकूण घट (८ ते १२) Total reduction during the year (8 to 12)	838774	15462	11286	10867	4663	881052
१४	३१ मार्च रोजीची शिल्लक (७-१३) Closing balance as on 31st March (7-13)	17905	5000	5730	2399	876	31910
१५	मरतुक टक्केवारी (%) Mortality percentage	4.45	10.00	8.18	12.99	8.16	1.45

Table No. 13

Summary of Livestock at Poultry Institutes & Duck Breeding Farm under AHD

सघन कुक्कुट विकास गट Intensive Poultry Development Blocks (16)						बदक पैदास केंद्र Duck Breeding Farm (1)					
पिल्ले Chicks	तलंगा Pullets	कॉबडया Hens	कॉकरेल्स Cockrells	नर कॉबडे Cocks	एकूण Total	Duckling s	Grower F.	Duck F.	Grower M.	Drakes	एकूण Total
९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
9049	3138	8812	976	1200	23175	400	0	171	0	17	588
0	14888	9598	9872	1916	36274	0	250	250	50	50	600
34315	0	0	0	0	34315	4065	0	0	0	0	4065
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
140843	0	0	0	0	140843	0	0	0	0	0	0
175158	14888	9598	9872	1916	211432	4065	250	250	50	50	4665
184207	18026	18410	10848	3116	234607	4465	250	421	50	67	5253
24760	9598	0	1916	0	36274	300	250	0	50	0	600
2215	489	1619	150	260	4733	0	0	12	0	1	13
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
150643	5226	837	4240	757	161703	4065	0	62	0	14	4141
0	341	7381	3106	1170	11998	100	0	223	0	27	350
177618	15654	9837	9412	2187	214708	4465	250	297	50	42	5104
6589	2372	8573	1436	929	19899	0	0	124	0	25	149
18.95	3.85	85.16	3.45	84.40	2.02	0.00	0.00	2.85	0.00	1.49	0.25

* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९*

----- (27) --

तक्ता क्र. १४ / Table No. 14

पशुसंवर्धन विभागांतर्गत कुक्कुट संस्थांमार्फत कुक्कुट पालकांकरिता आयोजित प्रशिक्षण

Summary of Poultry Training for Poultry Keepers at Poultry Institutes of AHD

अ. क्र. Sr. No.	संस्था / विभाग Institute / Region	कालावधी Period	पुरुष Male	महिला Female	एकूण Total
१	२	३	४	५	६
अ) मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्रे / Central Hatcheries					
१	कुक्कुट प्रशिक्षण केंद्र, पुणे Poultry Training Centre, Pune	१ महिना 1 Month	406	41	447
२	कुक्कुट प्रशिक्षण केंद्र, कोल्हापूर Poultry Training Centre, Kolhapur	१५ दिवस 15 Days	0	0	0
		१ महिना 1 Month	175	10	185
३	कुक्कुट प्रशिक्षण केंद्र, औरंगाबाद Poultry Training Centre, Aurangabad	७ दिवस 7 Days	261	49	310
		१५ दिवस 15 Days	41	5	46
४	कुक्कुट प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर Poultry Training Centre, Nagpur	१ महिना 1 Month	623	28	651
५	कुक्कुट विस्तार केंद्र, कणकवली, सिंधुदुर्ग Poultry Extension Centre, Kankavali, Sindhudurg	७ दिवस 7 Days	0	0	0
६	कुक्कुट विस्तार केंद्र, मुरुड, लातूर Poultry Extn. Centre, Murud, Latur	७ दिवस 7 Days	67	13	80
एकूण (अ) Total (A)			1573	146	1719
ब) सघन कुक्कुट विकास गट / Intensive Poultry Development Blocks					
१	मुंबई विभाग Mumbai Region	७ दिवस 7 Days	482	130	612
२	नाशिक विभाग Nashik Region	१५ दिवस 15 Days	816	88	904
३	पुणे विभाग Pune Region	७ दिवस 7 Days	64	8	72
		१५ दिवस 15 Days	85	15	100
४	औरंगाबाद विभाग Aurangabad Region	७ दिवस 7 Days	80	20	100
५	लातूर विभाग Latur Region	७ दिवस 7 Days	289	71	360
६	अमरावती विभाग Amrawati Region	७ दिवस 7 Days	181	22	203
		१५ दिवस 15 Days	135	12	147
		१ महिना 1 Month	605	27	632
एकूण (ब) Total (B)			2737	393	3130
एकूण (अ+ब) Total (A+B)			4310	539	4849

तक्ता क्र. १५ / Table No. 15

पशुसंवर्धन विभागांतर्गत राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र, पुणे येथील कार्यभाराचा तपशील

Summary of workload at State Level Training Centre, Pune

अ. क्र. Sr. No.	पाठ्यक्रमाचे वर्णन Description of the course	कालावधी Period	पुरुष Male	महिला Female	एकूण Total
१	२	३	४	५	६
सेवांतर्गत प्रशिक्षण In service Training					
१	पशुधन विकास अधिकारी Livestock Development Officer	उजळणी तांत्रिक प्रशिक्षण (५ दिवस कालावधी) Refresher's Technical Training (5 Days Duration)	236	48	284
२	सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी Assistant Livestock Development Officer	उजळणी तांत्रिक प्रशिक्षण (५ दिवस कालावधी) Refresher's Technical Training (5 Days Duration)	2	0	2
३	पशुधन पर्यवेक्षक Livestock Supervisor		43	5	48
४	नवनियुक्त सहाय्यक आयुक्त Newly appointed Assistant Commissioner	पायाभूत तांत्रिक प्रशिक्षण (१३ दिवस कालावधी) Foundation Technical Training (13 Days Duration)	25	1	26
५	नवनियुक्त पशुधन विकास अधिकारी Newly appointed Livestock Development Officer	पायाभूत तांत्रिक प्रशिक्षण (१३ दिवस कालावधी) Foundation Technical Training (13 Days Duration)	45	25	70
६	सहाय्यक आयुक्त Assistant Commissioner	अॅस्कॅंड प्रशिक्षण (६ दिवस कालावधी) ASCAD Training (6 Days Duration)	0	0	0
७	पशुधन विकास अधिकारी Livestock Development Officer	अॅस्कॅंड प्रशिक्षण (६ दिवस कालावधी) ASCAD Training (6 Days Duration)	81	25	106
८	सहाय्यक आयुक्त Assistant Commissioner	अभिमुख प्रशिक्षण कार्यक्रम	0	0	0
९	पशुधन विकास अधिकारी Livestock Development Officer	अभिमुख प्रशिक्षण कार्यक्रम	0	0	0
एकूण Total			432	104	536

तक्का क्र. १६ / Table No. 16

महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर येथे झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा

Summary of workload at Maharashtra Animal & Fisheries Science University, Nagpur

अ.क्र. Sr.No	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	पदवी Grad.	पदव्युत्तर Post Grad.	आचार्य Acharaya
१	२	३	४	५
१	पदव्युत्तर पशुविज्ञान संस्था, अकोला PostGraduation Animal Science Institute, Akola	0	24	0
२	पशुवैद्यकीय महाविद्यालयामध्ये प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students			
	अ) मुंबई Mumbai	109	45	0
	ब) शिरवळ Shirval	67	25	0
	क) परभणी Parbhani	80	33	0
	ड) उदगीर Udagir	64	19	0
	इ) नागपूर Nagpur	81	27	0
एकूण १ + २ Total 1 + 2		401	173	0
३	अ) दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर College of Dairy Science, Udgir	32	0	0
	ब) दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद) College of Dairy Science, Warud (Pusad)	32	3	0
एकूण अ+ब Total A+B		64	3	0
४	अ) मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर Animal & Fisheries Science University, Nagpur	32	0	0
	ब) मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर Animal and Fisheries Science University, Udgir	32	0	0
एकूण अ+ब Total A+B		64	0	0

तक्का क्र. १७ / Table No. 17

एकात्मिक पाहणी योजना, पुणे येथे झालेल्या कामकाजाचा गोषवारा

Summary of workload at Integrated Sample Survey, Pune

अ.क्र. Sr. No.	पशुधन उत्पादन Livestock Production	बाब Particular	अंदाजित संख्या (लाख) Est. No. (Lakh)	उत्पादन ('००० मे.टन) Prod. (000 MT)
१	२	३	४	५
१	दुध Milk	२ १/२ वर्षावरील गाय Cows above 2 & 1/2 year	55.21	0.00
		दुभत्या गाई Cow in -Milk	33.86	7099.75
		३ वर्षावरील म्हशी Buffaloes over 3 year	34.85	0.00
		दुभत्या म्हशी Buffaloes in -Milk	23.07	4307.77
		एकूण दुभती जनावरे (गाई व म्हशी) Total Cows and Buffaloes in -	56.93	11407.52
		१ १/२ वर्षावरील शेळ्या Goats over 1.5 year	54.45	0.00
		दुभत्या शेळ्या Goats in-Milk	27.92	247.95
		एकूण दुध (गाई + म्हशी +शेळी) Total Milk (cows + Buffs + Goats)	0.00	11655.47
२	अंडी Eggs	देशी कॉबड्या Deshi Layers	79.25	107.22
		सुधारित कॉबड्या Improved Layers	166.37	489.18
		एकूण कॉबड्या (देशी+ सुधारित) Total Layers (Deshi+ Sudharit)	245.62	596.40
३	लोकर Wool	एकूण मेंढ्या Total Sheep	24.48	0.00
		लोकर कापणी केलेल्या मेंढ्याची संख्या No. of Sheep shorn	21.86	1456.93
४	मांस Meat	कत्तल केलेली जनावरे No. of animals slaughtered		
		1) गुरे Cattle	0.00	0.00
		2) म्हस Buffaloes	10.54	191.64
		3) शेळी Goats	100.41	122.46
		4) मेंढी Sheep	12.77	16.35
		5) डुक्कर Pigs	12.54	52.97
		6) देशी कॉबड्या Deshi Poultry	74.74	5.89
		7) सुधारित कॉबड्या Poultry (Improved)	3363.74	602.21
		एकूण Total	3574.74	991.52

* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९*

तक्ता क्र. १८ / Table No. 18

महाराष्ट्र राज्यातील पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळा, पुणे यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता

Summary of workload at State level Animal Feed Analysis Laboratory, Pune in Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
१	विविध गुणधर्मासाठी विश्लेषण केलेल्या लोकर नमुन्यांची संख्या No. of wool samples analysed for various	0
२	विविध गुणधर्मासाठी विश्लेषण केलेल्या खाद्यपदार्थ नमुन्यांची संख्या No. of feed samples analysed	819
३	धान्याची गुव्वता तपासणी Gradation of Godown Grains	5
४	विश्लेषण करून मिळालेली रक्कम (रु.हजारात) Fees Realised for analytical work & other sources	
a)	महसुली जमा रक्कम Revenue Receipt	588120
b)	काल्पनिक जमा रक्कम Notional Receipt	133000
	एकूण जमा रक्कम (अ+ब) Total Receipt (a + b)	721120
५	एकूण खर्च (रु. हजारात) Expenditure (in thousand)	
a)	वेतन व भत्ते Pay and allowances	4586009
b)	प्रवास भत्ता Travelling allowance	1944
c)	इतर खर्च Expenditure incurred for purchase of chemicals and Laboratory reagents, contingency expenditure	501810
	एकूण खर्च रक्कम (अ+ब+क) Total Expenditure	5089763
६	प्रात्याक्षिके / कृतीचे प्रशिक्षण Practicals / Demonstrations given for in service Trainees	0
७	प्रशिक्षणार्थीना दिलेले व्याख्याने Lectures given to the in service trainees	0

तक्ता क्र. १९ / Table No. 19

महाराष्ट्र राज्यातील गुणनियंत्रण प्रयोगशाळा, मुंबई यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता

Summary of workload at Quality Control Laboratory, Mumbai in Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
१	निर्यातीसाठी दाखला दिलेले कुक्कुटपक्षी संख्या No. of poultry birds certified for export	0
२	निर्यातीसाठी दाखला दिलेले गोठविलेले पदार्थ Chilled items certified for export	
	अ) मेंढ्या व शेळ्या यांची शवे Carcasses of sheep and goat	569479
	ब) मांस (२० किलो कार्टनमध्ये संख्या) Meat cartons (Cartons of 20 kg)	0
	क) महीषवर्ग मांस (२० किलो कार्टनमध्ये संख्या) Meat cartons (Cartons of 20 kg)	0
३	निर्यातीसाठी दाखला दिलेले Frozen items certified for export	
	अ) महीषवर्ग मांस (२० किलो कार्टनमध्ये संख्या) Meat cartons (Cartons of 20 kg)	6302929
	ब) मांस (२० किलो कार्टनमध्ये संख्या) Meat cartons (Cartons of 20 kg)	0
	क) मेंढ्या व शेळ्या यांची शवे Carcasses of sheep and goat	0
	ड) अंडी (प्रत्येकी १८० अंड्यांच्या कार्टनमध्ये संख्या) Eggs (Carton of 180 eggs each)	295900
	इ) इतर पदार्थ Other items (Non edible)	488288
४	वसूल झालेली फी (रुपये) Fees collection (Rs.)	47404313
५	ग्लॅंडर्स व फार्सी अँक्ट' अन्वये घोड्यांची मेलीन टेस्ट Mallien test in horses under 'Glanders & farcy act'	0
६	देवनार कत्तलखान्यातील, १९७६ च्या पशुसंरक्षण कायद्यामध्ये अंतर्भूत असल्याप्रमाणे जनावरांची तपासणी Inspection of animals- under Animal preservation act-1976, at Deonar abattoir	
	अ) तपासलेली जनावरे No. of Animals inspected	93724
	ब) वसूल झालेली फी (रुपये) Fees realised (Rs.)	1874480
७	निर्यातीसाठी तपासलेली जनावरे No. of Animals inspected for export	
	अ) मेंढ्या व शेळ्या (प्रत्येकी रु. ३० प्रमाणे) Sheep and goat- @ Rs. 30 each	0
	ब) मोठे महिष (प्रत्येकी रु. १०० प्रमाणे) Large buffaloes - @ Rs.100 each	0
	क) इतर जनावरे (प्रत्येकी रु. १०० प्रमाणे) Other animals - @ Rs. 100 each	0
	ड) एक दिवसाची पिल्ले (प्रत्येकी रु. २ प्रमाणे) One day old chicks - @ Rs. 2 each	0

Summary of workload at RDIL (6) & DIS (Piggary)

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा RDIL (६) व रोग अन्वेषण विभाग (सुकर) DIS (Piggary)	
		गुरे व गोस्तनदाह Cattle & Mastitis	कुक्कुट व साल्मोनेला Poultry & Salmonella
१	२	३	४
१	भेटींवर असलेले दिवस संख्या No. of days on tour	275	631
२	गावांना दिलेल्या भेटींची संख्या No. of villages visited	242	126
३	क्षेत्रांना/संस्थाना दिलेल्या भेटींची संख्या No. of farms/Institutes Visited	271	172
४	आयोजित मेळाव्यांची संख्या No. of work campaigns organised	4	0
५	आयोजित मेळाव्यांची संख्या No. of IEC campaigns organised	7	0
६	उद्भवलेल्या प्रादुर्भावाची संख्या No. of Outbreaks		
	अ) कळविलेले Reported	40	0
	ब) उपस्थित राहिलेले Attended	12	5
७	शवविच्छेदन संख्या No. of post-mortems done		
	गायवर्ग Cattle	9	0
	मेंढ्या व शेळ्या Sheep & Goat	35	0
	कुक्कुट Poultry	0	528
	इतर Other	18	0
	एकूण Total	62	528
८	रो.अ.वि. पुणे येथे विकृतीचिकित्सा तपासणीसाठी पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples sent for various exam to DIS, Pune	41659	1752
९	इतर प्रयोगशाळांकडे विकृती चिकित्सेच्या तपासणीसाठी पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples sent to HSADL, NIVEDI, etc.	3360	4489
१०	खालील रोगांसाठी जागेवर तपासणी केलेली जनावरे/ पक्षी No. of animals/birds tested for following disease (Spot Test)		
	अ) सांसर्गिक गर्भपात Brucellosis - RBPT	3033	0
	ब) क्षयरोग Tuberculosis - SID	3796	0
	क) जोन्स डिसीज John's disease - SID	3754	0
	ड) साल्मोनेला Salmonella - Spot test	534	1197839
	इ) इतर रोग Other diseases	890	0
११	जीवाणूंच्या कृत्रिम वाढीकरिता तपासलेल्या उती/रक्त नमुन्यांची संख्या No. of tissue/blood/other samples processed for cultural examination	309	302
१२	केलेल्या जैवरासायनिक चाचण्यांची संख्या No. of biochemical tests carried out to identify bacteria	88	21
१३	केलेल्या अँटीबायोटिक संवेदनशीलता चाचण्यांची संख्या No. of antibiotic sensitivity tests conducted	1105	24
१४	रो.अ.वि. पुणे येथे जीवाणू आयसोलेटच्या खात्रीसाठी पाठविलेले नमुने No. of bacterial isolates prepared sent to DIS for confirmation	3	2
१५	नमूने तपासणी Samples Examined		
	अ) रक्त Blood	2011	0
	ब) रक्त काचपट्टी Blood Smears	2606	1
	क) ठसे काचपट्टी Impression / Exudate smears	300	34
	ड) स्कीन स्क्रॅपिंग Skin scrapings	126	0
	इ) जैवरासायनिक रक्तजल Serum for Biochemistry	1480	44
	फ) मुत्र नमुने Urine Samples	149	0
	ग) माल / शेण नमुने Faecal Samples	3330	1223

तक्ता क्र. २० चालू / Table No. 20 Contd.

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा RDIL (६) व रोग अन्वेषण विभाग (सुकर) DIS (Piggery)	
		गुरे व गोस्तनदाह Cattle & Mastitis	कुक्कट व साल्मोनेला Poultry & Salmonella
१	२	३	४
	ह) खाद्य Feed	167	36
	य) दुध Milk	1325	0
	र) इतर नमुने Other samples	859	160
	एकूण Total	12353	1498
१६	एलायझाने तपासलेल्या नमुन्यांची No. of samples tested by ELISA		
	अ) ब्रूसोल्लेसीस Brucellosis	425	0
	ब) आयबीआर IBR	0	0
	क) पीपीआर PPR	0	0
	ड) इतर रोग Other diseases	0	0
	एकूण Total	425	0

तक्ता क्र. २१ / Table No. 21

महाराष्ट्र राज्यातील पशुवैद्यकीय जैवपदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे यांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता

Summary of workload at Institute of Veterinary Biological Products, Pune in Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	लस व इतर जैव पदार्थांचे नाव Name of Vaccine and other biological products	लस Vaccine			निदान अभिकारके Diagnostic Reagents	विरलकार Diluents	एकूण (५ ते ७) Total (5 to 7)
		जिवाणू Bacterial	विषाणू Viral	एकूण Total			
१	२	३	४	५	६	७	८
१	उत्पादन क्षमता ('०००) Production capacity ('000)	13000	30400	43400	120	31400	74920
२	१ एप्रिल रोजीची सुरुवातीची शिल्लक Opening balance as on 1st Apr	4152	108	4260	22	0	4282
३	तयार लसींची संख्या No. of Vaccine doses manufactured	7315	0	7315	174	0	7489
४	आणलेले / खरेदी केलेल्या लसी No. of Vaccine doses brought / purchased	3417	62187	65604	0	0	65604
५	एकूण लस / जैव पदार्थ (२ ते ४) Total vaccine / biological doses (2 to 4)	14883	62295	77178	196	0	77374
६	उत्पादन प्रक्रियेमध्ये वाया गेलेल्या लस मात्रा No. of vaccine / biological doses wasted during Manufacture process	0	0	0	0	0	0
७	लस / जैव पदार्थ पुरवठा No. of vaccine / biological doses	12782	61009	73791	138	0	73929
८	एकूण विल्हेवाट लावलेल्या लस/जैव पदार्थांची संख्या (६+७) Total No. of vaccine/biological doses disposed off	12782.18	61009.2	73791	138	0	73929
९	३१ मार्च अखेरची शिल्लक (५ - ८) Closing balance as on 31st march (5 - 8)	2100.9	1286	3387	58	0	3445
१०	उत्पादित लसींची किंमत Cost of vaccine doses manufactured	23103	0	23103	1383	0	24486
११	खरेदी केलेल्या लसींची किंमत Cost of vaccine doses purchased	787409	361006	1148415	0	0	1148415
१२	पुरवठा केलेल्या लसींची किंमत Cost of vaccine doses supplied	23103	360979	384082	0	0	384082
१३	उत्पादित लस तुकड्यांची संख्या No. of Test batches of Vaccine Manufactured	13	0	13	12	0	25
१४	निर्जंतुकीकरण चाचण्या No. of Sterility tests carried out	13	0	13	0	0	13
१५	लसमात्रा सुरक्षितता चाचण्या No. of Safty tests carried out	13	0	13	7	0	20
१६	कार्यक्षमता चाचण्या No. of Potency tests carried out	9	0	9	0	0	9

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
१	जिवाणूशास्त्र प्रयोगशाळा Bacteriology Laboratory -	
	जिवाणूंच्या कृत्रिम वाढीकरीता तपासलेले उती / रक्त / इतर नमुने संख्या No. of tissue / blood / other samples processed for cultural examination	293
	केलेल्या जैव रासायनिक चाचण्यांची संख्या No. of biochemical tests performed	128
	केलेल्या जैविक चाचण्यांची संख्या No. of biological tests performed	188
	केलेल्या अँटीबायोटिक संवेदनाशीलता चाचण्यांची संख्या No. of antibiotic sensitivity tests carried Out	3
	ब्लड स्पीयर्स साठी तपासलेले नमुने No. of blood smear / impression smears examined	421
	सीईएमसाठी तपासलेले नमुने No. of swabs for CEM	228
	एलायझा चाचणीचे ग्लॅंडरसाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples for tested for Glanders by ELISA	2291
	एलायझा चाचणीने सांसर्गिकी गर्भपातासाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for Brucellosis by ELISA	9070
	एलायझा चाचणीने इतर रोगांसाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested by ELISA for other diseases	0
	कंपायलो बॅक्टेरीयोसाठीलेल्या प्रिप्युइल नमुन्यांची संख्या No. of prepuical samples examined for Compylobacteriosis	2819
	पीसीआर वर तपासणी केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by PCR	57
	इतर प्रयोगशाळा निवेदी, आय.व्ही.आर.आय. इ. यांचेकडे पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other labs via NIVEDI, IVRI, etc.	0
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	15498
	जतन केलेल्या जिवाणूंची आयसोलेटसची संख्या No. of bacterial isolates maintained	21
	पीसीआरद्वारे प्रमाणित केलेल्या नवीन रोगांची संख्या No. of new diseases standardized by PCR	0
२	गोमवजशास्त्र प्रयोगशाळा Mycology Laboratory -	
	तपासणी केलेले खादय व वैरण नमुन्यांची संख्या No. of feed & fodder samples examined	155
	तपासणी केलेले धान्य नमुने संख्या No. of grain samples examined	22
	तपासणी केलेले स्कीन स्क्रॅपिंग नमुने संख्या No. of skin scrapings examined	4
	तपासणी केलेले इतर नमुन्यांची संख्या No. of other samples examined	9
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या एकूण नमुन्यांची संख्या Total no .of samples received & examined	190
	अभ्यासलेले बुरशिजन्य घटनांची संख्या No. of fungal incidences studied	0
३	विकृतीशास्त्र प्रयोगशाळा Pathology Laboratory -	
	उती बदल विकृतीसाठी पतासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples examined by histopathology	२४५
	जैवरसायन शास्त्रासाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples examined for biochemistry	११८३
	रक्ताचे गुणधर्म व रोगासाठी तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of Blood samples tested for hematology	१२९०
	तपासलेल्या मुत्र नमुन्यांची संख्या No. of urine samples tested	४२
	बीएसईसाठी तपासलेल्या मेंदू / खादय नमुन्यांची संख्या No. of brain / feed samples tested for BSE	२४०
	इतर प्रयोगशाळा निवेदी, आय.व्ही.आर.आय. इ. यांचेकडे पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other labs via NIVEDI, IVRI, etc.	६०
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या एकूण नमुन्यांची संख्या Total no. of samples received & examined	३०६०
	केलेल्या शवविच्छेदनांची संख्या No. of post mortem carried out	६
	बीएसई सर्वेक्षण करीता भेटी दिलेल्या खादय कारखान्यांची संख्या No. of feed factories visited for BSE surveillance	२
४	विषशास्त्र प्रयोगशाळा Toxicology Laboratory -	
	तपासलेल्या उती नमुन्यांची संख्या No. of tissue samples examined	324
	तपासलेल्या खादय व वैरण नमुन्यांची संख्या No. of feed & fodder samples examined	433
	तपासलेल्या पाणी नमुन्यांची संख्या No. of water samples examined	31
	तपासलेल्या इतर नमुन्यांची संख्या No. of other samples examined	96

तक्का क्र. २२ चालू / Table No. 22 Contd.

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
	इतर प्रयोगशाळा निवेदी, आय.व्ही.आर.आय. इ. यांचेकडे पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other labs via NIVEDI, IVRI, etc.	36
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	920
	अभ्यासिलेल्या विषबाधा घटनांची संख्या No. of poisoning incidences studied	3
	विष / विषपदार्थ तपासणीसाठी नव्याने प्रमाणित केलेल्या पद्धतीची संख्या No. of new method standardized for defection of toxins / poisons	6
५	परजिवशास्त्र प्रयोगशाळा Parasitology Laboratory -	
	तपासलेले रक्त नमुने / रक्त काच पट्टयाच संख्या No. of blood samples / blood smear examined	४५३
	तपासलेल्या शेंण नमुन्यांची संख्या No. of faecal samples examined	३३९
	तपासलेल्या लयिका ग्रंथिच्या बायोप्सीची संख्या No. of lymph node biopsy examined	०
	ट्रायको मोनिवसिससाठी तपासलेल्या प्रिप्युझल नमुन्यांची संख्या No. of prepucial samples examined for trichomoniasis	२८६३
	तपासलेल्या इतर नमुन्यांची संख्या No. of other samples received & examined	१८३
	एलायझा चाचणीने तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by ELISA	०
	पीसीआरद्वारे नव्याने प्रमाणित केलेल्या रोगांची संख्या No. of samples tested by PCR	८८
	इतर प्रयोगशाळा निवेदी, आय.व्ही.आर.आय. इ. यांचेकडे पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other labs via NIVEDI, IVRI, etc.	३४१
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	४२६७
	परोपजीवीय अभ्यासाकरीता भेटी दिलेल्या प्रेक्षकांची संख्या No. of farms visited for parasitological studies	७
	पीसीआरद्वारे नव्याने प्रमाणित केलेल्या रोगांची संख्या No. of new diseases standardized by PCR	१
६	विषाणूशास्त्र व उती संवर्धन प्रयोगशाळा Virology & Cell culture Laboratory -	
	व्हायरस आयसोलेशन करीता तपासणी केलेल्या उती / रक्त / इतर नमुन्यांची संख्या No. of tissue / blood / other samples processed for virus isolation	०
	ईलाइझा चाचणीने आरबीआयसाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for IBR by ELISA	६४१६
	ईलाइझा चाचणीने बीव्हीडीसाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for BVD by ELISA	१५०
	एस ईलाइझा चाचणीद्वारे पीपीआरकरीता तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for PPR by S-ELISA	८१
	सी ईलाइझा चाचणीद्वारे पीपीआर करीता तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for PPR by C-ELISA	१९९
	रेबिज करीता तपासलेले नमुने संख्या No. of samples tested for rabies	२
	पीपीआर रोग नियंत्रणांतर्गत ईलाइझा पीपीआर तपासणी केलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples tested for PPR by ELISA under PPR-CP sero-surveillance	३६००
	ईलाइझा द्वारे इतर रोगांकरीता तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by ELISA for other diseases	३५५
	इतर प्रयोगशाळा निवेदी, आय.व्ही.आर.आय. इ.यांचेकडे पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other labs viz., NIVEDI, IVRI, etc.	१९७२
	पीसीआरद्वारे तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by PCR	१५९
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	१२९३४
	जतन केलेल्या विषाणू आयसोलेटची संख्या No. of viral isolates maintained	०
	पीसीआरद्वारे नव्याने प्रमाणित केलेल्या रोगांची संख्या No. of new diseases standardized by PCR	०
७	पशुरोग प्रयोगशाळा Cattle Diseases Laboratory-	
	क्षय रोगासाठी तपासलेल्या जनावरांची संख्या No. of animals tested for Tuberculosis	४१६८
	जोहनस रोगासाठी तपासलेल्या जनावरांची संख्या No. of animals tested for Johne's Disease	४१६८
	संसर्गजन्य गर्भपातासाठी गोळा केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples collected for Brucellosis	४३६६
	आयबीआर साठी गोळा केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples collected for IBR	४३६६
	कंपायलो बॅक्टेरिओलिससाठी गोळा केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples collected for Compylobacteriosis	१२९७
	ट्रायकोमोनियासिससाठी गोळा केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples collected for Trichomoniasis	१२९७
	बीव्हीडी तपासणी करीता संकलित केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples collected for BVD	५४
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	१९७१६
	तपासणी संस्थेची एकूण संख्या No. of Institutes inspected	१५

तक्ता क्र. २२ चालू / Table No. 22 Contd.

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
८	कुक्कुट रोग निदान प्रयोगशाळा Poultry Disease Diagnostic Laboratory -	
	a) कुक्कुट विकृती शास्त्र प्रयोगशाळा Poultry Pathology Laboratory	
	रोअिवमधील इतर प्रयोगशाळांकडे तपासणीसाठी पाठविलेले नमुने No. of samples received, collected & tested for	४२
	b) कुक्कुट जिवानुशास्त्र प्रयोगशाळा Poultry Bacteriology laboratory	
	तपासणी केलेल्या उती / रक्त / इतर नमुन्यांची संख्या No. of tissue / blood / other samples processed for cultural examination	१७८
	केलेल्या जैवरासायनिक चाचण्यांची संख्या No. of biochemical tested performed	८४
	केलेल्या जैविक चाचण्यांची संख्या No. of biological tests performed	४
	केलेल्या प्रतीजैविक संवेदनशीलता चाचण्यांची संख्या No. of antibiotic sensitivity tests carried out	१८
	कोलोफॉर्मसाठी तपासलेल्या पाण्याच्या नमुन्यांची संख्या No. of water samples tested for coliforms (MPN)	४७
	तपासलेल्या पशुखादय नमुन्यांची संख्या No. of feed samples tested	१३२
	केलेल्या सालमोनेला प्लेट अग्लुटीनेशन चाचण्यांची संख्या No. of salmonella plate agglutination tests done	५४६४
	केलेल्या मायकोप्लाझा प्लेट अग्लुटीनेशन चाचण्यांची संख्या No. of mycoplasma plate agglutination tests done	१०७२८
	तपासलेले तुसचे नमुने No. of litter samples tested	३८
	इतर प्रयोगशाळांना पुष्टीकरणासाठी पाठविलेल्या नमुने / बॅक्टेरियल आयसोफेटची संख्या No. of samples / bacterial isolates sent to other labs for confirmation	१
	पीसीआर द्वारे तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by PCR	४
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	१६३६७
	जतन केलेल्या बॅक्टेरियल आयसोफेटची संख्या No. of bacterial isolates maintained	०
	पीसीआरद्वारे प्रमाणित केलेल्या नवीन रोगांची संख्या No. of new diseases standardized by PCR	०
	c) कुक्कुट विषाणुशास्त्र प्रयोगशाळा Poultry Virology Laboratory	
	व्हायरस आयसोलेशन करीता तपासणी केलेल्या उती / रक्त / इतर नमुन्यांची संख्या No. of tissue / blood / other samples processed for virus isolation	६५
	केलेल्या एजीपीटी चाचण्यांची संख्या No. of AGPT test done	३७५
	केलेल्या एचआय चाचण्यांची संख्या No. of HI tested carried out	३७८३
	व्हायरस आयसोलेशन करीता तपासणी केलेल्या उती / रक्त / इतर नमुन्यांची संख्या No. of samples tested for Avian Influenza (Ag)	
	a. कलोकल स्वॅब Cloacal swabs	३७५९
	b. ट्रॅकीयल स्वॅब Tracheal swabs	३००१
	c. कॉबड्यांच्या बाजारातून जीवंत पक्षांचे घेतलेले नमुने Samples collected from live bird market	९
	d. पर्यावरणीय नमुन्यांची संख्या Environmental samples	०
	बर्ड फ्लू एंटीबाँडीसाठी केलेल्या एलाइझा चाचण्यांची संख्या No. of ELISA for Avian Influenza (Ab)	७५२१
	इतर एव्हियन डीसीनेस करीता केलेल्या एलाइझा चाचण्यांची संख्या No. of ELISA for other avian diseases	०
	राष्ट्रीय स्तरावरील इतर प्रयोग शाळांना पाठविलेले नमुने संख्या No. of samples sent to other national level labs	१०
	पीसीआरद्वारे तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples tested by PCR	३२
	प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples received & examined	१८५५५
	एकूण Grand total	३४९६४
	जतन केलेल्या वायरल आयसोफेटची संख्या No. of viral isolates maintained	१
	पीसीआर द्वारे प्रमाणित केलेल्या नवीन रोगांची संख्या No. of new diseases standardized by PCR	२
	साल्मोनेल्लोसिससाठी तपासलेल्या पक्षांची संख्या No. of birds tested for salmonellosis	०
	केलेली शवविच्छेदने No. of post mortems carried out	२१२
	शासकीय कुक्कुट प्रक्षेकावर अभ्यासिकेच्या मरतुकीच्या घटनांची संख्या No. of samples study of mortality on Govt poultry farm	५
	भेटी दिलेल्या व तपासणी केलेल्या अंडी उबवणी केंद्रांची संख्या No. of hatcheries visited & monitoring done	११
	भेटी दिलेल्या सधन कुक्कुट विकास प्रकल्पांची संख्या No. of IPD blocks visited	७
	खाजगी प्रक्षेत्र / अंडी उबवणी केंद्रांना दिलेल्या भेटीची संख्या No. of private farms / hatcheries visited	२०

तक्ता क्र. २२ चालू / Table No. 22 Contd.

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	काम Work
१	२	३
९	गुरांमधील रोगांचे सर्वेक्षण Animal Disease Surveillance -	
	संकलित केलेले तपासणी केलेले रक्तजल/दूध नमुन्यांची संख्या No. of serum samples/milk samples collected & tested	३३७६
	निवेदी बंगलोर येथे पाठविलेल्या रक्तजल / दूध नमुन्यांची संख्या No. of serum samples sent to NIVEDI, Bangalore	२३४७
	संकलित केलेल्या व तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples collected & tested	५७२३
	पशुरोग सर्वेक्षणासाठी भेट दिलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places visited for animal disease surveillance	३९
	रोग प्रादुर्भावामध्ये रोगकारणमिमांसासाठी दिलेल्या भेटी व अभ्याससंख्या No. of outbreaks attended & studied for epidemiology	७
१०	रोगासंबंधीच्या अंदाजांची संख्या No. of disease forecasting done	१०
	केलेल्या प्रकाशनांची छोटे वृत्तपत्र व पुस्तिकांची संख्या No. of publications done viz., bulletins, leaflets, etc.	४
	लाळ खुरकुत रोग निदान प्रयोगशाळा Foot & Mouth Disease Laboratory -	
	ईलाइझा चाचणीद्वारे सिरोसर्व्हे लन्ससाठी प्राप्त झालेल्या व तपासणी केलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples	३८९९१
	दिवा चाचणीसाठी प्राप्त झालेल्या व तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या No. of serum samples received & tested by DIVA	११४६६
	एफएमडी विषाणूच्या तपासणीसाठी केलेल्या उती नमुन्यांची संख्या No. of tissue samples tested & typed for FMD virus	२१७
	एपीएमडी-सीपी सर्वेक्षण अंतर्गत DFMD / IVRI येथे पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples sent to DFMD / IVRI Lab under FMD-CP surveillance	५१६०६
	तपासणी केलेल्या नमुन्यांची एकूण संख्या Total no. of samples tested	१०२२८०
	पुरवठा केलेल्या प्रिझर्वेटिव व्हायलची संख्या No. of preservative vials supplied	३२७
	एफएमडी सिरोसर्व्हेलन्स करीता भेटी दिलेल्या प्रक्षेपांची संख्या No. of visits to farms for FMD serosurveillance	४
	भेटी दिलेल्या पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या No. of Vet. Institutes visited	१८५
	एफएमडी लसिकरण मॉनिटरिंगसाठी भेटी दिलेल्या गावांची संख्या No. of villages visited for monitoring of FMD Vaccination	२३
	भेटी दिलेल्या गुरांचे आठवडीबाजार / कॅटल स्लमची संख्या No. of weekly cattle markets / cattles slums attended	०
	रोग परिस्थिती विज्ञानासाठी अभ्यासिकच्या रोगप्रादुर्भावाची संख्या No. of outbreaks studied for epidemiology	०
	जिल्हा/तालुका स्तरावर घेतलेल्या जागरूकता शिबिरातील उपस्थिती संख्या No. of district/block level awareness camps (IEC) attended	०

तक्ता क्र. २३ / Table No. 23

महाराष्ट्र राज्यातील श्वानदंशरोग प्रतिबंधक पथकांचे (२) कामकाज दर्शविणारा तक्ता
Summary of workload at Rabies control units (2) in Maharashtra State

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	पुणे Pune	औरंगाबाद
१	२	३	४
१	१ एप्रिल रोजी शिल्लक असलेल्या कुत्र्यांची संख्या Opening balance of dogs as on 1st April	0	0
२	पकडलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs seized	14466	3451
३	एकूण कुत्र्यांची संख्या (१+२) Total No. of dogs (1+2)	14466	3451
४	एबीसी कार्यक्रमाखाली शस्त्रक्रिया केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs operated under ABC program	13967	3451
५	नष्ट केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs euthenised	0	0
६	वैद्यकीय महाविद्यालयाकडे प्रयोगासाठी पाठविण्यात आलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs supplied to medical	0	0
७	पळून गेलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs escaped	499	0
८	विल्हेवाट लावलेल्या कुत्र्यांची संख्या (४ ते ७) Total No. of dogs disposal (4 to 7)	14466	3451
९	३१ मार्च रोजी शिल्लक कुत्र्यांची संख्या (३ ते ८) Closing balance of dogs as on 31st March (3 - 8)	0	0
१०	लसीकरण केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs immunised	15607	3451
११	श्वानदंशोत्तर उपचार केलेल्या जनावरांची संख्या No. of animals treated with postbite A.R.V.		
	अ) गुरे Cattle	0	20
	ब) कुत्री Dogs	0	100
	क) इतर Others	0	20
१२	रोगनिदानाकरिता रो.अ.वि. पुणे येथे पाठविलेले नमुने No. of specimens sent for disease diagnosis to DIS, Pune	0	0
१३	आयोजित / उपस्थित राहिलेले श्वान प्रदर्शने Dog shows organised / attended	0	2
१४	मोठ्या जनावरांच्या लसीकरणाची शिबिरे Large animals vaccination camps	0	2

No. of Out Breaks Recorded in various insitutions in Animal Husbandry Department

अ. क्र. Sr. No.	वर्ग Category	रोगाचे नाव Name of Disease	प्रादुर्भावांची संख्या No. of OutBreaks	लागण झालेल्या गावांची संख्या No. of Villages Affected	बाधित झालेली जनावरे / पक्ष्यांची संख्या No. of Animals / Birds Attacked	मृत्यू पावलेल्या जनावरे/ पक्ष्यांची संख्या No. of Animals/ Birds Died
१	२	३	४	५	६	७
१	गुरे / म्हशी Cattle / Buffalo	१. घटसर्प / Haemorrhagic Septicemia	6	6	545	52
		२. फन्या / Black Quarter	2	2	15	8
		३. पी. पी. आर. / Peste des Petits Ruminants	-	-	-	-
		४. लाळ्या खुरकुत रोग / Foot & Mouth Disease	12	12	438	22
		५. बोटुलिझम / Botulism	0	-	-	-
		६. श्वानदंश / Antirabies	-	-	-	-
		७. काळपुळी / Anthrax	-	-	-	-
		८. सांसर्गिक गर्भपात / Brucellosis	-	-	-	-
		९. आंत्रविषार / Enterotoxaemia	-	-	-	-
		१०. सरा / Surra	-	-	-	-
२	शेळ्या- मेंढ्या / Sheep & Goat	१. पी. पी. आर. / Peste des Petits Ruminants	16	16	708	365
		२. शेळ्या व मेंढ्यांच्या देवी Sheep & Goat Pox	4	4	76	56
		३. आंत्रविषार / Enterotoxaemia	1	1	530	120
		४. घटसर्प / Haemorrhagic Septicemia	1	1	990	125
		५. काळपुळी / Anthrax	-	-	-	-
		६. श्वानदंश / Antirabies	-	-	-	-
		७. सरा / Surra	-	-	-	-
		८. बोटुलिझम / Botulism	-	-	-	-
		९. लाळ्या खुरकुत रोग / Foot & Mouth Disease	1	1	14	12
		१०. घटसर्प+आंत्रविषार एकत्रित / HS + ETV comb.	-	-	-	-
३	कोंबड्या / Poultry	१. कॉक्सिडीओसीस / Coccidiosis	-	-	-	-
		२. सालमोनेल्ला / Salmonella	-	-	-	-
		३. मानमोडी / Ranikhet	2	2	2307	2294
		४. कोंबड्यांच्या देवी / Fowl Pox	-	-	-	-
		५. श्वानदंश / Antirabies	-	-	-	-
		६. बर्ड फ्लू / Bird Flue	-	-	-	-
		७. आयबीडी / Infectious bursal disease, Gumboro	-	-	-	-
		८. मरेक्स / Marex	-	-	-	-
		९. निदान न झालेले / Not Dignosed	-	-	-	-
४	डुकरे / Pigs	१. सुकर ताप / Swine Fever	-	-	-	-
		२. श्वानदंश / Antirabies	-	-	-	-
		३. घटसर्प / Haemorrhagic Septicemia	-	-	-	-
५	घोडे / Horses	१. ग्लँडर्स / Glanders	0	-	-	-

गोठीत रेत प्रयोगशाळा व जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र मधील गोठीत रेतमात्रांचा हिशोब

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	गोठीत रेत प्रयोगशाळा Frozen Semen Laboratory		१ एप्रिल रोजीची सुरुवातीची शिल्लक Opening balance as on 1st April		गोठीत रेतमात्रा उत्पादन FS doses produced	
		पैदाशीचे वळू Breeding bulls	वळूमार्फत मिळालेली रेतन संकलने Semen collection obtained from Bulls	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC
१	२	३	४	५	६	७	८
१	विदेशी जर्सी Exotic - Jersey	16	2436	0	0	0	0
२	विदेशी होलस्टीन Exotic - Holstein	5	336	0	0	0	0
३	एकूण विदेशी Total Exotic	21	2772	553735	154677	469592	0
४	जर्सी संकरीत-५०% Jersey cross bred-50%	11	1282	0	0	0	0
५	जर्सी संकरीत-६२.५% Jersey cross bred-62.5%	0	0	0	0	0	0
६	जर्सी संकरीत-७५% Jersey cross bred-75%	3	276	0	0	0	0
७	एकूण जर्सी संकरीत Total Jersey Crossbred	14	1558	0	0	0	0
८	होलस्टीन संकरीत-५०% Holstein cross bred-50%	2	141	0	0	0	0
९	होलस्टीन संकरीत-६२.५% Holstein cross bred-62.5%	7	293	0	0	0	0
१०	होलस्टीन संकरीत-७५% Holstein cross bred-75%	27	3154	0	0	0	0
११	एकूण होलस्टीन संकरीत Total Holstein Crossbred	36	3588	0	0	0	0
१२	एकूण संकरीत Total Crossbred	50	5146	384258	315637	1456693	0
१३	देवणी Deoni	3	0	28419	24072	74030	0
१४	डंगी Dangi	2	202	0	6660	3128	0
१५	गवळाऊ Gavlau	8	2	19965	23187	96180	0
१६	खिलार Khillar	5	634	36029	25775	171090	0
१७	लाल कंधारी Lal kandhari	3	448	19633	51105	141951	0
१८	गिर Gir	7	293	0	3162	37475	0
१९	सहिवाल Sahival	9	536	9495	7731	114555	0
२०	हरियाना Haryana	0	0	1070	0	62480	0
२१	इतर Other	5	598	0	1595	0	0
२२	एकूण देशी Total Indigenous	42	635	114611	143287	700889	0
२३	पंढरपुरी Pandharpuri	0	3348	74302	25467	49421	0
२४	नागपुरी Nagpuri	3	0	28445	1139	0	0
२५	सुरती Surati	0	276	63056	7502	0	0
२६	मुन्हा Murrha	0	0	410158	194585	696848	0
२६	जाफराबादी Jafra badi	29	0	2161	1843	0	0
२७	इतर Other	0	0	0	0	0	0
२८	एकूण महिष Total Buffaloe	32	3189	578122	230536	746269	0
२९	एकूण Total	145	14455	1630726	844137	3373443	0
३०	पैदाशीच्या धोरणानुसार आवश्यकता Requirement as per breeding Policy	305	--	--	--	--	--
३१	आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा More or less as per requirement	-160	--	--	--	--	--
३२	एकूण गोठीत रेतमात्रा तयार करण्यासाठी आलेला खर्च (रु. लाख) Expenditure incurred to produce total FS doses (Rs. Lakh)	305	--	--	--	693.15	--
३३	एक गोठीत रेतमात्रा तयार करण्यासाठी आलेला खर्च (रु. लाख) Expenditure incurred to produce one FS doses (Rs. Lakh)	-160	--	--	--	20.55	--

Table No. 25

Account of Frozen Semen Doses at Frozen Semen Laboratory & District AI Centre

इतर संस्थेकडून विकत/ मिळालेल्या Purchased/ Received from		एकूण गोठीत रेतमात्रा Total FS doses		पुरविलेल्या गोठीत रेतमात्रा FS doses supplied		चाचणीसाठी / वाया गोलेल्या गोठीत रेतमात्रा FS doses used for testing / wasted		एकूण विनियोग केलेल्या गोठीत रेतमात्रा FS doses disposed		३१ मार्च अखेरची शिल्लक Closing balance as on 31st March	
गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC	गोठीत रेत प्रयोगशाळा FS Lab.	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र DAIC
९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
109445	312066	1132772	466743	383036	337365	74255	2384	457291	339749	675481	126994
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
152639	1165124	1993590	1480761	1313820	1158651	76764	6731	1390584	1165382	603006	315379
4550	36817	106999	60889	62839	45998	26973	35	89812	46033	17187	14856
13532	810	16660	7470	11700	6313	230	59	11930	6372	4730	1098
3631	43435	119776	66622	53488	46249	6095	737	59583	46986	60193	19636
6300	132540	213419	158315	138143	117533	874	293	139017	117826	74402	40489
3950	90105	165534	141210	97190	113619	26656	1026	123846	114645	41688	26565
133121	106079	170596	109241	110318	70418	4840	639	115158	71057	55438	38184
23201	87460	147251	95191	107332	70731	7470	920	114802	71651	32449	23540
5620	0	69170	0	29740	0	11480	0	41220	0	27950	0
0	30514	0	32109	0	16945	0	186	0	17131	0	14978
193905	527760	1009405	671047	610750	487806	84618	3895	695368	491701	314037	179346
0	67740	123723	93207	79187	60483	263	358	79450	60841	44273	32366
0	6880	28445	8019	6880	3988	0	62	6880	4050	21565	3969
0	1600	63056	9102	1600	2992	0	32	1600	3024	61456	6078
0	735911	1107006	930496	717523	759095	47648	3435	765171	762530	341835	167966
0	574	2161	2417	596	1092	0	0	596	1092	1565	1325
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	812705	1324391	1043241	805786	827650	47911	3887	853697	831537	470694	211704
455989	2817655	5460158	3661792	3113392	2811472	283548	16897	3396940	2828369	2063218	833423
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

तक्ता क्र. २६ / Table No. 26

म.प.वि.मं. अंतर्गत वळूमाता प्रक्षेत्र, वळू संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्र येथील पशुधनाची संख्या

Livestock strength of BMF, BRC- under MLDB & CBF - under State Sector

अ. क्र. Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	पैदाशीच्या गायी / म्हशी Breeding Cows / Buffaloes	कालवडी Female calves	१ ते २ वर्षातील कालवडी Heifers 1 to 2 Years	२ ते ३ वर्षातील कालवडी Heifers 2 to 3 Years	नर वासरे Male calves	१ ते २ वर्षामधील वळू Bulls 1 to 2 Years	२ ते ३ वर्ष व त्यावरील वळू Bulls 2 to 3 years & above	पैदाशीचे वळू Breeding bulls	बैल Bullocks	एकूण कळप स्थिती Total Herd Position
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
वळूमाता केंद्रे Bull Mother Farms											
१	अ) सुरवातीस असलेल्या Opening balance	452	0	113	165	0	101	44	1	2	878
२	ब) अंतर्गत बदल Internal change	37	0	0	38	0	0	0	0	0	75
३	क) जन्म Calves born	0	188	0	0	228	0	0	0	0	416
४	ड) पावती Receipt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	इ) खरेदीचे वर्ष Purchased during the year	148	0	26	33	0	0	0	0	0	207
६	फ) मृत्यू संख्या Deaths	3	21	2	6	48	5	1	0	0	86
७	ग) विक्री Sale	47	4	4	14	43	13	8	0	0	133
८	ह) मपविमंच्या इतर संस्थेकडे वर्ग Transferred to other Instt. of MLDB	10	0	0	2	3	8	4	0	0	27
९	य) बदल Conversions	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	र) अखेरची शिल्लक Closing balance	577	163	133	138	134	75	31	1	2	1254
११	ल) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी गुरे No. of Animals Meeting the Quality Standards	552	93	89	128	81	56	21	1	2	1023
१२	व) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक गाय/म्हशी Requirement as per breeding Policy	607	92	80	103	85	37	14	1	0	1019
१३	क्ष) आवश्यकतेप्रमाणे कमी किंवा जास्त More or less as per requirement	-55	1	9	25	-4	19	7	0	2	4
राज्यस्तरीय केंद्र State Level Farm (Cattle Breeding Farm Wardha)											
१	अ) सुरवातीस असलेल्या Opening balance	41	0	18	18	0	27	3	1	2	110
२	ब) अंतर्गत बदल Internal change	9	0	0	0	0	0	0	0	0	9
३	क) जन्म Calves born	0	14	0	0	12	0	0	0	0	26
४	ड) पावती Receipt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	इ) खरेदीचे वर्ष Purchased during the year	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
६	फ) मृत्यू संख्या Deaths	0	1	0	0	1	0	0	0	0	2
७	ग) विक्री Sale	0	0	0	0	0	13	0	1	0	14
८	ह) मपविमंच्या इतर संस्थेकडे वर्ग Transferred to other Instt. of MLDB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	य) बदल Conversions	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	र) अखेरची शिल्लक Closing balance	50	13	18	18	11	14	3	1	2	130
११	ल) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी गुरे No. of Animals Meeting the Quality Standards	50	13	24	0	13	3	0	1	2	106
१२	व) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक गाय/म्हशी Requirement as per breeding Policy	50	10	10	0	10	8	0	2	2	92
१३	क्ष) आवश्यकतेप्रमाणे कमी किंवा जास्त More or less as per requirement	0	3	14	0	3	-5	0	-1	0	14

तक्ता क्र. २६ चालू / Table No. 26 Contd.

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	नर वासरे Male calves		१ ते २ वर्षांमधील वळू Bulls 1 to 2 Years		२ - ३ वर्ष व त्यावरील वळू Bulls 2 - 3 years & above		पैदाशीचे वळू Breeding bulls		बैल Bullocks		एकूण कळप स्थिती Total Herd Position	
		गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe	गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe	गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe	गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe	गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe	गायवर्ग Cattle	महिष Buffaloe
		३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
वळू संगोपन केंद्र Bull Rearing Centre													
१	अ) सुरवातीस असलेल्या Opening	0	0	31	2	9	3	0	0	0	0	40	5
२	ब) अंतर्गत बदल Internal change	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	17	0
३	क) जन्म Calves born	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
४	ड) पावती Receipt	3	0	2	0	6	0	0	0	0	0	11	0
५	इ) खरेदीचे वर्ष Purchased during the	1	0	3	0	0	6	0	0	0	0	4	6
६	फ) मृत्यू संख्या Deaths	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
७	ग) विक्री Sale	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
८	ह) मपविमच्या इतर संस्थेकडे वर्ग Transferred to other Instt. of MLDB	0	0	12	0	24	6	0	0	0	0	36	6
९	य) बदल Conversions	3	0	14	0	0	0	0	0	0	0	17	0
१०	र) अखेरची शिक्क Closing balance	1	0	10	2	6	3	0	0	0	0	17	5
११	ल) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी गुरे No. of Animals Meeting the Quality Standards	0	0	5	0	5	5	0	0	0	0	10	5
१२	व) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक गाय/म्हशी Requirement as per breeding Policy	6	2	13	0	18	5	0	0	0	0	37	7
१३	क्ष) आवश्यकतेप्रमाणे कमी किंवा जास्त More or less as per requirement	-6	-2	-8	0	-13	0	0	0	0	0	-27	-2

तक्ता क्र. २७ / Table No. 27

गोठीत रेत प्रयोगशाळा व जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र मधील द्रवनाचा हिशोब
Account of LN₂ at Frozen Semen Laboratory & District AI Centre

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	अ. व. मा. नि. प्र. F. S. D. P. L.	जि. कृ. रे. कें. D. A. I. C.
१	२	३	४
1	1 एप्रिल रोजी द्रवनाची आरंभीची शिक्क Opening balance of LN ₂ as on 1st April	2349.40	46187.56
2	मुख्यालयी उत्पादित द्रवना LN ₂ produced at HQ	0.00	0.00
3	म.प.वि.मं कडून प्राप्त झालेले द्रवना Quantity of LN ₂ Received from MLDB	0.00	268729.00
4	खरेदी केलेले द्रवना Quantity of LN ₂ purchased	123876.00	2150016.80
5	खात्याच्या इतर संस्थेकडून मिळालेले / उसनवार घेतलेले द्रवना LN ₂ Received / borrowed from other Institute of Dept.	0.00	61346.00
6	एकूण द्रवना Total quantity of LN₂	126225.40	2526279.36
7	प्रयोगशाळेसाठी वापरलेले द्रवना Quantity of LN ₂ used for Laboratory	118325.50	118098.52
8	द्रवनापात्र थंड करणेसाठी वापरलेले द्रवना LN ₂ used for cooling of LN ₂ containers	0.00	46851.00
9	पुरवठा केलेले द्रवना Quantity of LN ₂ supplied	0.00	1992926.40
10	इतर संस्थांना उसनवार दिलेले द्रवना LN ₂ borrowed to other Institute of Dept.	0.00	60968.50
11	बाष्पीभवन झालेले द्रवना Quantity of LN ₂ evaporated	6122.00	253120.60
12	द्रवना बाष्पीभवनाची टक्केवारी Percentage of Evaporation of LN ₂	4.85	10.02
13	विनियोग केलेले एकूण द्रवना Total Quantity of LN₂ disposed off	124447.50	2471965.02
14	31 मार्च रोजी शिक्क द्रवना Closing balance of LN ₂ as on 31st March	1777.90	54314.34
15	एक कृत्रिम रेतन करण्यासाठी लागणारे द्रवना (ली) LN ₂ required to perform one Insemination (Ltr)	0.00	1.03
16	एक कृत्रिम रेतन करण्यासाठी लागणा-या द्रवनाची किंमत (रु.) Cost of LN ₂ required to perform one Insemination (Rs.)	0.00	15.77
17	केलेले कृत्रिम रेतन Artificial Insemination Done	0.00	2406722.00
18	जन्मलेली वासरे Calves Born	0.00	818102.00
19	एक लिटर द्रवनाची खरेदी किंमत (रु.) Purchase Cost of LN ₂ per Litre (Rs.)	16.19	15.36
20	एक अतिशित वळूबोजमात्रा तयार करण्यास लागलेल्या द्रवनाची किंमत (रु.) Cost of LN ₂ required to produce one FS Dose (Rs.)	0.48	0.00

तक्ता क्र. २८ / Table No. 28

म.प.वि.मं. च्या वळूमाता प्रक्षेत्र, वळू संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्रांच्या कार्यभाराचा तपशील
Summary of workload of BMF, BRC - under MLDB & CBF - under State Sector

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	वळूमाता केंद्रे BMF	पशुपैदास प्रक्षेत्र CBF	वळू संगोपन केंद्र BRC	
१	२	३	४	५	
१	प्रक्षेत्रावरील सरासरी गायी व म्हशी Avg. No. of Cow & Buffalo on the farm	अ) विदेशी Exotic	19	0	0
		ब) संकरित Cross bred	52	0	0
		क) देशी Indigenous	33	50	0
		ड) महिष Buffalo	71	0	0
		एकूण Total	76	50	0
२	दुध देण्याच्या कालावधीत दिलेले सरासरी दुध (लि.) Avg. Milk yield during lactation period(Ltrs.)	अ) विदेशी Exotic	3600.00	0.00	0
		ब) संकरित Cross bred	3189.00	0.00	0
		क) देशी Indigenous	1164.00	0.00	0
		ड) महिष Buffalo	2157.00	0.00	0
३	दुध देण्याचा सरासरी कालावधी (दिवस) Avg. length of lactation (Days)	अ) विदेशी Exotic	305	0	0
		ब) संकरित Cross bred	302	0	0
		क) देशी Indigenous	261	0	0
		ड) महिष Buffalo	305	0	0
४	पहिल्या वेताचे सरासरी वय (दिवस) Avg. age at first calving (Days)	अ) विदेशी Exotic	750	0	0
		ब) संकरित Cross bred	923	0	0
		क) देशी Indigenous	1435	1400	0
		ड) महिष Buffalo	1281	0	0
५	दोन वेतांमधील सरासरी कालावधी (दिवस) Avg. intercalving period (Days)	अ) विदेशी Exotic	405	0	0
		ब) संकरित Cross bred	445	0	0
		क) देशी Indigenous	469	580	0
		ड) महिष Buffalo	493	0	0
६	वार्षिक दुध उत्पादन (लि. '०००) Milk production during the year (Ltrs. '000)	43159.88	0.00	0	
७	वार्षिक दुध विक्री (लि. '०००) Milk sold during the year (Liters '000)	28699.96	0.00	0	
८	दुध विक्रीतून मिळालेली रक्कम (रु. '०००) Receipt realised by sale of milk (Rs. '000)	632672.86	0.00	0	
९	पैदाशीसाठी विकलेल्या वळूंची संख्या No. of Males sold for breeding	अ) विदेशी Exotic	0	0	0
		ब) संकरित Cross bred	0	0	3
		क) देशी Indigenous	9	14	5
		ड) महिष Buffalo	0	0	2
		एकूण Total	9	14	10
१०	पैदाशीसाठी पुरविलेल्या वळूंची संख्या No. of Males supplied for breeding	अ) विदेशी Exotic	0	0	0
		ब) संकरित Cross bred	9	0	26
		क) देशी Indigenous	3	0	11
		ड) महिष Buffalo	0	0	6
		एकूण Total	12	0	43
११	प्रक्षेत्रावर असलेली जमीन (हेक्टर्स) land of the farm (Hectors)	एकूण जमीन (हेक्टर्स) Total land (Hectors)	2489	41	67
		अ) पिकाखालील जमीन Land under cultivation	490	10	27
		ब) प्रक्षेत्रावरील जमीन Gross Cropped area	517	0	13
		क) रस्ते, इमारती, ताली इ. खालील जमीन Land under roads, buildings & Lakes etc.	237	6	22
		ड) गवतासाठी राखीव क्षेत्र Land reserved for hay	474	11	0
		इ) चराऊ क्षेत्र (हेक्टर्स) Grazing land (H)	1288	14	18
१२	वैरण उत्पादन (टन) Fodder production (Ton)	अ) ओला Green	5544.38	10.25	358.67
		ब) सुका Dry	807.84	72.00	16.05
		क) वैरण उत्पादन प्रति हेक्टर्स (टन) Fodder production per hector (Ton)	18.55	0.00	33.87

तक्ता क्र. २८ चालू / Table No. 28 Contd.

अ.क्र. Sr.No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Work load	वळूमाता केंद्रे BMF	पशुपैदास प्रक्षेत्र CBF	वळू संगोपन केंद्र BRC	
१	२	३	४	५	
१३	वाटलेल्या वैरण्यांच्या चाऱ्यांचे बीज (कि.) Fodder seeds distributed (Kg.)	0.00	0.00	0.00	
१४	वाटलेल्या चाऱ्यांचे संच ('०००) Grass sets distributed ('000)	41510.02	0.00	78.00	
१५	विकत घेतलेली वाळलेली वैरण (टन) Dry fodder purchased (Ton)	21.10	0.00	61.81	
१६	वैरण खरेदीसाठी केलेला खर्च ('००० रु.) Expenditure incurred on purchase of fodder (Rs. '000)	200.00	0.00	535.21	
१७	मपविमंचे क्षेत्राकडून मिळालेली वैरण / चारा (टन) Fodder received from other farm of MLDB (Ton)	0.00	0.00	0.00	
१८	मपविमंचे क्षेत्राकडून मिळालेली वैरण / चारा किंमत ('००० रु.) Cost of Fodder received from other farm of MLDB (Rs. '000)	0.00	0.00	0.00	
१९	खाद्य व आंबोण खरेदी (टन) Feed & concentrates purchased (Ton)	797.60	48.60	11.00	
२०	खाद्य व आंबोण खरेदीत झालेला खर्च ('००० रु.) Expenditure incurred on purchase of Feed and concentrates (Rs. '000)	16249.27	1197.03	324.00	
२१	महसुली जमा ('000 रु.) Revenue Receipts ('000 Rs.)	18700.14	155.00	490.00	
	काल्पनिक जमा ('000 रु.) Notional Receipt ('000 Rs.)	26510.74	0.00	2856.00	
	एकूण जमा ('000 रु.) Total Receipt ('000 Rs.)	45210.88	155.00	3346.00	
२२	झालेला खर्च ('००० रु.) Expenditure incurred (Rs. '000)	अ) पगार व भत्ते Pay & allowances	62482.46	1412.56	9872.00
	ब) इतर Others	30639.96	2469.20	5345.00	
	एकूण Total	93122.43	3881.76	15217.00	

तक्ता क्र. २९ / Table No. 29

म. प. वि. मं. च्या वळूमाता व वळू संगोपन केंद्र, राज्यस्तरीय पशुपैदास केंद्रांचे रु. एक आवकेशी खर्चाचे गुणोत्तर
Operating Cost of BMF, BRC & State level CBF in ratio with receipt of Rs. One

(पगार व भत्ते वगळून / Excluding Pays & Allowances)

अ.क्र. Sr.No.	पशुपैदास प्रक्षेत्र Cattle Breeding Farm	ठिकाण Place	एकूण आवक Total Receipt			पगार व भत्ते सोडून खर्च Excl. pay & allowances	खर्चाचे एक रु. आवकेशी गुणोत्तर Expd. Ratio to receipt of Rs. One
			महसुली Revenue	काल्पनिक Notional	एकूण Total		
१	२	३	५	६	७	८	९
१	महाराष्ट्र पशुधन विकास	ताथवडे, पुणे Tathwade, Pune	7000	1976	8976	18594	2.07
२	मंडळ यांचे अंतर्गत वळूमाता	जत, सांगली Jath, Sangli	795	1015	1811	1609	0.89
३	संगोपन केंद्र Bull Mother	जुनोनी, सोलापूर Junoni, Solapur	678	7587	8265	3231	0.39
४	Farm under Maharashtra Livestock Development	कोपरगाव, अहमदनगर Kopargaon, Ahmednagar	2746	528	3274	2189	0.67
५	Board	हिंगोली Hingoli	3415	2769	6184	1683	0.27
६		पोहरा, अमरावती Pohra, Amravati	825	6359	7184	1605	0.22
७		वडसा, गडचिरोली Wadsa, Gadchiroli	3241	6277	9518	1729	0.18
८	एकूण (१+७) Total (1+7)		18700	26511	45211	30640	0.68
९	महाराष्ट्र पशुधन विकास	औरंगाबाद Aurangabad	116	1912	2028	948	0.47
१०	मंडळ अंतर्गत वळू संगोपन केंद्र BRC under MLDB	नागपूर Nagpur	374	944	1318	4397	3.34
११	एकूण (९+१०) Total (9+10)		490	2856	3346	5345	4
१२	एकूण (८+११) Total (8+11)		19190	29367	48557	35985	4
१३	राज्यस्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्र CBF -State Sector	हेटीकुंडी, वर्धा Hetikundi, Wardha	155	0	155	2469	15.93
एकूण (१२+१३) Total (12+13)			19345	29367	48712	38454	0.79

* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९ *

तक्का क्र. ३० / Table No. 30

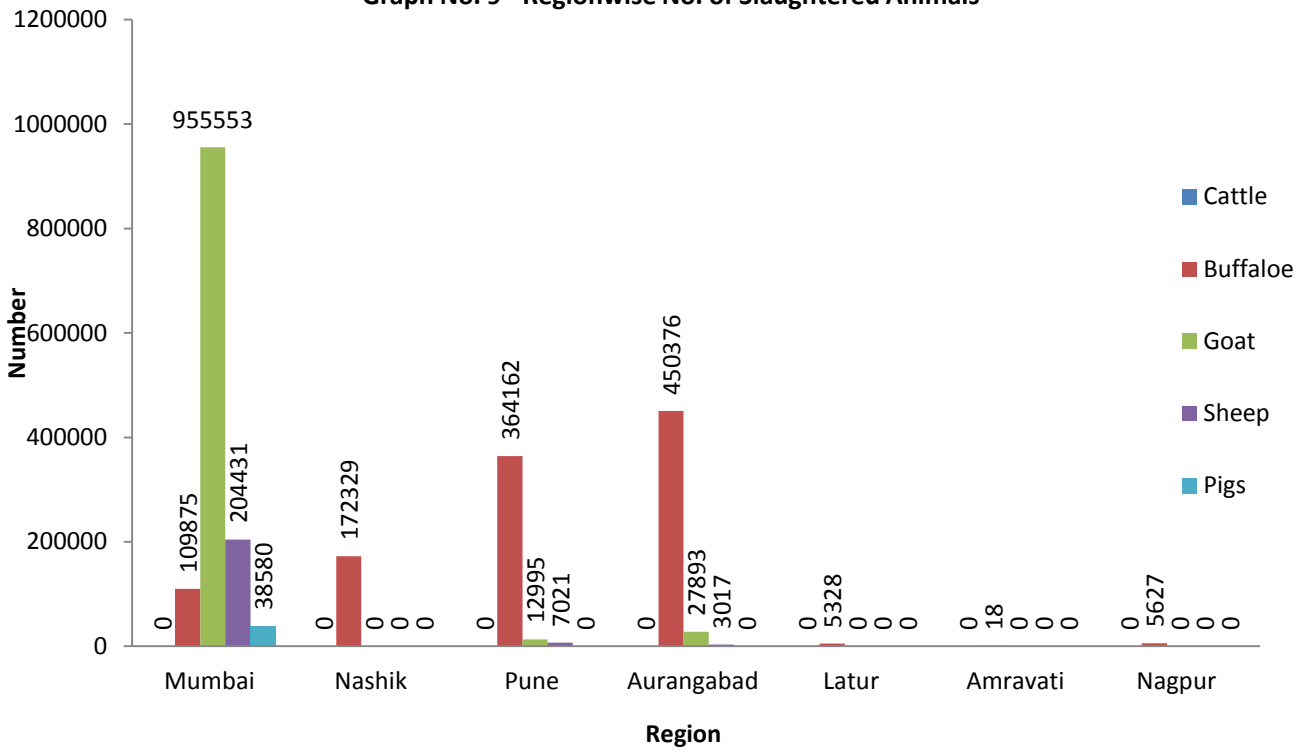
राज्यातील मान्यताप्राप्त कत्तलखान्यात कत्तल केलेल्या जनावरांची जिल्हानिहाय संख्या

Districtwise No. of Animals Slaughtered in Recognized Slaughter Houses

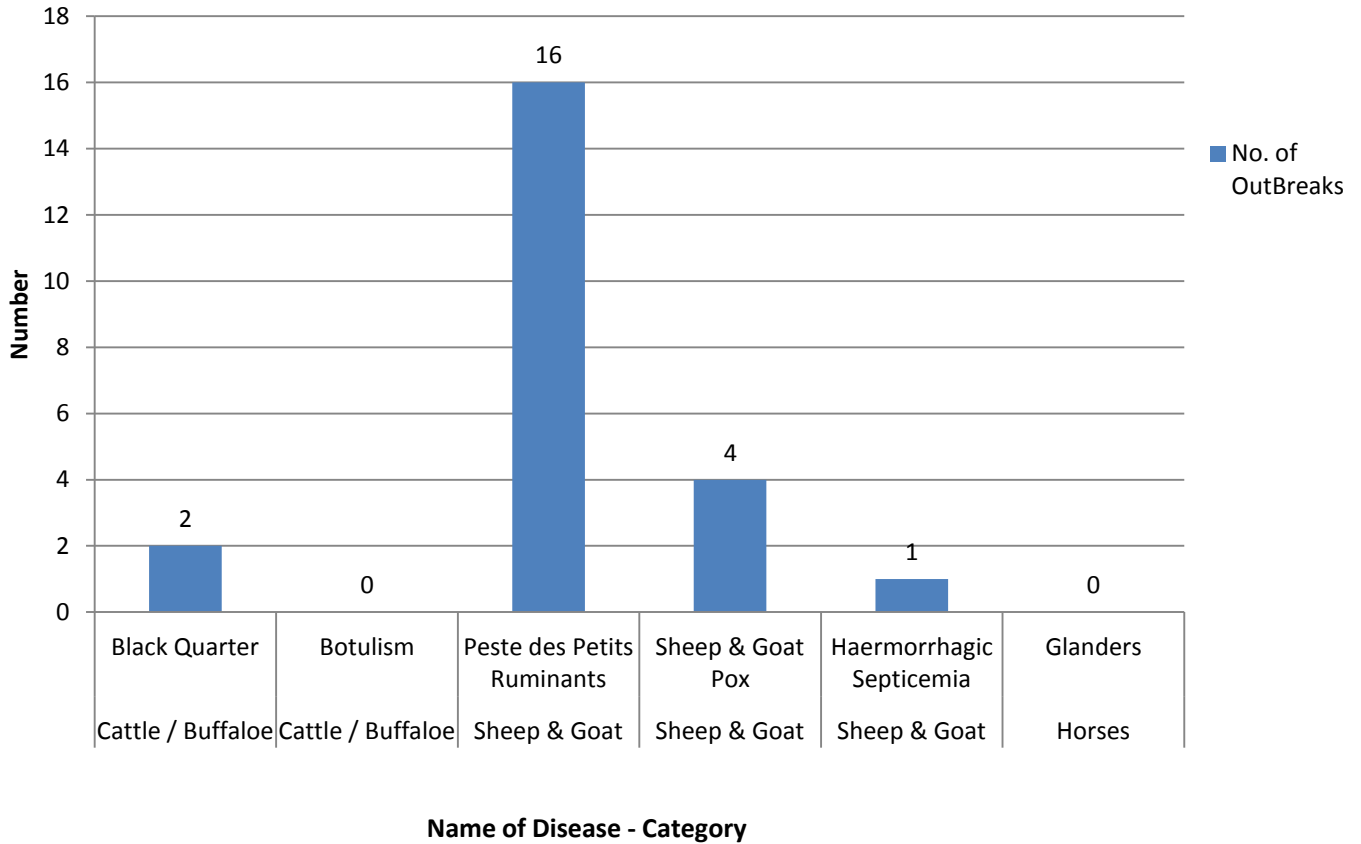
अ.क्र. Sr.No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	गुरे Cattle			एकूण Total	महिष Buffalo			एकूण Total	शेळ्या Goat	मेंढ्या Sheep	एकूण शेळ्या मेंढ्या Total Goat Sheep	डुकरे Pigs	Name of District / Region
		बैल Bullock	लहान Small	मोठे Big		म्हैस Female	लहान Small	मोठे Big						
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१	बृहन्मुंबई	०	०	०	०	58584	26802	6819	92205	941034	198851	1139885	38580	Mumbai
२	ठाणे	०	०	०	०	5884	6196	5590	17670	14519	5580	20099	०	Thane
३	पालघर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Palghar
४	रायगड	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Raigad
५	रत्नागिरी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Sindhudurg
मुंबई विभाग		०	०	०	०	64468	32998	12409	109875	955553	204431	1159984	38580	Mumbai Region
७	नाशिक	०	०	०	०	132523	42	5109	137674	०	०	०	०	Nashik
८	धुळे	०	०	०	०	961	०	10	971	०	०	०	०	Dhule
९	नंदुरबार	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Nandurbar
१०	जळगाव	०	०	०	०	292	1478	1	1771	०	०	०	०	Jalgaon
११	अहमदनगर	०	०	०	०	30798	०	1115	31913	०	०	०	०	Ahmednagar
नाशिक विभाग		०	०	०	०	164574	1520	6235	172329	०	०	०	०	Nashik Region
१२	पुणे	०	०	०	०	34526	4597	1315	40438	12995	7021	20016	०	Pune
१३	सातारा	०	०	०	०	68554	०	०	68554	०	०	०	०	Satara
१४	सांगली	०	०	०	०	94237	204	31	94472	०	०	०	०	Sangli
१५	सोलापूर	०	०	०	०	111312	4	०	111316	०	०	०	०	Solapur
१६	कोल्हापूर	०	०	०	०	49358	24	०	49382	०	०	०	०	Kolhapur
पुणे विभाग		०	०	०	०	357987	4829	1346	364162	12995	7021	20016	०	Pune Region
१७	औरंगाबाद	०	०	०	०	426781	०	10392	437173	27893	3017	30910	०	Aurangabad
१८	जालना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Jalna
१९	परभणी	०	०	०	०	13203	०	०	13203	०	०	०	०	Parbhani
२०	बीड	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Beed
औरंगाबाद विभाग		०	०	०	०	439984	०	10392	450376	27893	3017	30910	०	A'bad Region
२१	लातूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Latur
२२	उस्मानाबाद	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Osmanabad
२३	नांदेड	०	०	०	०	1370	3745	213	5328	०	०	०	०	Nanded
२४	हिंगोली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Hingoli
लातूर विभाग		०	०	०	०	1370	3745	213	5328	०	०	०	०	Latur Region
२५	अमरावती	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Amravati
२६	अकोला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Akola
२७	वाशीम	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Washim
२८	बुलढाणा	०	०	०	०	18	०	०	18	०	०	०	०	Buldhana
२९	यवतमाळ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Yavatmal
अमरावती विभाग		०	०	०	०	18	०	०	18	०	०	०	०	Amravati Region
३०	नागपूर	०	०	०	०	1187	4342	०	5529	०	०	०	०	Nagpur
३१	वर्धा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Wardha
३२	भंडारा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Bhandara
३३	गोंदिया	०	०	०	०	1	53	०	54	०	०	०	०	Gondia
३४	चंद्रपूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Chandrapur
३५	गडचिरोली	०	०	०	०	7	37	०	44	०	०	०	०	Gadchiroli
नागपूर विभाग		०	०	०	०	1195	4432	०	5627	०	०	०	०	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		०	०	०	०	1029596	47524	30595	1E+06	996441	214469	1210910	38580	Maharashtra

टिप:- उपरोक्त माहितीमध्ये APEDA अंतर्गत कत्तलखान्यात झालेल्या जनावरांच्या कत्तलसंख्येचाही समावेश करण्यात आलेला आहे. तसेच कत्तल केलेल्या जनावरांची संख्या दर्शविण्यासाठी संबंधित जिल्हा प्रत्येक महिन्याची २० ते १९ तारीख असा महिना घेतात. आयुक्त कार्यालयाचा अहवाल १ ते ३०/३१ तारीख असा अहवाल तयार होतो.

Graph No. 9 - Regionwise No. of Slaughtered Animals

Graph No.-10 No. of OutBreaks

तक्ता क्र. ३१ / Table No. 31

राज्यातील पशुधन, पशुखाद्य, पशुजन्य पदार्थ व वैरणीच्या वार्षिक सरासरी किंमती दर्शविणारा तक्ता
Average Prices of Livestock, their Products & By-Products, Cattle feed, Fodder, etc.

अ. क्र. Sr. No.	बाब Particular	एकक Unit	वार्षिक सरासरी किंमत (रुपये) Average Price (In Rs.)		
			किमान Min.	कमाल Max.	
१	२	३	४	५	
१	वळू / Bull	प्रती नग / Per Unit	19237.84	30607.79	
२	बैल / Bullock	प्रती नग / Per Unit	24682.22	39812.69	
३	गायीची नर वासरे / Male Cow Heifer	प्रती नग / Per Unit	7413.24	10298.61	
४	म्हशीची नर पारडे / Male Buffalo Heifer	प्रती नग / Per Unit	7674.77	11681.57	
५	रेडे / He Buffalo	प्रती नग / Per Unit	15927.39	24535.12	
६	दुभती म्हेस / Milking Buffalo	प्रती नग / Per Unit	36037.36	55269.08	
७	दुभती गाय / Milking Cow	प्रती नग / Per Unit	30581.97	43467.16	
८	कालवड / Cow Calf	प्रती नग / Per Unit	11910.13	17883.69	
९	वगार - पारडी / Buffalo Calf	प्रती नग / Per Unit	9739.31	15238.88	
१०	मेंढी / Sheep	प्रती नग / Per Unit	5558.44	7751.09	
११	शेळी / Goat	प्रती नग / Per Unit	5183.49	8768.82	
१२	कुक्कुट पक्षी / Poultry Birds	अ. पिल्लू / Chick	प्रती नग / Per Unit	29.20	36.40
		ब. तलंगा / Pullet	प्रती नग / Per Unit	133.44	202.00
		क. लहान कोंबडा / Cockerels	प्रती नग / Per Unit	164.94	224.19
		ड. कोंबडी / Hen	प्रती नग / Per Unit	267.05	351.44
		इ. कोंबडा / Cock	प्रती नग / Per Unit	299.89	426.85
१३	गायीचे दुध Cow milk	प्रती लिटर / Per Liter	31.69	36.70	
१४	म्हशीचे दुध Buffalo milk	प्रती लिटर / Per Liter	40.29	48.44	
१५	मांस (मटण) / Meat	प्रती किलो. / Per Kilo.	363.89	408.81	
१६	गुरांचे मांस / Beef	प्रती किलो. / Per Kilo.	105.96	146.30	
१७	डुकराचे मांस Pork	प्रती किलो. / Per Kilo.	89.07	112.51	
१८	लोकर Wool	प्रती किलो. / Per Kilo.	35.33	60.14	
१९	कोंबडीची अंडी / Poultry Eggs	प्रती नग / Per Unit	4.37	5.74	
२०	खते Manure	प्रती बैलगाडी / Per Cart	1102.77	1245.47	
२१	कातडी / चामडे / Skin / Hide	अ. गोजातीय जनावरे / Cattle	प्रती नग / Per Unit	306.22	362.97
		ब. महिष / Buffalo	प्रती नग / Per Unit	665.16	778.19
		क. मेंढी / Sheep	प्रती नग / Per Unit	138.05	173.39
		ड. शेळी / Goat	प्रती नग / Per Unit	141.19	184.13
२२	हिरवे गवत / Green Fodder	प्रकार १ / Type 1	प्रती किलो. / Per Kilo.	5.26	6.74
		प्रकार २ / Type 2	प्रती किलो. / Per Kilo.	5.11	6.66
		प्रकार ३ / Type 3	प्रती किलो. / Per Kilo.	5.29	6.55
२३	वाळलेले गवत / Dry Fodder	प्रकार १ / Type 1	प्रती किलो. / Per Kilo.	7.48	9.08
		प्रकार २ / Type 2	प्रती किलो. / Per Kilo.	6.69	8.24
		प्रकार ३ / Type 3	प्रती किलो. / Per Kilo.	5.92	8.16
२४	पोष्टिक पशुखाद्य / Nutritive Cattle Feed	प्रकार १ / Type 1	प्रती किलो. / Per Kilo.	20.83	23.67
		प्रकार २ / Type 2	प्रती किलो. / Per Kilo.	23.34	26.69
		प्रकार ३ / Type 3	प्रती किलो. / Per Kilo.	23.56	29.41

टीप : अ. क्र. २१ मध्ये नैसर्गिकरीत्या मृत गोजातीय जनावरांच्या कातडी / चामड्यांच्या किंमतीचा समावेश आहे.

Note : In Sr. No. 21, Price of Skin / Hide is of naturally Dead Cattle.

आधार : जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांचेमार्फत मान्यताप्राप्त मासिक बाजारातून प्राप्त वस्तूंच्या मासिक किंमतींचा अहवाल

Source : Monthly Reports from DD Commissioner, AHD from various Cattle Market Places in the State.

* पशुसंवर्धन सांख्यिकी पुस्तिका २०१८-१९ *

----- (47) --

तक्का क्र.३२ / Table No. 32

महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय अंदाजित दूध, अंडी व लोकर उत्पादन

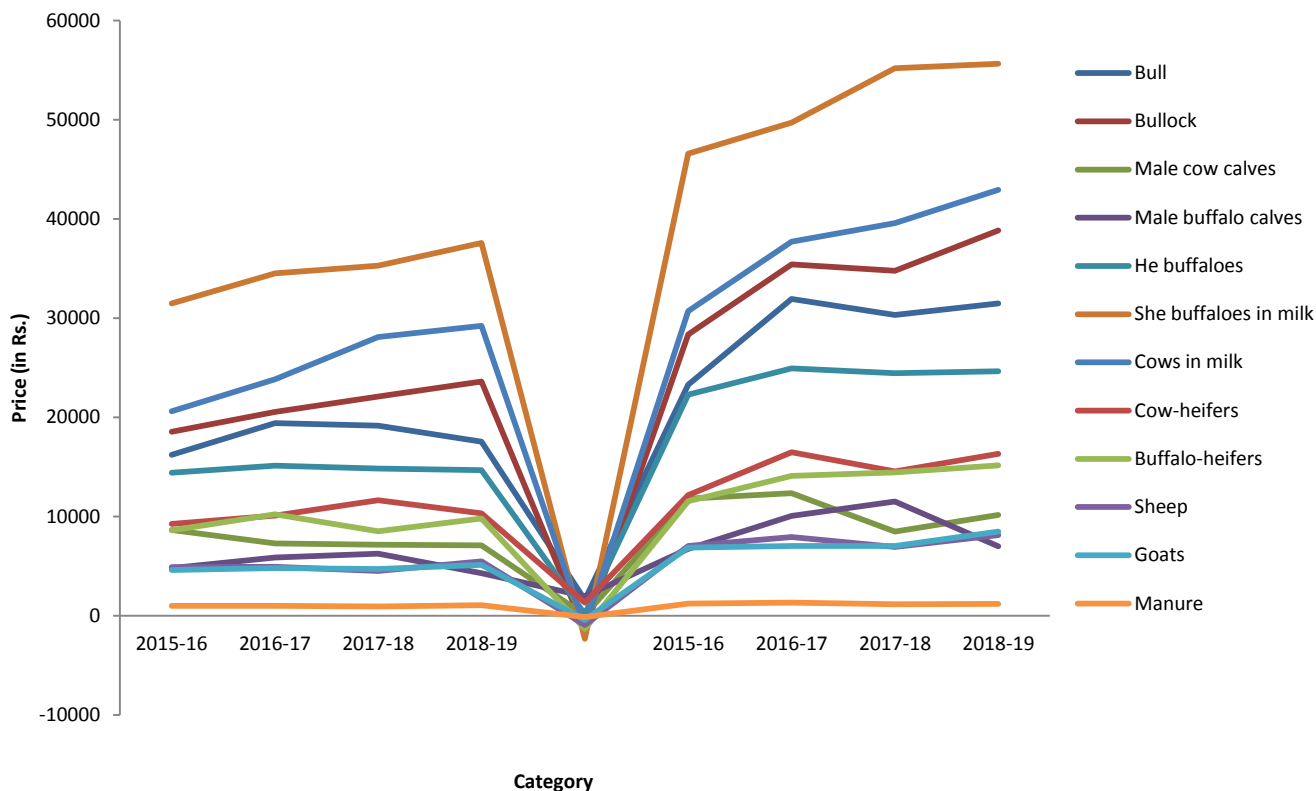
Districtwise Estimated Milk, Eggs & Wool Production in Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे / विभागाचे नाव	दूध उत्पादन (लाख कि.) Milk Production (Lakh Kg.)					अंडी उत्पादन (लाख) Eggs Production (Lakh)			लोकर उत्पादन (मे.टन) Wool Prod. (M.T.)	Name of District / Region
		देशी / गावठीगाय Deshi / ND Cows	संकरित गाय Cross Bred Cows	म्हशी Buffalo	शेळ्या Goats	एकूण Total	देशी कोंबड्या Deshi Layer	सुधारित कोंबड्या Improved Layers	एकूण Total		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	बृहन्मुंबई	75.21	0.00	751.67	0.00	826.88	30.59	71.15	101.73	0.00	Mumbai
२	ठाणे	110.71	142.02	1189.44	19.52	1461.70	259.62	276.13	535.75	0.62	Thane
३	पालघर	76.40	308.43	937.38	41.77	1363.97	487.54	675.33	1162.87	0.19	Palghar
४	रायगड	89.89	229.18	412.92	22.20	754.18	360.84	1267.62	1628.46	0.26	Raigad
५	रत्नागिरी	158.93	274.90	190.78	7.89	632.50	303.35	107.68	411.03	0.00	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	106.16	109.85	237.96	4.66	458.62	255.58	1011.67	1267.25	0.00	Sindhudurg
मुंबई विभाग		617.30	1064.37	3720.14	96.03	5497.85	1697.53	3409.57	5107.09	1.08	Mumbai Region
७	नाशिक	4089.90	1264.32	1809.39	208.05	7371.67	473.09	2571.97	3045.05	199.53	Nashik
८	धुळे	498.91	425.54	559.69	77.67	1561.81	208.43	2735.14	2943.57	123.93	Dhule
९	नंदुरबार	168.59	371.36	361.66	70.17	971.78	280.40	3624.10	3904.50	8.34	Nandurbar
१०	जळगाव	1164.69	651.97	1779.38	114.18	3710.22	183.32	344.94	528.26	20.90	Jalgaon
११	अहमदनगर	16174.27	1186.19	2074.37	327.88	19762.70	1121.53	3907.84	5029.38	230.75	Ahmednagar
नाशिक विभाग		22096.36	3899.38	6584.48	797.95	33378.18	2266.77	13183.99	15450.76	583.45	Nashik Region
१२	पुणे	9408.60	774.72	3602.87	190.07	13976.26	999.11	8075.40	9074.51	182.65	Pune
१३	सातारा	3727.46	461.42	3086.38	126.01	7401.27	1162.70	3615.02	4777.72	150.78	Satara
१४	सांगली	3254.07	457.69	4032.95	134.26	7878.96	813.81	6183.04	6996.86	90.85	Sangli
१५	सोलापूर	4798.55	1141.03	3706.29	259.63	9905.50	1235.02	2714.47	3949.49	82.15	Solapur
१६	कोल्हापूर	3948.56	137.80	6286.94	83.36	10456.66	514.78	2185.24	2700.01	57.27	Kolhapur
पुणे विभाग		25137.23	2972.66	20715.43	793.32	49618.63	4725.42	22773.17	27498.59	563.70	Pune Region
१७	औरंगाबाद	1669.65	429.50	642.31	67.57	2809.03	119.34	774.35	893.70	43.52	Aurangabad
१८	जालना	321.47	315.21	375.49	32.14	1044.31	92.07	1248.90	1340.97	10.77	Jalna
१९	परभणी	67.57	420.97	568.50	37.81	1094.84	81.36	194.11	275.47	12.78	Parbhani
२०	बीड	1300.02	464.81	1637.81	72.99	3475.63	232.16	741.17	973.33	31.37	Beed
औरंगाबाद विभाग		3358.71	1630.49	3224.11	210.50	8423.81	524.93	2958.52	3483.46	98.43	A'bad Region
२१	लातूर	240.85	546.66	1577.66	34.66	2399.82	71.70	857.39	929.10	17.90	Latur
२२	उस्मानाबाद	1351.12	291.50	1261.02	58.18	2961.83	122.36	775.88	898.24	14.75	Osmanabad
२३	नांदेड	144.42	956.23	1247.69	64.45	2412.78	173.10	273.85	446.95	17.94	Nanded
२४	हिंगोली	126.46	244.48	431.55	27.70	830.19	62.85	623.23	686.08	3.24	Hingoli
लातूर विभाग		1862.85	2038.87	4517.93	184.98	8604.63	430.01	2530.35	2960.36	53.82	Latur Region
२५	अमरावती	391.28	527.71	835.62	60.61	1815.22	99.61	1384.12	1483.73	37.79	Amravati
२६	अकोला	109.24	262.63	376.18	27.09	775.14	33.42	39.88	73.31	2.38	Akola
२७	वाशिम	59.65	255.01	424.78	27.04	766.47	36.18	143.91	180.10	4.90	Washim
२८	बुलढाणा	380.66	339.43	722.95	53.47	1496.51	100.19	272.72	372.90	55.39	Buldhana
२९	यवतमाळ	150.49	604.58	426.66	60.65	1242.38	197.43	502.46	699.89	13.72	Yavatmal
अमरावती विभाग		1091.32	1989.36	2786.19	228.85	6095.73	466.84	2343.09	2809.93	114.18	Amravati Region
३०	नागपूर	749.33	330.99	496.67	41.08	1618.07	118.47	949.66	1068.13	2.50	Nagpur
३१	वर्धा	328.24	217.61	233.35	33.11	812.32	61.73	317.53	379.26	0.69	Wardha
३२	भंडारा	466.70	92.04	271.04	22.74	852.52	64.70	155.66	220.36	1.23	Bhandara
३३	गोंदिया	130.25	212.54	191.17	21.62	555.57	51.02	273.62	324.64	0.70	Gondia
३४	चंद्रपूर	147.22	264.91	222.68	29.14	663.96	168.36	11.04	179.39	12.48	Chandrapur
३५	गडचिरोली	25.49	273.23	114.52	20.17	433.42	153.83	12.02	165.86	4.50	Gadchiroli
नागपूर विभाग		1847.23	1391.32	1529.43	167.86	4935.84	618.11	1719.53	2337.64	22.10	Nagpur Region
महाराष्ट्र राज्य		56011.00	14986.45	43077.71	2479.50	116554.66	10729.60	48918.23	59647.83	1436.76	Maharashtra

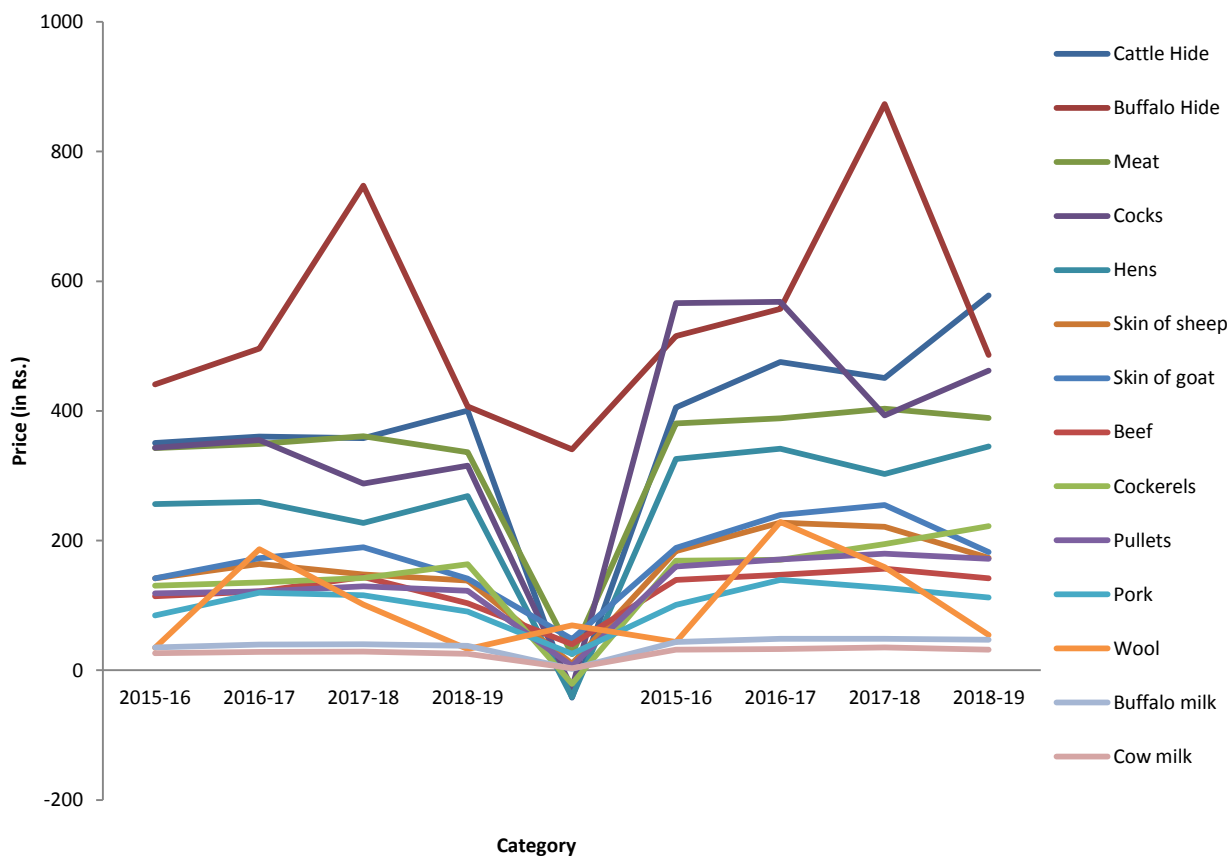
आधार : एकात्मिक पाहणी योजना, पुणे - ६७, सर्वेक्षण अंदाज २०१८-१९

Source : Integrated Sample Survey, Pune - 67, Estimates for the year 2018-19

Graph No. 11 - Livestock Prices A - Minimum (Left Side) - Maximum (Right Side)

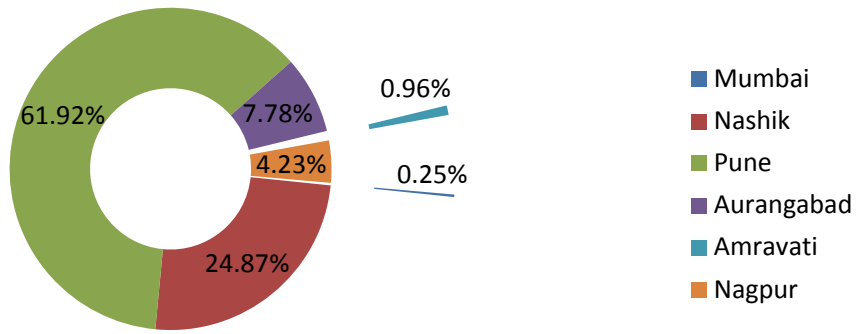
Graph No. 12 - Livestock Prices B - Minimum (Left Side) - Maximum (Right Side)

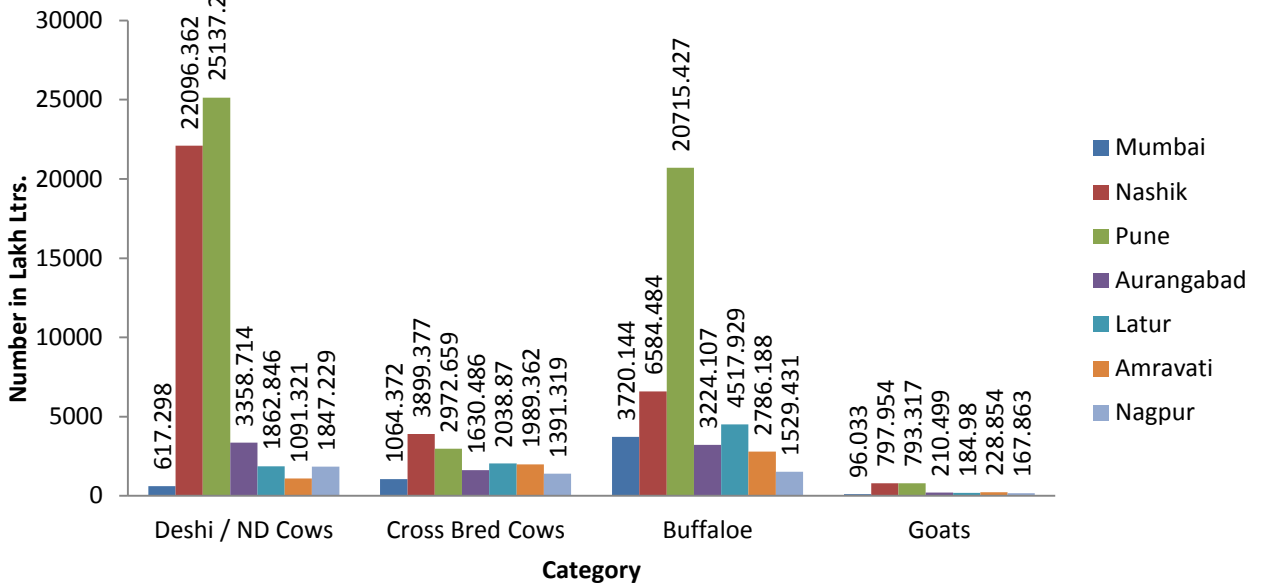

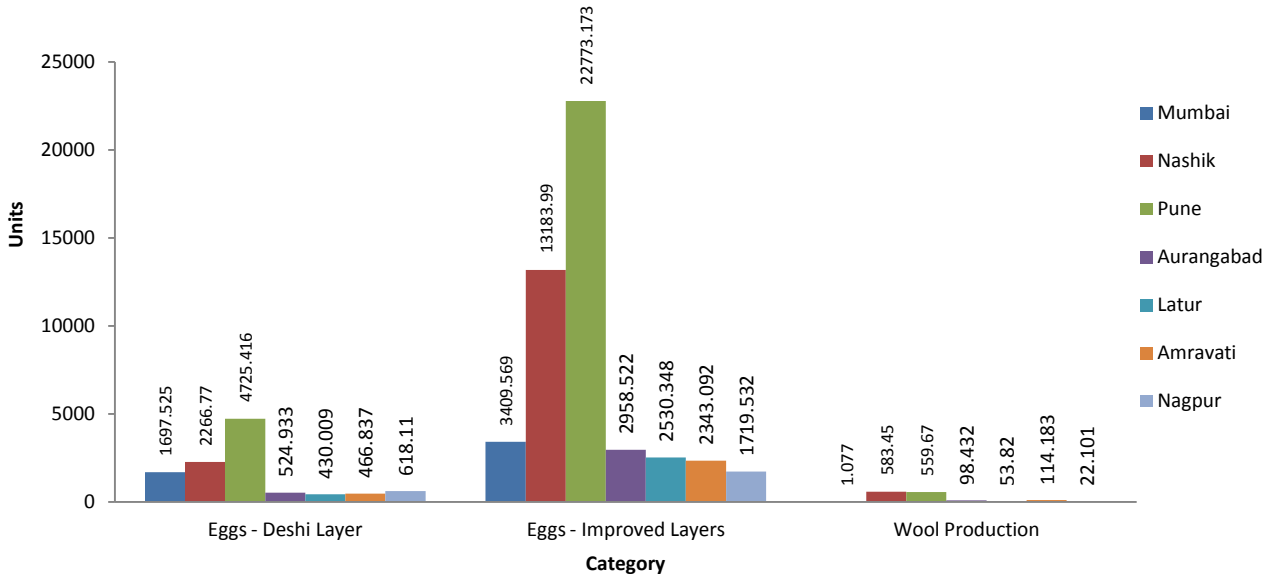
Graph No. 13 Regionwise Annual Average Milk Procurement

Graph No. 14 - Regionwise Estimated Milk Production (in Lakh Kg.)

Graph No 15 -Regionwise Estimated Egg Production (in Lakh) & Wool Production (in M.T.)

तक्का क्र. ३३ / Table No. 33
महाराष्ट्र राज्यातील अंदाजित व प्रत्यक्ष मांस उत्पादन

Estimated & Actual Meat Production in Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	प्रकार Item	कत्तल झालेली अंदाजित जनावरे Estimated No. of Slaughtered Animals	प्रती जनावरामागे सरासरी मांस उत्पादन (किलो) Avg. Meat Production Per Animal (Kg.)	एकूण मांस उत्पादन अंदाजित (हजार मे. टन) Total Meat Produced Estimated (000' M.T.)
१	२	३	४	५
१	गोवर्गीय / Cattle Class	0.000	0.000	0.000
२	म्हैस वर्ग प्रौढ / Buffalo Class Adult	1039.121	186.185	193.469
३	म्हैस वर्ग पारडे / Buffalo Class Young	48.459	88.322	4.280
४	मेंढ्या / Sheep	1149.420	11.075	12.730
५	शेळ्या / Goat	10211.488	12.220	124.780
६	डुकरे / Pigs	1252.400	42.355	53.020
७	कुक्कुट देशी / Poultry Deshi	7473.537	0.789	5.894
८	कुक्कुट व्यावसायिक / Poultry commercial	349824.033	1.791	626.426
एकूण / Total		370998.458		1020.599

टीप : स्तंभ क्र. ४ मधील आकडेवारी सरासरीने घेतली असल्याने गुणाकार जुळणार नाही.

Note : Multiplication may not match as the Meat production per Animal has been derived by taking in average.

आधार : एकात्मिक पाहणी योजना, पुणे - ६७, सर्वेक्षण अंदाज २०१८-१९

Source : Integrated Sample Survey, Pune - 67, Estimates for the year 2018-19

तक्का क्र. ३४ / Table No. 34

महाराष्ट्र राज्यातील विभागवार वार्षिक / मासिक सरासरी दूध संकलन माहिती (लाख लिटर्स)

Regionwise Annual / Monthly Average Milk Procurement in Maharashtra State (Lakhs Ltrs.)

अ. क्र. Sr. No.	विभाग / Region	वार्षिक सरासरी / Annual Average				मासिक सरासरी / Monthly Average			
		शासकीय Government	सहकार Co-Operative	खाजगी Private	एकूण Total	शासकीय Government	सहकार Co-Operative	खाजगी Private	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	मुंबई / Mumbai	43.77	73.34	3.95	121.06	0.12	0.20	0.11	0.43
२	नाशिक / Nashik	0.00	3783.93	8131.29	11915.21	0.00	10.37	22.28	32.65
३	पुणे / Pune	18.22	12891.04	16761.23	29670.49	0.05	35.32	45.92	81.29
४	औरंगाबाद / Aurangabad	423.37	885.28	2416.94	3725.59	1.16	2.43	6.62	10.21
५	अमरावती / Amravati	61.51	1.16	396.27	458.94	0.17	0.00	1.09	1.26
६	नागपूर / Nagpur	108.19	302.65	1614.52	2025.36	0.30	0.83	4.42	5.55
एकूण महाराष्ट्र राज्य / Total Maharashtra State		655.07	17937.38	29324.19	47916.64	1.80	49.14	80.44	131.38

टीप : औरंगाबाद विभागात औरंगाबाद, जालना, परभणी, बीड, लातूर, उस्मानाबाद, नांदेड, व हिंगोली या जिल्ह्यांचा समावेश आहे.

Note : Aurangabad region includes Aurangabad, Jalna, Parbhani, Beed, Latur, Osmanabad, Nanded & Hingoli districts.

आधार : आयुक्त, दुग्ध व्यवसाय विकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई - ४०० ०१८.

Source : Commissioner, Dairy Development, Maharashtra State, Mumbai - 400 018.

तक्ता क्र. ३५ / Table No. 35

सन २०१८-१९ मध्ये महाराष्ट्र राज्यातील पशुसंवर्धन क्षेत्रापासून मिळणारे स्थूल मूल्य (चालू व स्थिर किंमतीनुसार)

Gross State Value of Output from AHD in Maharashtra (According to Current & Constant Prices) for 2018-19

अ. क्र. Sr. No.	बाब Particulars		एकक Unit		उत्पादन Production	किंमत रुपये Price Rs.		मूल्य (रु. लाख) Value (Rs. Lakhs)		
			उत्पादन Prod.	किंमत रु. Price		चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant	
१	२		३	४	५	६	७	८	९	
१	दूध / Milk	अ) गाईचे दूध / Cow Milk	M.T.	Rs./T.	7099.74	38623.36	29424.04	2742156.83	2089029.61	
		ब) म्हशीचे दूध / Buffalo Milk	M.T.	Rs./T.	4307.77	50794.71	36287.46	2188118.88	1563179.90	
		क) शेळीचे दूध / Goat Milk	M.T.	Rs./T.	247.94	39564.25	22369.38	98095.80	55462.76	
		ड) सांडणीचे दुध Camel Milk	M.T.	Rs./T.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		एकूण / Total				11655.45			5028371.51	3707672.27
२	अंडी / Eggs	अ) कोंबडीची अंडी / Hen Eggs	000'	Rs./000'	4767650.73	4935.96	3406.08	235329.52	162390.09	
		ब) बदकाची अंडी / Duck Eggs	000'	Rs./000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		एकूण / Total			4767650.73			235329.52	162390.09	
३	लोकर व केस गट / Wool & Hair Group	अ) लोकर / Wool	M.T.	Rs./T.	1456.93	288810.95	126244.92	4207.78	1839.30	
		ब) शेळीचे केस / Goat Hair	M.T.	Rs./T.	253.92	169844.92	61102.73	431.26	155.15	
		क) उंटाचे केस / Camel Hair	M.T.	Rs./T.	0.17	28970.70	23669.00	0.05	0.04	
		ड) डुकराचे केस / Pig Bristles	M.T.	Rs./T.	375.82	558894.14	346277.85	2100.42	1301.37	
		एकूण / Total			2086.84			6739.51	3295.86	
४	शेण गट / Dung Group	अ) शेण इंधन / Dung Fuel	M.T.	Rs./T.	1948.27	1102.51	852.65	21479.89	16611.93	
		ब) शेणखत / Dung Manure	M.T.	Rs./T.	31751.02	1967.90	889.85	624826.80	282537.70	
		एकूण / Total			33699.29			646306.69	299149.63	
५	रेशीम व मध / Silk & Honey	अ) तुती / Mulberry	Ton	Rs./Kg.	3230.27	340.99	209.58	11015.00	6770.01	
		ब) एरा / Era	Ton	Rs./T.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		क) तसार / Tassar	lakh Kahan	Rs./Kahan	0.42	3200.02	1280.00	1331.77	532.71	
		ड) मुगा / muga	Lakh Nos	Rs./000	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		इ) मध, मधमाशी मेण/ Honey,Bee,Wax	Kg.	Rs./Kg	1780859.50	273.70	103.19	4874.21	1837.68	
		एकूण / Total						17220.98	9140.40	
६	मांस (गुरेवर्गीय) / Meat (Bovines & Ovines)	अ) गुरे / Cattle (Adj. prod.)	00' Ton	Rs./T.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		ब) म्हैस / Buffalow (Adj. prod.)	00' Ton	Rs./T.	1828.78	146860.90	97027.13	268576.68	177441.54	
		क) शेळी / Goat (Adj. prod.)	00' Ton	Rs./T.	1153.97	419975.33	264673.02	484637.02	305423.52	
		ड) मेंढी / Sheep (Adj. prod.)	00' Ton	Rs./T.	117.73	408927.70	256953.63	48141.85	30250.39	
		इ) डुकरे / Pig (Adj. prod.)	00' Ton	Rs./T.	490.33	147089.52	99044.38	72122.25	48564.33	
		फ) खाण्यायोग्य आतडी / Edible Offal & Glands	% of Meat						44170.64	28051.53
		एकूण / Total						917648.44	589731.31	
	कुक्कुट मांस / Poultry Meat	अ) कत्तल केलेले मोठे पक्षी / Slaughtered Adult Fowls	000' Nos	Rs./Bird	8734.52	254.10	163.94	22194.41	14319.61	
ब) कत्तल केलेली मोठी बदके / Slaughtered Adult Ducks		000' Nos	Rs./Bird	4546.55	387.77	85.14	17630.30	3871.09		
क) कत्तल केलेली कोंबड्या, बदक पिल्ले / Slaughtered Chickens, Ducklings		000' Nos	Rs./Bird	359219.75	99.96	76.33	359076.06	274193.48		
ड) इतर कत्तल केलेले कुक्कुट / Slaughtered Other Poultry		000' Nos	Rs./Bird	1740.65	120.98	87.00	2105.84	1514.37		
एकूण / Total				374241.47			401006.61	293898.55		

तक्ता क्र. ३५ चालू / Table No. 35 Contd.

अ. क्र. Sr. No.	बाब Particulars		एकक Unit		उत्पादन Production	किंमत रुपये Price Rs.		मूल्य (रु. लाख) Value (Rs. Lakhs)	
			उत्पादन Prod.	किंमत रु. Price		चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant
१	२		३	४	५	६	७	८	९
मांस (सर्व जनावरे) / Meat Product (All Animals)	अ) डोके व पाय / Heads & Legs		% of Meat					36974.92	23555.66
	ब) कत्तल केलेल्या जनावरांची चरबी / Fats from Slaughtered Animals		% of Meat					21687.28	13902.78
	क) मृत जनावरांची चरबी / Fats from Fallen Animals		M.T.	Rs./M.T.	337.08	69920.97	38349.90	235.69	129.27
	एकूण / Total							58897.89	37587.71
मांस उप-उत्पादने (कातडे /चामडे) / Meat By-Product (Hide & Skines)	अ) गुरांचे कातडे / Cattle Hides (Fallen)		000' Nos	Rs./hide	548.35	658.39	636.51	3610.26	3490.27
	ब) म्हशीचे कातडे/ Buffalo Hide (Fallen)		000' Nos	Rs./hide	367.64	600.50	641.80	2207.65	2359.49
	क) शेळीचे कातडे / Goat Skin (Fallen)		000' Nos	Rs./Skin	284.93	0.29	0.32	837.66	904.90
	ड) मेंढीचे कातडे / Sheep Skin (Fallen)		000' Nos	Rs./Skin	147.36	0.27	0.26	391.22	377.91
	इ) कत्तल केलेल्या जनावरांचे चामडे / Hide & Skin From Slaughtered animals		% of Meat					34409.52	22228.35
	फ) उपउत्पादने / By- Products		% of Meat					24132.20	15419.51
	एकूण / Total		% of Meat					65588.51	44780.43
एकूण मांस वर्ग / Total Meat Group								1443141.45	965998
घट / वाढ Decrement / Increment									
७	संकरित जनावरे Crossbred Cattle	बैल / Bullock	000' No's	Rs/Animal	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		गाय / Cow		000'	113.25	34821.05	22368.24	39434.65	25331.91
		वासरे / Young Stock		000'	40.70	10284.93	6056.62	4185.53	2464.79
		न व्यालेले / Not Calved		000'	0.88	12011.05	8336.70	105.29	73.08
देशी जनावरे / Indigenous Cattle	बैल / Bullock		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	गाय / Cow		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	वासरे / Young Stock		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	न व्यालेले / Not Calved		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
म्हैस / Buffalo	रेडे / He Buffalo		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	म्हैस / Buffalo		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	वासरे / Young Stock		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	न व्यालेले / Not Calved		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
शेळीवर्गीय / Ovines	शेळी / Goat		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	मेंढी / Sheep		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	डुकरे / Pigs		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	

तक्ता क्र. ३५ / Table No. 35 Contd.

अ. क्र. Sr. No.	बाब Particulars		एकक Unit		उत्पादन Production	किंमत रुपये Price Rs.		मूल्य (रु. लाख) Value (Rs. Lakhs)	
			उत्पादन Prod.	किंमत रु. Price		चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant
१	२		३	४	५	६	७	८	९
	कुक्कुट मांस / Poultry Meat	मोठे पक्षी / Adult Fowls		000'	20.34	262.05	143.98	53.31	29.28
		मोठी बदके / Adult Ducks		000'	3683.92	385.31	83.53	14194.50	3052.14
		कोंबड्या व बदकांची पिल्ले / Chicken & Ducklings		000'	17360.88	128.14	81.59	22246.79	14164.48
		इतर कत्तल केलेले कुक्कुट / Other slaughtered poultry		000'	1551.53	118.51	87.00	1838.71	1349.83
	इतर / Others	उंट / Camal		000'	0.01	16660.28	13611.41	1.02	0.84
		घोडे व शिंगरे / Horses & Ponies		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		खेचर, याक, मिथुन / Mules, Yaks, Mithuns		000'	0.07	5103.04	4169.42	3.66	2.99
		गाढव / Donkey		000'	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	एकूण / Total				22771.58			82063.46	46469.34
८	एकूण / Grand Total (GSVO)							7459173.15	5194115.57

आधार : राष्ट्रीय उत्पन्न शाखा, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

Source : National Income Section, Directorate of Economics & Statistics, Maharashtra State, Mumbai

तक्ता क्र. ३६ / Table No.36

पशुसंवर्धन क्षेत्रापासून मिळणारे स्थूल राज्य मूल्य, स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी व स्थूल राज्य उत्पन्न (चालू किंमतीनुसार) आणि पशुसंवर्धन क्षेत्रापासून मिळणारे स्थूल मूल्यवृद्धी व स्थूल उत्पन्न (चालू किंमतीनुसार)

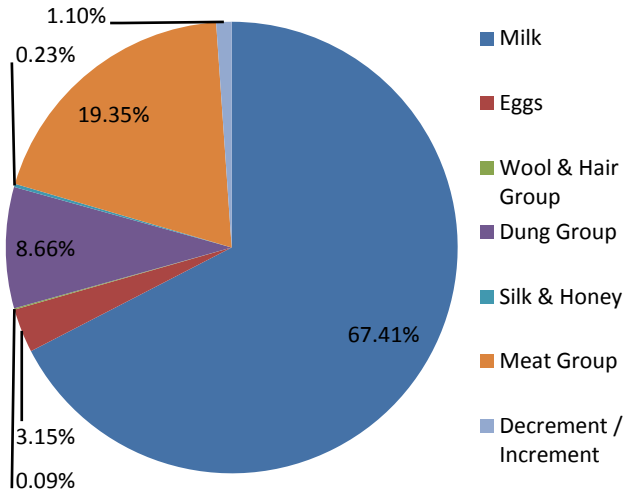
GSVO, GSVA from AHD and GSDP, GVA from AHD & GDP at Current Prices

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year	पशुसंवर्धनपासून स्थूल राज्य मूल्य Gross State Value of Output of AH in Maharashtra		पशुसंवर्धनपासून स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी Gross State Value Added of AH		स्थूल राज्य उत्पन्न Gross State Domestic Product		देशांतर्गत पशुसंवर्धन स्थूलमूल्य वृद्धी Gross Value Added of AH		देशांतर्गत स्थूल उत्पन्न Gross Domestic Product	
		चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant	चालू Current	स्थिर Constant
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	2012-13	43236	38798	32826	29638	1459629	1357942	368823	344375	9944013	9213017
२	2013-14	46916	39237	35171	29955	1649647	1451615	422733	363558	11233522	9801370
३	2014-15	52524	40575	39917	31140	1779138	1543165	510411	390449	12467959	10527674
४	2015-16	57656	42221	44120	32642	1966225	1654284	582410	419637	13771874	11369493
५	2016-17	66294	46105	51383	36388	2198324	1807102	672611	461572	15391669	12308193
६	2017-18	72243	49382	57741	39478	2382570	1923797	785180	495834	17098304	13175160
७	2018-19	74592	51941	59433	41834	2632792	2039074	871884	536035	18971237	13981426

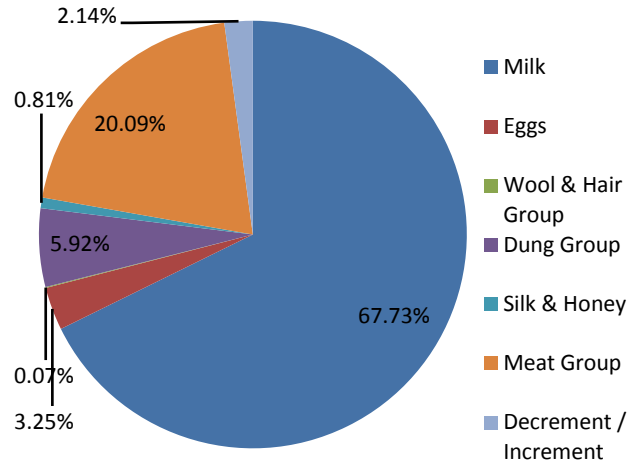
आधार : राष्ट्रीय उत्पन्न शाखा, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

Source : National Income Section, Directorate of Economics & Statistics, Maharashtra State, Mumbai

Graph No. 16 - GSVO from AHD (Current Value)

Graph No. 17 - GVO from AHD (Current Value)

Graph No. 18 - GSVO & GSVA from AHD in Maharashtra

